

A close-up, high-resolution photograph of an elderly man's face. The image focuses on the right side of his face, showing his eye, nose, and cheek. His skin is wrinkled and aged. He has light-colored hair, some of which is grey. A semi-transparent grey rectangular box is overlaid on the right side of the image, containing the title text in white.

Friesland Bank Financieel Jaarverslag 2007

COLOFON

Productie: Friesland Bank, Marketing & Communicatie

Fotografie: Erik en Petra Hesmerg, Sneek

Ontwerp: Gert Jan Slagter, Groningen

Opmaak en digitale beeldbewerking: Letter & Lijn, Groningen

Friesland Bank N.V.

Beursplein 1
8911 BE Leeuwarden

Postbus 1
8900 AA Leeuwarden

Telefoon 058 299 44 99
Telefax 058 299 45 91

Internet: www.frieslandbank.nl

Financieel

Jaarverslag 2007

Friesland Bank

Inhoud

5	Profiel van de bank
6	Bericht van de Raad van Commissarissen
9	Kerncijfers
12	Verslag van de Raad van Bestuur
21	1 Jaarrekening
22	1.1 Geconsolideerde balans per 31 december 2007
24	1.2 Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2007
25	1.3 Geconsolideerd mutatieoverzicht eigen vermogen over 2007
26	1.4 Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2007
28	1.5 Grondslagen
37	1.6 Toelichting op de geconsolideerde balans
54	1.7 Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening
62	1.8 Additionele toelichtingsinformatie
85	1.9 Belangrijke deelnemingen
87	2 Vennootschappelijke jaarrekening
88	2.1 Vennootschappelijke balans per 31 december 2007
90	2.2 Vennootschappelijke winst- en verliesrekening over 2007
91	2.3 Grondslagen
92	2.4 Toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening
102	3 Overige gegevens
103	Accountantsverklaring
105	Personalia
107	Vestigingen

Profiel van de bank

Friesland Bank, relatiebank **Mission Statement**

Wij zijn een ondernemende bank. Wij doen het uiterste om onze klanten verantwoord keuzes te laten maken. Onze helderheid in zeggen en doen geeft zekerheid.

Friesland Bank N.V. is een zelfstandige bank die persoonlijke dienstverlening combineert met professionele expertise. De bank richt zich op particulieren, bedrijven en instellingen en ondernemers die hechten aan een bank, waar advies en maatwerk op de eerste plaats komen.

De strategie van de bank is er op gericht vanuit een blijvende zelfstandigheid haar marktpositie verder uit te bouwen. Friesland Bank heeft een A2-rating van Moody's Investors Service en een A-rating van Fitch Ratings. Met een balanstotaal van € 10,2 miljard is Friesland Bank in grootte de zevende algemene bank van Nederland.

We hebben 31 kantoorvestigingen, waaronder regiokantoren in Alkmaar, Amsterdam, Assen, Drachten, Enschede, Groningen, Heerenveen, Leeuwarden, Sneek, Utrecht en Zwolle.

De aandelen van Friesland Bank N.V. worden via Friesland Bank Holding N.V. gehouden door Vereniging Friesland Bank te Leeuwarden. De vereniging heeft tot doel het in stand houden van Friesland Bank als bankinstelling met een eigen identiteit en cultuur.

Credit ratings

	Moody's Investors Service	Fitch Ratings
Long-term	A2	A
Short-term	P-1	F-1

Bericht van de Raad van Commissarissen

Bericht van de Raad van Commissarissen aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders

Jaarrekening en dividendvoorstel

Met genoegen bieden wij u hierbij de jaarrekening 2007 van Friesland Bank N.V. aan zoals deze door de Raad van Bestuur is opge maakt. De accountant heeft de door de Raad van Bestuur opgemaakte jaarrekening onderzocht en daarover verslag uitgebracht aan de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur. De jaarrekening 2007 is besproken in de vergadering van de Raad van Commissarissen van 3 april 2008. De voorbereiding van deze bespreking heeft plaatsgevonden in de Audit- en Compliancecommissie. Alle leden van de Raad van Bestuur en van de Raad van Commissarissen hebben de jaarrekening ondertekend. De jaarrekening is door de accountant van een goedkeurende verklaring voorzien.

Wij stellen u voor om de jaarrekening 2007 vast te stellen zoals deze is vermeld in het jaarverslag 2007 van de vennootschap en de leden van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen kwijting te verlenen voor het door de Raad van Bestuur gevoerde beleid, respectievelijk voor het door onze Raad uitgeoefende toezicht.

De nettowinst beschikbaar voor aandeelhouders van Friesland Bank N.V. over het boekjaar 2007 bedraagt € 120.623.000. Op voorstel van de Raad van Bestuur onder goedkeuring van de Raad van Commissarissen is van de winst € 115.296.000 gereserveerd. Wij stellen u voor de resterende winst ad € 5.327.000 geheel als dividend uit te keren.

Samenstelling van de Raad van Commissarissen

Per 1 januari 2007 trad de heer prof. drs. K. Wezeman volgens rooster af. De heer Wezeman was terstond herbenoembaar. De vergadering van aandeelhouders heeft besloten tot herbenoeming van de heer Wezeman voor een nieuwe termijn van 4 jaar.

Verder traden in de samenstelling van de Raad van Commissarissen gedurende het verslagjaar geen wijzigingen op.

Per 1 januari 2008 was de heer drs. L.M.L.H.A. Hermans aftredend. De heer Hermans heeft te kennen gegeven niet voor herverkiezing in aanmerking te willen komen. Wij zijn de heer Hermans zeer erkentelijk voor de bijdrage die hij de afgelopen jaren aan Friesland Bank heeft geleverd. In zijn vacature zal zo spoedig mogelijk worden voorzien.

Voorts is aftredend per 19 april 2008 de heer J. Keijzer. Wij zijn voornemens de heer Keijzer voor te dragen voor herbenoeming. Naar het oordeel van de Raad van Commissarissen werden gedurende het verslagjaar alle commissarissen als onafhankelijk beschouwd.

Een overzicht van de personalia van alle leden van de Raad van Commissarissen is opgenomen op de pagina's 105 en 106.

Samenstelling en taakverdeling van de Raad van Bestuur

Per 15 september 2007 is de heer drs. G.T. van Wakeren als vijfde lid toegetreden tot de Raad van Bestuur. Met handhaving van de collegiale verantwoordelijkheid, heeft de heer Van Wakeren binnen de Raad van Bestuur de verantwoordelijkheid voor het cluster Product gekregen.

De verdeling van de aandachtsgebieden onder de leden van de Raad van Bestuur was ultimo 2007 als volgt:

drs. W.F.C. Cramer

Secretariaat Raad van Bestuur, Human Resource Management, Internal Audit, Juridische Zaken, Strategie & Beleid.

T. Branbergen

Algemene Bank Friesland, Advies Bank, Corporate Clients, Service Center, Marketing & Communicatie.

drs. E.H.M.M. Krijnsen RA

Corporate Development, Compliance, Operational Services, ICT Services.

A. Vlaskamp

Planning & Control, Risk Management, Treasury, Facilitair Bedrijf.

drs. G.T. van Wakeren RBA

Krediet Risico Management, Effecten, Betalen & Sparen, Investment Banking, Assurantiën.

Met het oog op een evenwichtige portefeuilleverdeling behoort herverdeling van de verschillende aandachtsgebieden tot de mogelijkheden.

Per 1 januari 2008 is uit de Raad van Bestuur teruggetreden de heer T. Branbergen. De heer Branbergen is sedert 2001 lid geweest van de Raad van Bestuur. De Raad is de heer Branbergen zeer erkentelijk voor de bijdrage die hij de afgelopen jaren als bestuurslid aan Friesland Bank heeft geleverd. De vacature die in de Raad van Bestuur ontstaat door het terugtreden van de heer Branbergen zal zo spoedig mogelijk worden vervuld.

Vergaderingen

In het verslagjaar kwam de Raad van Commissarissen zevenmaal plenair in vergadering bijeen.

De vergadering van februari 2007 was specifiek gewijd aan de strategie van Friesland Bank, een thema dat ook in andere vergaderingen regelmatig aan de orde is geweest. In de vergadering van april 2007 werden de jaarrekening, het accountantsrapport en de managementletter behandeld, in aanwezigheid van de externe accountant. De overige vergaderingen waren gewijd aan de ontwikkelingen bij Friesland Bank. Onder meer kwamen aan de orde de halfjaarcijfers, de voortgang van de onderhanden projecten, onder meer op het gebied van betalingsverkeer en effectendienstverlening, en de begroting voor het jaar 2008.

Met enige regelmaat is de Raad van Commissarissen op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen betreffende de risicobeheersorganisatie.

Tijdens de jaarlijkse vergadering van de Raad van Commissarissen buiten aanwezigheid van de Raad van Bestuur, werd het functioneren van de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur en hun individuele leden besproken. Tijdens deze bijeenkomst kwamen onder meer aan de orde de samenstelling van de Raad van Commissarissen, de bijdrage in de vergaderingen van de individuele leden, de relatie met de Raad van Bestuur, de vergaderfrequentie en samenstelling van de agenda en de kwaliteit van de rapportages.

Audit- en Compliancecommissie

De Audit- en Compliancecommissie bestaat uit de heren Keijzer, Benedictus en Wezeman. In het verslagjaar kwam de commissie viermaal in vergadering bijeen. De vergaderingen werden bijgewoond door een delegatie van de Raad van Bestuur, de Directeur Internal Audit, de Directeur Compliance en gedeeltelijk door de externe accountant.

Belangrijke onderdelen van de activiteiten van de commissie waren de beoordeling van de jaar- en de halfjaarcijfers, alsmede de bespreking van de accountantsrapporten en de managementletter, alvorens deze werden behandeld in de voltallige Raad. Tevens kwamen aan de orde het Auditjaarplan 2008-2010, de kwartaalrapportages van Internal Audit en Compliance, het Auditplan van de externe accountant en het fiscaal beleid.

Daarnaast is gesproken over de rapporteringen inzake onderzoeken uitgevoerd door externe toezichthouders. De commissie heeft éénmaal buiten aanwezigheid van de ondernemingsfunctionarissen gesproken met de Directeur Internal Audit.

Credit Commissie

Deze commissie bestaat uit de heren Visser, Benedictus en Oosterhof.

De Credit Commissie kwam in 2007 viermaal bijeen. De vergaderingen werden bijgewoond door een afvaardiging van de Raad van Bestuur en de Directeur Krediet Risico Management. In de vergaderingen kwamen onder meer aan de orde het kredietbeheer, de rapportage debiteurenvoorzieningen, de rapportages van Internal Audit en De Nederlandsche Bank omtrent zakelijke kredietverlening en de ontwikkelingen bij Investment Banking. De commissie ontvangt eenmaal per kwartaal een rapportage kredietbeheer waarin onder andere opgenomen zijn gegevens omtrent revisieachterstanden, overschrijdingen, brancheverdeling van de kredietportefeuille en een overzicht van de grote kredieten.

Per 1 januari 2007 is de Wet op het financieel toezicht van kracht geworden. De wijzigingen die invoering van deze wet met zich meebracht en de impact daarvan op de organisatie zijn besproken.

Benoemingen- en bezoldigingscommissie

De Benoemingen- en bezoldigingscommissie wordt gevormd door mevrouw Lindner en de heren Keijzer en Wezeman. De commissie kwam in 2007 frequent bijeen in verband met de uitvoering van het benoemingenbeleid. Daarbij werd het profiel, noodzakelijk voor de invulling van nieuwe bestuursfuncties, vastgesteld en werd uitvoering gegeven aan het selectieproces.

Met ieder van de leden van de Raad van Bestuur zijn gesprekken gevoerd over zowel het individuele als het collegiale functioneren. Voorts is beraadslaagd over de mate waarin de leden van de Raad van Bestuur in 2006 de collectieve en hun persoonlijke doelstellingen hebben behaald, alsmede de daarmee samenhangende variabele beloning. Voor het jaar 2007 werden nieuwe doelstellingen geformuleerd.

Contacten met de Ondernemingsraad

Met een vertegenwoordiging van de Ondernemingsraad hebben twee leden van de Raad van Commissarissen in het afgelopen jaar in een open sfeer van gedachten gewisseld. Aan de orde kwamen onder andere de evaluatie van de personele gevolgen van de strategische heroriëntatie van de bank, alsmede diverse overige personele aangelegenheden. Voorts is de algemene strategische richting van de bank voor de komende jaren besproken.

Tot slot

De Raad van Commissarissen spreekt zijn waardering uit jegens de Raad van Bestuur en de medewerkers van de bank voor de door hen getoonde inzet en de resultaten die zijn bereikt.

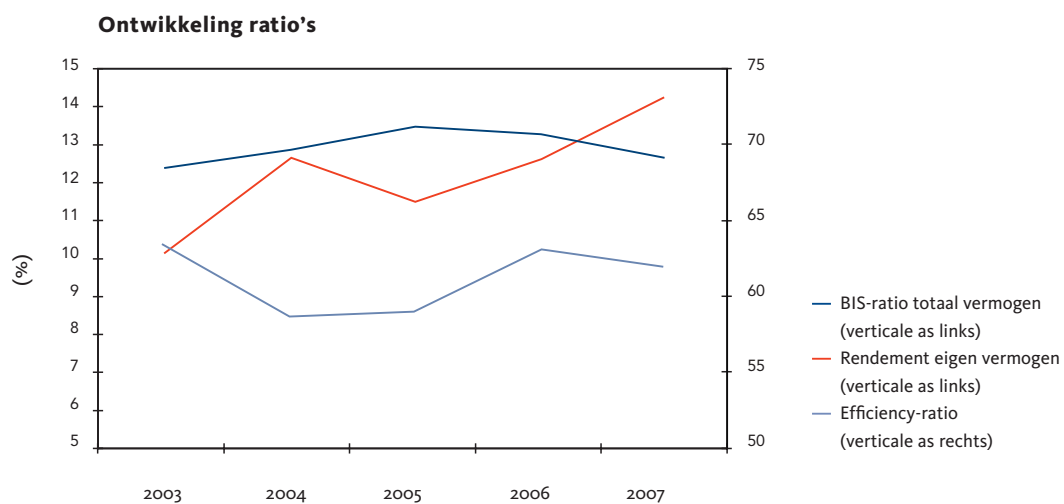
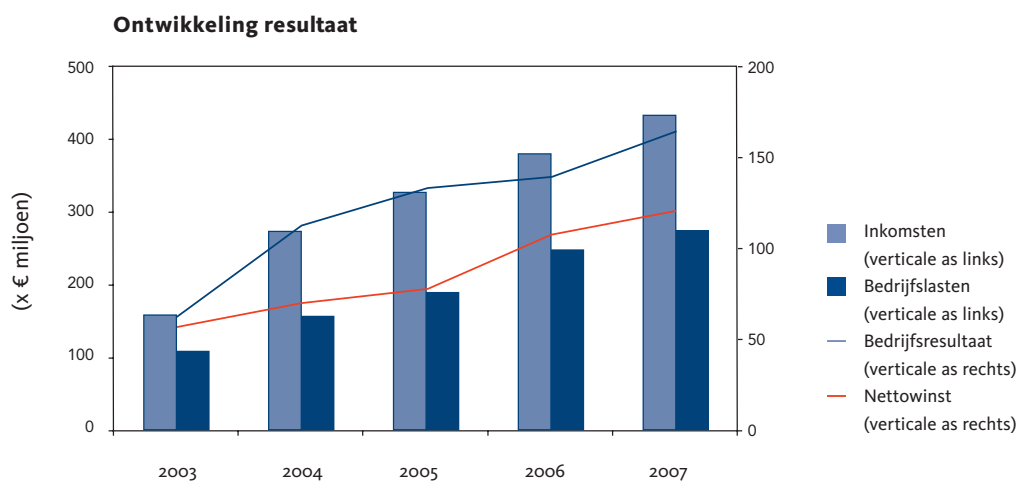
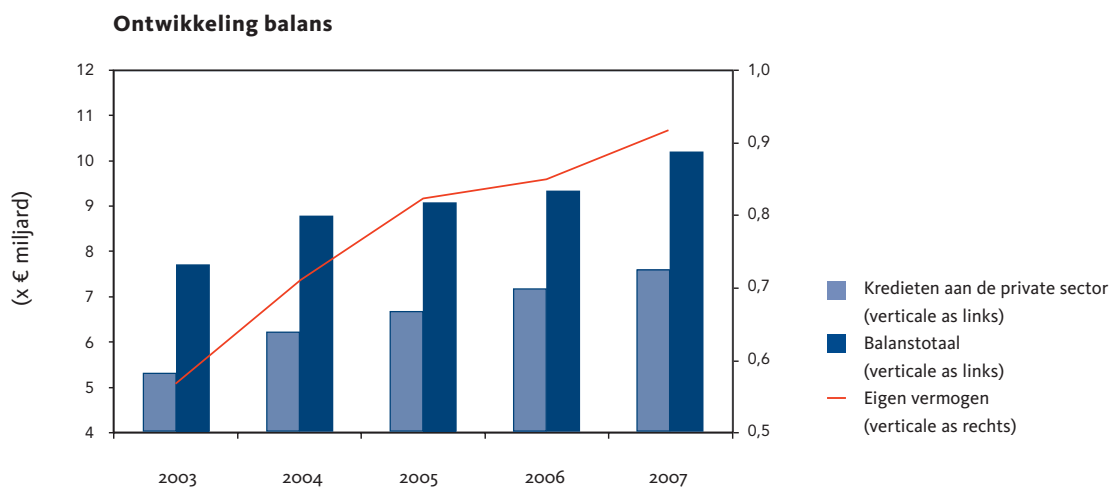
Leeuwarden, 3 april 2008

Raad van Commissarissen:
prof. drs. K. Wezeman, voorzitter
mr. L. Lindner, secretaris
J. Keijzer
drs. H. Visser
dr. G. Benedictus
A. Oosterhof

Kerncijfers

(x € mln)	Kerncijfers *	2007	2006	2005	2004	2003
	Balansgegevens					
	Balanstotaal	10.188,8	9.346,8	9.093,7	8.813,3	7.725,8
	Kredieten	7.622,0	7.271,2	7.028,4	6.454,2	5.526,5
	Spaargelden	2.283,7	2.088,1	1.979,3	1.997,1	1.700,4
	Overige toevertrouwde middelen	3.128,5	2.916,9	3.100,3	2.934,2	2.817,2
	Schuldbewijzen	2.929,0	2.513,2	2.209,6	2.245,6	1.805,1
	Eigen vermogen (exclusief belang derden)	922,2	833,0	800,0	697,3	560,1
	Eigen vermogen (inclusief belang derden)	938,1	856,7	819,8	715,7	560,1
	Aansprakelijk vermogen	1.341,4	1.230,2	1.154,0	996,6	858,6
	BIS-ratio (kernvermogen, in %)	12,6	13,2	13,4	12,9	12,0
	BIS-ratio (totaal vermogen, in %)	12,6	13,2	13,4	12,9	12,4
(x € mln)	Resultaatgegevens, inclusief consolidatie van participaties					
	Operationele inkomsten	438,9	389,1	326,2	281,9	168,2
	Operationele bedrijfslasten	271,2	247,6	191,3	164,8	106,9
	Bedrijfsresultaat	167,7	141,5	134,9	117,1	61,3
	Waardeveranderingen	49,7	17,6	38,5	28,1	17,5
	Operationeel resultaat	118,0	123,9	96,4	89,0	43,8
	Periodewinst	127,1	110,7	88,4	74,4	52,9
	Efficiency-ratio (in %)	61,8	63,6	58,6	58,5	63,6
	Rendement eigen vermogen (in %)	14,2	12,7	11,5	12,8	10,1
(x € mln)	Resultaatgegevens, exclusief consolidatie van participaties					
	Operationele inkomsten	322,5	291,6	241,8	215,3	168,2
	Operationele bedrijfslasten	163,7	156,0	133,6	113,0	106,9
	Bedrijfsresultaat	158,7	135,5	108,2	102,3	61,3
	Waardeveranderingen	49,7	17,6	38,5	28,1	17,5
	Operationeel resultaat	109,0	118,0	69,7	74,2	43,8
	Nettowinst beschikbaar voor aandeelhouders Friesland Bank N.V.	120,6	106,9	76,8	71,3	52,9
	Efficiency-ratio (in %)	50,8	53,5	55,3	52,5	63,6
	Rendement eigen vermogen (in %)	13,7	12,6	10,2	11,7	10,1
(x €)	Gegevens per aandeel					
	Gemiddeld aantal uitstaande aandelen	37.463	37.463	37.463	37.463	37.463
	Winst per aandeel	3.220	2.853	2.047	1.903	1.411
	Intrinsieke waarde per aandeel (exclusief perpetual)	21.705	19.531	18.546	15.768	14.951

* 2004 tot en met 2007 op basis van IFRS, 2003 op basis van Dutch GAAP

Verslag van de Raad van Bestuur

Algemeen

In 2007 heeft Friesland Bank een uitstekend resultaat behaald met een jaarresultaat van € 121 miljoen. Dit is het hoogste resultaat ooit behaald door Friesland Bank en betekent een stijging van 13% ten opzichte van het voorgaande jaar. Verheugend is dat alle bedrijfsonderdelen een bijdrage hebben geleverd aan de stijging van het bedrijfsresultaat. Wel werd de nettowinst van het bankbedrijf negatief beïnvloed door waardeveranderingen van de beleggingsportefeuille als gevolg van de 'liquiditeitscrisis'. Het balans-totaal heeft in 2007 voor het eerst de grens van € 10 miljard overschreden en kwam uit op € 10,2 miljard. De bank liet een tevredenstellende groei zien in de doelgroepsegmenten. Aan de debetzijde van de balans kwam de groei vooral van de zakelijke financieringen. Aan de creditzijde was er een duidelijke toename van de toevertrouwde middelen, met name in de vorm Spaargelden. Mede dankzij de ruime instroom van nieuwe spaargelden en een geslaagde securitisatie van woninghypotheken in de eerste helft van 2007 kon Friesland Bank het jaar afsluiten met een ruime liquiditeitspositie. Deze onderstreept daarmee, in combinatie met de hoge nettowinst en de uitstekende solvabiliteit, de van oudsher zeer sterke financiële positie van de bank.

Hoge economische groei, maar wolken aan de horizon

De Nederlandse economie heeft een uitstekend jaar achter de rug. De groei viel met 3,5% op jaarbasis nog hoger uit dan in 2006, toen een groei van 3,0% werd genoteerd. De economische groei in het laatste kwartaal was de hoogste in de afgelopen zeven jaar. De werkloosheid is als gevolg van de verder aangetrokken economie opnieuw afgenomen. De in 2006 ingezette trend waarbij het steeds lastiger werd om vacatures vervuld te krijgen, hield in 2007 aan. Als gevolg van de gunstige ontwikkeling van de werkgelegenheid trok ook het vertrouwen van consumenten aan en nam de consumptie toe.

Ook in de andere landen van de eurozone hield in 2007 de economische groei aan, zij het vaak wat minder robuust dan in Nederland het geval was. Vrijwel alle eurolanden kenden eveneens een afnemende werkloosheid, vooral in het voor Nederland zo belangrijke buurland Duitsland was sprake van een significante daling. Door de positieve economische ontwikkelingen nam het vertrouwen van zowel consumenten als producenten sterk toe, vooral in de eerste helft van het jaar was dit het geval. Dit had weer een positief effect op de consumptie. De Europese Centrale Bank besloot in 2007 tot twee keer toe de rente te verhogen met in totaal 0,50% tot 4%. Dit vond plaats voor de zomer en sindsdien heeft de Centrale Bank het belangrijkste tarief ongemoeid gelaten, ondanks dat de inflatie in het laatste kwartaal begon op te lopen tot boven de 3%.

De afnemende economische groei en wellicht recessie in de Verenigde Staten zal ook gevolgen hebben voor de rest van de wereld. Dit zal in de loop van 2008 naar verwachting merkbaar worden in Europa en Nederland.

Sterk in turbulente tijden

Het jaar 2007 zal de geschiedenis ingaan als het jaar van de krediet- en liquiditeitscrisis. Ook Friesland Bank kreeg met de gevolgen hiervan te maken. In mei 2007 effectueerde de bank nog een grote securitisatie-transactie, Eleven Cities No. 3. Dit betrof een securitisatie van woninghypotheken voor een totaalbedrag van € 935 miljoen. De vraag van binnen- en buitenlandse beleggers naar de lening was groot. Achteraf bezien was de timing van deze transactie uitstekend en kon het papier tegen gunstige voorwaarden geplaatst worden bij een groot aantal Europese beleggers. Als gevolg hiervan had de bank een ruime liquiditeitspositie toen later in het jaar de geldmarkt sterk in beweging kwam. Hoewel Friesland Bank geen sub-prime exposure in de boeken had en daardoor ook niet door de

kredietcrisis werd geraakt had het afgenomen vertrouwen en de daarop volgende liquiditeitscrisis wel gevolgen voor de beleggingsportefeuille van de bank. Ondanks een van oudsher voorzichtig beleid, was de combinatie van verminderde kredietbereidheid en dalende koersen ongunstig voor enkele beleggingen, waaronder die in enkele Structured Investment Vehicles. Friesland Bank heeft daarom besloten om in 2007 hiervoor een waarde-aanpassing door te voeren ten laste van het resultaat van € 35 miljoen op een totaal van € 55 miljoen aan betreffende beleggingen. Overigens heeft de totale beleggingsportefeuille van de bank een omvang van circa € 1 miljard. Een belangrijk deel van de betreffende beleggingen zat al gedurende de gehele looptijd en vanaf medio jaren 90 van de vorige eeuw in portefeuille en was bepaald niet onrendabel voor Friesland Bank. Historisch gezien heeft onze portefeuille zeer lage verliezen gekend en eerdere crises uitstekend doorstaan. De markten zijn de eerste maanden van 2008 nog steeds negatief gestemd. Indien we beleggingen met exposure naar de kredietmarkten volledig zouden moeten afschrijven, zou hiermee een bedrag gemoeid zijn van € 15 miljoen. Een herstel van de markten zou echter ook weer waarde kunnen toevoegen.

De soliditeit van de bank was en is zichtbaar in de ruime BIS-ratio van 12,6%. Hiermee heeft de bank een ruime buffer die ver boven de minimumeisen van De Nederlandsche Bank ligt. In 2007 werd de rating van Friesland Bank door Moody's Investors Service verhoogd van A3 naar A2, een bevestiging van soliditeit van de bank.

Willen is kunnen

Met de slogan 'Willen is kunnen' heeft Friesland Bank het afgelopen jaar in heel Nederland de aandacht gevestigd op onze bank. Hiermee positioneert zij zich als de juiste partner voor de gedreven ondernemer en de vermogende particulier. Door middel van radio-spots, advertenties in tijdschriften en een speciale website werden potentiële relaties geprikkeld om contact op te nemen met Friesland Bank. Vooral op de kantoren buiten Friesland bleek de grote impact van deze aanpak. Als nichespeler gelooft de bank in haar aanpak als "relatiebank" en meent dat er naast de grootbanken voldoende plaats is voor een ondernemend en zelfstandig alternatief als Friesland Bank.

Verbeteren interne processen

Naast onze inspanningen op het gebied van het verhogen van de klanttevredenheid, het optimaliseren van de verkooporganisatie en het verbeteren van het serviceconcept, is in 2007 aanvullend een begin gemaakt met het stroomlijnen van de interne processen onder de naam Operatie Koepel. Dit zal leiden tot onder andere een snellere time-to-market van producten en verbeterde dienstverlening. Daarnaast wordt er gewerkt aan een gestandaardiseerde en versnelde administratieve afhandeling. De tijd tussen bijvoorbeeld de aanvraag van een lening tot het aanbieden van de offerte bij de klant wordt hierdoor sterk bekort.

Agrarische sector zit in de lift

Hoewel Friesland Bank al vele jaren een algemene bank is met een breed scala aan producten, vergeten wij niet dat wij van oorsprong een agrarisch karakter hebben. Na een aantal magere jaren gaat de Nederlandse zuivelbranche weer betere tijden tegemoet. De melkprijzen zijn omhoog geschoten door de grotere wereldvraag.

In Friesland, de zuivelprovincie bij uitstek, is dit zichtbaar door de toegenomen nieuwbouw van stallen. Tevens is de agrarische grondprijs gestegen tot een niveau dat dicht tegen dat van het Nederlandse gemiddelde ligt. Door diverse factoren is de vraag naar agrarische producten in het algemeen toegenomen en dit lijkt een meer structureel karakter te krijgen. Wij verwachten de komende jaren verdere schaalvergroting en een grotere investeringsbereidheid van de agrarische ondernemers. Met ons Agrarisch Team spelen wij alert in op deze ontwikkelingen.

Succes in watersport

Met de oprichting van een speciaal team en een kenniscentrum op het gebied van de watersport hebben we in korte tijd goede resultaten behaald en een zeer behoorlijk marktaandeel bereikt. Friesland Bank kent de watersportbranche door en door en biedt interessante financieringen aan. Daarnaast bieden we een uitgebreid pakket van verzekeringen aan.

Ontwikkeling Bankbedrijf

Particulier Bedrijf

In 2007 kon de bank bijna 9.000 nieuwe klanten verwelkomen. Er was daarnaast sprake van een toename van de cross-sell ratio, onder andere door de grote vraag naar deposito's. De markt voor hypotheeklen had dit jaar, net als in 2006, te maken met sterke concurrentie en naar onze mening zeer lage tarieven. De hypotheekportefeuille nam slechts licht toe omdat de bank de voorkeur gaf aan de afzet van hypotheeklen aan haar doelgroepklanten, alsmede het behalen van een acceptabele marge boven het vergroten van het volume. Lange rentevaste hypotheeklen hadden ook dit jaar de voorkeur van onze klanten. Verder was er sprake van achterblijvende boeteprovisies en licht hogere afsluitprovisies.

Dit jaar zijn de spaartegoeden met 9% toegenomen tot € 2,3 miljard. Er was sprake van een verschuiving uit direct opvraagbare tegoeden naar vaste termijndeposito's. In 2007 hebben we de InternetTopSpaarrekening geïntroduceerd, met een extra hoge rente. Internetbankieren kende wederom een succesvol jaar met een toename van het aantal klanten van maar liefst 58% en een verdubbeling van het aantal transacties. In de loop van 2008 zal een nieuwe internetbankieren-applicatie operationeel worden.

Bij het effectenbedrijf namen de opbrengsten toe tot € 8 miljoen. Debet hieraan was de situatie op de effectenbeurzen, met substantiële koersdalingen in de tweede helft van 2007 en daardoor een wat afwachtende houding van beleggers. Eind vorig jaar werd een Business Processing Outsourcing overeenkomst gesloten met BinckBank N.V. De succesvolle migratie naar het systeem van BinckBank heeft begin 2008 plaatsgevonden.

De verzekeringsmarkt werd gekenmerkt door felle concurrentie en tariefsverlagingen voor een aantal producten. Het resultaat van Friesland Bank Assurantiën is vooral door lagere provisies van levensproducten wat achtergebleven ten opzichte van het resultaat van 2006. Door een actie met autoverzekeringen begin 2007 is een groot aantal nieuwe verzekeringen afgesloten.

In 2007 is de integratie van Bank Bercoop in Friesland Bank succesvol afgerond en worden de commerciële activiteiten met ingang van begin 2008 met kracht verder uitgebouwd onder de naam 'Bank Bercoop'.

Zakelijk bedrijf

Het aantal nieuwe zakelijke klanten bedroeg circa 2.000. De leningenportefeuille voor de zakelijke markt kende een uitstekende groei tot € 3 miljard, een stijging van 12%. De groei van de zakelijke portefeuille werd nog enigszins geremd doordat een aantal bedrijven hun leningen sneller dan verwacht afloste. Door de goede economische groei van de afgelopen jaren staat het bedrijfsleven er in het algemeen goed voor, met gezonde balansverhoudingen. Dit is ook merkbaar in de toename van de zakelijke deposito's. De kwaliteit van de portefeuille is hoog gebleven waardoor de voorziening voor verliezen, evenals voorgaande jaren, beperkt kon blijven.

Het concentratierisico is in 2007 licht afgenomen. Het afgelopen jaar was er een sterke toename van leningen aan grotere ondernemingen, veelal samen met andere bancaire partijen. Door de nog steeds scherpe concurrentie is de marge iets afgenomen. De kantoren buiten Friesland leverden net als het afgelopen jaar een goede bijdrage.

De invloed van de liquiditeits- en kredietcrisis was dit jaar nagenoeg niet merkbaar op de gerealiseerde spreads van de verstrekte leningen. Gezien de ontwikkelingen op de markten moet er naar onze mening in 2008 wel rekening worden gehouden met oplopende spreads en prijzen.

Bedrijfsresultaat

Het bedrijfsresultaat (de operationele inkomsten minus de operationele bedrijfslasten) in het bankbedrijf steeg van € 24,2 miljoen in 2006 naar € 37,0 miljoen nu. Daarbij kwam een belangrijke bijdrage van hogere inkomsten. Dit betreft met name de opbrengsten uit effecten en deelnemingen en het resultaat uit financiële transacties. De rente en provisie stonden onder druk. De stijging van de bedrijfslasten was met 2% gematigd.

Ontwikkeling Participatiebedrijf

Friesland Bank Investments (FBI) investeert in bedrijven die zich bevinden in het middensegment. Daarbij stellen wij ons op als financieel partner die vanuit onze expertise tevens een constructief klankbord voor het management van deze bedrijven vormt. In 2007 heeft FBI een nieuwe investeringsstrategie geïmplementeerd. De belangrijkste kenmerken hiervan zijn: verdere uitbouw van de portefeuille, herstructureren van de portefeuille, met de nadruk op het afstoten van kleinere investeringen en het geïnvesteerde bedrag per bedrijf verhogen.

Om het team van FBI verder te versterken is het personeelsbestand uitgebreid. Om het beheer van de portefeuille naar een nog hoger peil te brengen is dit jaar veel aandacht gegeven aan de voorbereidingen van een nieuw Management Informatie Systeem. Dit zal naar verwachting in 2008 operationeel worden. Met de veranderingen in de portefeuille en de versterking van het team zal FBI nog slagvaardiger kunnen opereren op de markt voor participaties.

In 2007 zijn de volgende participaties geheel verkocht: Axa Stenman Industries B.V., Baarsma Wine Group Holding B.V., Frans Nooren Beheer B.V., Helpman Capital B.V., M.C. van der Leest Beheer B.V. en Van der Ploeg Beheer B.V.. Er zijn dit jaar twee nieuwe participaties aan de portefeuille toegevoegd. Het betrof een belang in Alrec Instore Communication Group B.V. Alrec is een toonaangevende onderneming in de Europese in-store communicatie industrie. De tweede participatie betrof ArboNed. Het ging hier om een management buy-out, waarbij het management samen met Friesland Bank alle aandelen van het bedrijf heeft verworven.

Het bedrijfsresultaat in het participatiebedrijf is toegenomen van € 50,5 miljoen in 2006 naar € 58,6 miljoen in 2007. Hiermee wordt de voortzetting van de goede gang van zaken in het participatiebedrijf bevestigd.

Ontwikkeling bancaire deelnemingen

Per ultimo 2007 had Friesland Bank aandelenbelangen in Van Lanschot N.V. (28%), Triodos Bank N.V. (6%) en BinckBank N.V. (15%).

Begin dit jaar is ons belang in Kempen & Co. N.V. verkocht aan Van Lanschot, na een bod op Kempen eind 2006. Deze verkoop heeft een substantieel resultaat opgeleverd. In 2007 is het bedrag in Triodos Bank N.V. verhoogd door deelname aan een emissie. Ons belang van bijna 6% is daardoor op peil gebleven.

In het najaar van 2007 maakte BinckBank bekend Alex over te willen nemen van Rabobank. BinckBank wordt hiermee de grootste onafhankelijke full-service online broker in Nederland met een top-vijf positie in Europa. Friesland Bank steunde deze overname en heeft ook aandelen bijgekocht.

Het bedrijfsresultaat bij de bancaire deelnemingen nam toe van € 66,7 miljoen tot € 72,2 miljoen. Dit weerspiegelt de gunstige uitkomsten bij deze deelnemingen. Evenals in 2006 zijn de resultaten, naast uitstekende operationele uitkomsten, positief beïnvloed door verkoopresultaten, waaronder die van Kempen & Co.

Risk Management

Bij bankieren is het beheersen van risico's belangrijk. Om dit te volgen beschikt Risk Management over geavanceerde modellen en systemen om het risico in kaart te brengen. Onze commerciële kredietportefeuilles zijn uitstekend van kwaliteit en in 2007 viel een verdere verbetering van deze kwaliteit te constateren. Het default percentage is stabiel en ligt al enkele jaren op een zeer laag niveau. Wij verwachten overigens dat dit als gevolg van de wat lagere economische groei licht zal kunnen oplopen. Friesland Bank heeft geen directe posities in Amerikaanse 'subprime'-hypotheek, maar als reeds vermeld wel belangen in enkele gestructureerde beleggingsproducten welke door de liquiditeitscrisis fors in waarde zijn teruggelopen. In de meeste gevallen betreft het beleggingen die langjarig deel uitmaken van de beleggingsportefeuille, een goed rendement kenden en eerdere crises uitstekend hebben doorstaan.

Personeel

De personeelskosten bij de bank zelf zijn ten opzichte van 2006 met € 6,9 miljoen gestegen, met name door hogere salaris- en pensioenkosten. In 2006 was nog sprake van een vrijval bij de pensioenvoorzieningen. De sociale lasten vielen iets lager uit door lagere kosten voor reorganisatievoorzieningen. Het aantal formatieplaatsen daalde ten opzichte van 2006. Hier werden de eerste effecten zichtbaar van de efficiencymaatregelen die binnen het bankbedrijf werden doorgevoerd. Ook wij merken de krapte op de arbeidsmarkt waardoor de wervingskosten zijn toegenomen en er nog een aantal vacatures openstond per ultimo 2007. Hierdoor is er in 2007 meer gebruik gemaakt van ingeleend personeel dan gepland.

Ontwikkeling balans, solvabiliteit en liquiditeit

Balans

De balansstelling komt uit op € 10,2 miljard. Dit is ten opzichte van eind 2006 een stijging van circa € 850 miljoen, ofwel 9%. De post kredieten stijgt op jaarbasis met ongeveer 5%, van € 7,3 miljard naar € 7,6 miljard. De groei van de totale kredietverlening komt hoger uit dan in 2006 (toen ruim 3%). De particuliere kredieten zijn stabiel op € 4,5 miljard, de zakelijke kredieten stijgen met 12% tot € 3,0 miljard. De post toevertrouwde middelen stijgt per saldo met € 0,4 miljard (8%). Deze groei is voor de helft afkomstig van de in deze post opgenomen spaargelden. Deze laten een groei zien van € 0,2 miljard (9%) tot € 2,3 miljard, vooral door de toename van de particuliere deposito's. De schuldbewijzen nemen toe met ruim € 0,4 miljard tot € 2,9 miljard. Deze stijging is het gevolg van de in 2007 uitgevoerde securitisatie van woninghypotheken Eleven Cities No. 3. De omvang van de in de kapitaalmarkt geplaatste Medium Term Notes en obligatieleningen daalde door contractuele aflossingen. Het eigen vermogen, exclusief belang van derden, komt uit op € 922 miljoen, inclusief belang derden op € 938 miljoen. Ten opzichte van eind 2006 stijgt het eigen vermogen (exclusief belang derden) met € 89 miljoen. Het eigen vermogen stijgt enerzijds door toevoeging van de nettowinst, anderzijds hebben de dividend-uitkering op de perpetuele lening en de per saldo negatieve herwaarderingen een enigszins drukkend effect op de toename van het eigen vermogen.

Liquiditeit

De liquiditeitspositie van de bank is onverminderd ruim. Op basis van DNB-maatstaven is er een surplus van € 500 miljoen. Dit surplus is ongeveer € 250 miljoen groter dan eind 2006. Uit het in de jaarrekening opgenomen kasstroomoverzicht blijkt de ruime liquiditeitspositie van bijna € 700 miljoen. Deze liquiditeit is voor een belangrijk deel het gevolg van de securitisatie Eleven Cities No. 3. en de instroom van nieuwe spaargelden. De vrijgekomen liquiditeiten zijn voor het overgrote deel nog beschikbaar voor verdere groei van het bedrijf.

Solvabiliteit

De BIS-ratio (methodiek Basel I) komt uit op 12,6%, een daling van 0,6% ten opzichte de 13,2% van eind 2006. De BIS-ratio ligt ruim boven de minimumeis. De risico gewogen activa zijn eind 2007 € 0,1 miljard hoger op € 5,6 miljard. Hierin is duidelijk het effect van de Eleven Cities No. 3-securitisatie zichtbaar, waardoor de risico gewogen activa met ongeveer € 0,5 miljard daalden. De lagere BIS-ratio is vooral het gevolg van een grotere aftrekpost voor de wat grotere belangen in financiële instellingen, als gevolg van de uitbreiding van de belangen in Van Lanschot N.V. en BinckBank N.V.. In totaal zijn de aftrekposten gestegen met € 162 miljoen tot € 521 miljoen.

Ontwikkeling resultaat

Resultaat

Friesland Bank kan terug zien op een financieel zeer goed jaar. 2007 werd afgesloten met een all time high nettowinst van € 121 miljoen. Deze uitkomst ligt € 14 miljoen (13%) hoger dan in 2006. De goede resultaten zijn het gevolg van duidelijk hogere baten in combinatie met een gematigde stijging van de bedrijfslasten. De hogere uitkomsten bij de baten betreffen vooral hogere opbrengsten uit effecten en deelnemingen en een hoger resultaat uit financiële transacties. Voor een deel betreft dit eenmalige (verkoop)resultaten op aandelenbelangen, waaronder Kempen & Co N.V. en op derivaten. De rente en de provisies bleven onder het niveau van voorgaand jaar. De marge in het commerciële bankbedrijf was vrijwel stabiel, de lagere rente-opbrengsten waren vooral het gevolg van de toege-
nomen investeringen in bancaire deelnemingen gedurende het verslagjaar. De assurantieprovisie stond onder druk ten gevolge van gewijzigde marktomstandigheden. De effectenprovisie vertoonde een lichte stijging, die getemperd werd door het negatieve beurs-

sentiment. Bij de overige provisies, waaronder betalingsverkeer, was de goede gang van zaken in het commerciële bedrijf duidelijk zichtbaar met hogere uitkomsten. Ondanks hogere projectkosten bleef de overall autonome kostenstijging beperkt tot 5%. Het bedrijfsresultaat (de operationele inkomsten minus de bedrijfslasten) steeg ten opzichte van 2006 met € 26 miljoen (19%). De waardeveranderingen kwamen als gevolg van de ontwikkelingen op de financiële markten aanmerkelijk hoger uit dan vorig jaar. De reguliere kredietverliezen bevonden zich evenals vorig jaar op een zeer laag niveau. De belastingpost is aanzienlijk lager dan vorig jaar, het gevolg van een andere samenstelling van het operationeel resultaat en het feit dat er in 2006 een additionele belastinglast was als gevolg van de aanpassing van het nominale tarief.

Operationele inkomsten

De operationele inkomsten zijn gestegen met € 50 miljoen tot een niveau van € 439 miljoen. Deze stijging is vooral het gevolg van hogere opbrengsten uit effecten en deelnemingen. Hierin klinken de goede resultaten door van het participatiebedrijf en de bancaire deelnemingen, waaronder de boekwinst inzake Kempen & Co. Daarnaast steeg de omzet van de geconsolideerde participaties en oversteeg het resultaat uit financiële transacties het hoge niveau van 2006. Dit laatste betreft met name resultaten inzake (rente)derivaten, waarvan een aanzienlijk deel is gerealiseerd. De rente en de provisies haalden het niveau van voorgaand jaar niet. Bij de rente deed de gewijzigde rentestructuur als gevolg van de hogere korte rente in combinatie met voortgaande druk op de marges zich voelen. De volumegroei was onvoldoende om dit op te vangen.

Daarnaast zijn substantiële bedragen aan rentegenererende middelen aangewend voor de financiering van niet rentegenererende investeringen, zoals deelnemingen en aandelen. Ook de boeteprovisie kwam lager uit. Bij de provisie daalden als gevolg van premie- en margedruk de assurantieprovisies. De effecten- en betalingsverkeerprovisie zaten in de lift.

Operationele bedrijfslasten

De operationele bedrijfslasten namen toe met 10% tot € 271 miljoen. Deze stijging is vooral het gevolg van de consolidatie van participaties. De lastenstijging bij de bank zelf bleef beperkt tot 5%, ondanks hogere projectkosten. De personeelskosten bij de bank namen toe met 8% tot € 91 miljoen. Naast een hogere salarispost betrof dit hogere pensioenlasten. In 2006 was er als gevolg van aanpassing van de regeling een eenmalige vrijval uit de pensioenvoorziening. De sociale kosten kwamen in 2007 lager uit, vooral als gevolg van additionele lasten in 2006 ten gevolge van Operatie Overstag. De andere beheerskosten bij de bank stegen met 3% tot € 62 miljoen. Naast hogere projectkosten ter verbetering van de dienstverlening lagen ook de marketinguitgaven op een hoger niveau. De afschrijvingen kwamen iets lager uit dan vorig jaar.

Waardeveranderingen

De waardeveranderingen kwamen uit op € 50 miljoen, ten opzichte van € 18 miljoen een jaar eerder. Friesland Bank heeft geen direct posities in Amerikaanse 'subprime'-hypotheken, maar wel belangen in zogenaamde Structured Investment Vehicles (SIV's) die door de liquiditeitscrisis hard worden geraakt. Dit leidde tot een afwaardering van € 35 miljoen, die geheel ten laste van het resultaat is gekomen. De reguliere kredietverliezen waren met € 7 miljoen weliswaar hoger dan vorig jaar, maar bevinden zich historisch gezien op een laag niveau. De risicokosten zijn 9 basispunten van de totale kredietportefeuille. De waardeveranderingen in het participatiebedrijf waren lager dan vorig jaar.

Ratio's

De efficiency-ratio (ook wel cost/income-ratio genoemd) komt op geconsolideerde basis uit op 61,8%, vorig jaar was dit 63,6%. Deze verbetering is het gevolg van het feit dat de baten sneller zijn gestegen dan de lasten. De ratio (zonder consolidatie van industriële participaties) komt uit op 50,8%. Ook hier is er een verbetering ten opzichte van het voorgaande jaar toen de uitkomst 53,5% was. Het rendement op het eigen vermogen (exclusief belang derden) bedroeg 13,7% over 2007; vorig jaar was dit 12,6%. De verbetering is vooral het gevolg van de hoge nettowinst in 2007.

Verwachting voor 2008

De financiële markten zijn de laatste maanden erg volatiel. Dit maakt voorspellen niet gemakkelijk. Het is echter de verwachting dat de activiteiten over de volle breedte van het bedrijf verder zullen toenemen, doch dat het resultaat het zeer hoge niveau van 2007 niet zal kunnen evenaren en op meer normale niveaus zal uitkomen.

Leeuwarden, 3 april 2008

Raad van Bestuur:

drs. W.F.C. Cramer, voorzitter

drs. E.H.M.M. Krijnsen RA

A. Vlaskamp

drs. G.T. van Wakeren RBA

Jaarrekening

1.1 Geconsolideerde balans per 31 december 2007

(x € 1.000)	ACTIVA	Toelichting	2007	2006
	Kasmiddelen	1	90.340	46.993
	Bankiers	2	689.418	78.498
	Kredieten	3	7.621.968	7.271.173
	Overige financiële activa	4	983.582	1.239.046
	Deelnemingen	5	480.075	417.534
	Immateriële activa	6	31.329	28.470
	Materiële vaste activa	7	87.218	85.662
	Vaste activa aangehouden voor verkoop	8	4.203	6.963
	Acute belastingen	9	2.257	6.160
	Latente belastingen	9	84.726	67.182
	Vorraden	10	15.211	14.650
	Handelsdebiteuren	11	21.701	17.840
	Overige activa	12	37.469	32.012
	Overlopende activa	13	39.295	34.613
	Totaal activa		10.188.792	9.346.796

(x € 1.000)	PASSIVA	Toelichting	2007	2006
	Bankiers	14	189.735	265.484
	Toevertrouwde middelen	15	5.412.202	5.005.032
	Schuldbewijzen	16	2.928.965	2.513.241
	Financiële verplichtingen	17	26.781	50.590
	Acute belastingen	9	-	-
	Latente belastingen	9	-	-
	Overige schulden	18	117.223	120.551
	Overlopende passiva	19	128.015	119.375
	Voorzieningen	20	44.437	42.348
	Achtergestelde schulden	21	403.286	373.484
			9.250.644	8.490.105
	Kapitaal en reserves beschikbaar voor aandeelhouders			
	Friesland Bank N.V.		922.218	833.017
	Belang van derden		15.930	23.674
	Eigen vermogen	22	938.148	856.691
	Totaal passiva		10.188.792	9.346.796

1.2 Geconsolideerde winst- en verliesrekening over 2007

(x € 1.000)

	Toelichting	2007	2006
Rentebaten		429.332	363.217
Rentelasten		334.464	260.922
Rente	23	94.868	102.295
Opbrengsten uit effecten		34.112	33.776
Opbrengsten uit deelnemingen		125.055	87.759
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	24	159.167	121.535
Provisie	25	33.427	35.194
Resultaat uit financiële transacties	26	31.794	27.671
Overige baten	27	1.064	1.821
Omzet participaties	28	118.578	100.588
Operationele inkomsten		438.898	389.104
Personeelskosten	29	110.029	95.952
Andere beheerskosten	30	149.568	139.217
Afschrijvingen	31	11.582	12.477
Operationele bedrijfslasten		271.179	247.646
Waardeveranderingen van kredieten	32	6.548	4.735
Waardeveranderingen van overige financiële activa	33	42.049	9.784
Waardeveranderingen van (im)materiële vaste activa	34	1.100	3.035
Waardeveranderingen		49.697	17.554
Totale lasten		320.876	265.200
Operationeel resultaat		118.022	123.904
Belastingbaten (last)	35	-9.080	13.220
Periodewinst		127.102	110.684
Nettowinst beschikbaar voor belang derden	36	6.479	3.813
Nettowinst beschikbaar voor aandeelhouders van Friesland Bank N.V.	37	120.623	106.871
		127.102	110.684

1.3 Geconsolideerd mutatieoverzicht eigen vermogen over 2007

(x € 1.000)

	Aandelen- kapitaal	Agio- reserve	Perpetual capital securities	Herwaar- derings- reserve	Overige ver- mogenscom- ponenten	Overige wettelijke reserves	Overige reserves	Resultaat boekjaar	Kapitaal en reserves*	Belang van derden	Eigen vermogen
Stand per 1 januari 2006	16.858	76.319	125.000	60.722	-	99.357	349.551	72.211	800.018	19.787	819.805
Mutaties 2006:											
- Winstverdeling vorig boekjaar	-	-	-	-	-	30.447	41.764	-72.211	-	-	-
- Resultaat boekjaar	-	-	-	-	-	-	-	106.871	106.871	-	106.871
- Dividend	-	-	-	-	-	-	-74.515	-	-74.515	-	-74.515
- Herwaardering deelnemingen	-	-	-	-1.484	-	-	-	-	-1.484	-	-1.484
- Gerealiseerde herwaarderings- winst op deelnemingen door verkoop	-	-	-	-3.286	-	-	-	-	-3.286	-	-3.286
- Herwaardering participaties	-	-	-	8.399	-	-	-	-	8.399	-	8.399
- Gerealiseerde herwaarderings- winst op participaties door verkoop	-	-	-	-10.613	-	-	-	-	-10.613	-	-10.613
- Herwaardering aandelen	-	-	-	13.727	-	-	-	-	13.727	-	13.727
- Gerealiseerde herwaarderings- winst op aandelen door verkoop	-	-	-	-4.699	-	-	-	-	-4.699	-	-4.699
- Herwaardering obligaties	-	-	-	-1.673	-	-	-	-	-1.673	-	-1.673
- Gerealiseerde herwaarderings- winst op obligaties door verkoop	-	-	-	-1.998	-	-	-	-	-1.998	-	-1.998
- Waardeverandering derivaten toegevoegd aan eigen vermogen	-	-	-	-	2.270	-	-	-	2.270	-	2.270
- Consolidaties	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.887	3.887
Stand per 31 december 2006	16.858	76.319	125.000	59.095	2.270	129.804	316.800	106.871	833.017	23.674	856.691
Mutaties 2007:											
- Winstverdeling vorig boekjaar	-	-	-	-	-	36.628	70.243	-106.871	-	-	-
- Resultaat boekjaar	-	-	-	-	-	-	-	120.623	120.623	-	120.623
- Dividend	-	-	-	-	-	-	-5.327	-	-5.327	-	-5.327
- Herwaardering deelnemingen	-	-	-	9.124	-	-	-	-	9.124	-	9.124
- Herwaardering participaties	-	-	-	2.663	-	-	-	-	2.663	-	2.663
- Gerealiseerde herwaarderings- winst op participaties door verkoop	-	-	-	-11.276	-	-	-	-	-11.276	-	-11.276
- Herwaardering aandelen	-	-	-	-9.944	-	-	-	-	-9.944	-	-9.944
- Gerealiseerde herwaarderings- winst op aandelen door verkoop	-	-	-	-11.017	-	-	-	-	-11.017	-	-11.017
- Gerealiseerd herwaarderings- verlies op aandelen door verkoop	-	-	-	1.709	-	-	-	-	1.709	-	1.709
- Herwaardering obligaties	-	-	-	-13.857	-	-	-	-	-13.857	-	-13.857
- Gerealiseerde herwaarderings- winst op obligaties door verkoop	-	-	-	-136	-	-	-	-	-136	-	-136
- Gerealiseerd herwaarderings- verlies op obligaties door verkoop	-	-	-	486	-	-	-	-	486	-	486
- Waardeverandering derivaten toegevoegd aan eigen vermogen	-	-	-	-	6.153	-	-	-	6.153	-	6.153
- Consolidaties	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-7.744	-7.744
Stand per 31 december 2007	16.858	76.319	125.000	26.847	8.423	166.432	381.716	120.623	922.218	15.930	938.148

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar post 22 Eigen vermogen en solvabiliteit.

* Kapitaal en reserves toekomend aan aandeelhouders van Friesland Bank N.V.

1.4 Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2007

(x € 1.000)

Toelichting

2007

2006

KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN

Nettowinst beschikbaar voor aandeelhouders

Friesland Bank N.V.	37	120.623	106.871
Aanpassingen voor:			
- Afschrijvingen	31	11.582	12.477
- Waardeveranderingen van kredieten	32	6.548	4.735
- Waardeveranderingen van financiële activa	34	42.049	9.784
- Waardeverandering van (im)materiële vaste activa	35	1.100	3.035
- Winstbelastingen	9, 35	-9.080	13.220
- Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	24	-90.336	-66.563
- Reële waardeverandering derivaten en gehedgde items	26	-11.287	-9.434
- Belang van derden	22	6.479	3.813

Kasstroom uit bedrijfsoperaties

Mutatie bankiers	2, 14	-161.366	41.169
Mutatie kredieten	3	-350.418	-237.998
Mutatie toevertrouwde middelen	15	407.170	-74.561
Betaalde/ontvangen winstbelastingen	9	6.815	4.245
Overige operationele kasstromen		-3.380	51.021

Totaal kasstroom uit operationele activiteiten

-23.501 **-138.186**

KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN

Investeringsen en aankopen van:

- Overige financiële activa, niet behorende tot handelsportefeuilles	4	-1.120.217	-678.279
- Overige deelnemingen	5	-49.731	-55.311
- Materiële en immateriële vaste activa	6, 7	-22.672	-33.180

Desinvesteringen en verkopen van:

- Overige financiële activa, niet behorende tot handelsportefeuilles	4	1.305.173	515.343
- Overige deelnemingen	5	32.635	46.783
- Materiële en immateriële vaste activa	6, 7, 8	6.764	2.705

Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten

151.952 **-201.939**

KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN

Opname achtergestelde schulden	21	62.900	50.000
Terugbetaling achtergestelde schulden	21	-33.098	-10.735
Opname schuldbewijzen	21	825.000	351.745
Terugbetaling schuldbewijzen	21	-409.276	-48.079
Betaald dividend	22	-5.327	-74.515

Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten

440.199 **268.416**

Netto kasstroom

568.650 **-71.709**

(x € 1.000)

Toelichting

2007

2006

MUTATIE LIQUIDE MIDDELEN

Stand liquide middelen per 1 januari	1, 2, 14	124.453	196.162
Stand liquide middelen per 31 december	1, 2, 14	693.103	124.453

Netto kasstroom		568.650	-71.709
------------------------	--	----------------	----------------

De samenstelling van de liquide middelen is als volgt:

- Kasmiddelen	1	90.340	46.993
- Bankiers debet onmiddellijk opeisbaar	2, 42	633.765	78.231
- Bankiers credit onmiddellijk opeisbaar	14, 42	-31.002	-771
		693.103	124.453

Overige toelichtingsinformatie inzake kasstromen uit bedrijfsactiviteiten

Ontvangen rente	13, 23	424.243	362.190
Betaalde rente	19, 23	326.769	253.583
Ontvangen dividenden	5, 24	45.425	34.436

1.5 Grondslagen

Algemeen

Friesland Bank N.V. is gevestigd te Leeuwarden. De geconsolideerde jaarrekening van Friesland Bank N.V. over het boekjaar 2007 omvat de vennootschap en haar dochterondernemingen (tezamen de 'Groep') en het belang van de Groep in geassocieerde deelnemingen en entiteiten waarover gezamenlijk de zeggenschap wordt uitgeoefend. De Raad van Bestuur heeft op 3 april 2008 de jaarrekening opgemaakt. De datum van de vaststelling van de jaarrekening in de algemene vergadering van aandeelhouders is 21 april 2008.

Het samenstellen van de jaarrekening vereist dat de leiding van de vennootschap oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen doet die invloed hebben op de posten van de balans, de winst- en verliesrekening en de toelichting. Ondanks het feit dat deze schattingen gebaseerd zijn op de meest actuele kennis van lopende zaken en acties, kan de werkelijkheid uiteindelijk afwijken van de gemaakte schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

De leiding van de vennootschap heeft met het Audit & Compliance Committee gesproken over de ontwikkeling en keuze van, en informatieverschaffing over essentiële grondslagen voor financiële verslaggeving en schattingen, alsook over de toepassing van deze grondslagen en schattingen. De belangrijkste schattingen en taxaties hebben betrekking op bijzondere waardeverminderingen van kredieten, overige financiële activa en goodwill, de uitgangspunten voor de bepaling van de pensioenverplichtingen en de uitkomsten van lopende juridische procedures.

De euro is voor Friesland Bank N.V. de functionele en de presentatievaluta. Alle bedragen in deze jaarrekening zijn afgerond op duizenden euro's, tenzij anders is vermeld.

Overeenstemmingsverklaring grondslagen bij de opstelling van de jaarrekening

Deze jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS), gepubliceerd door de International Accounting Standards Board (IASB) en voorzover aanvaard door de Europese Unie en de interpretaties van deze standaarden door het International Financial Reporting Interpretations Committee (IFRIC) van de IASB.

De jaarrekening 2007 is conform de grondslagen van vorig jaar met uitzondering van de volgende onderwerpen: met ingang van 1 januari 2007 worden de reële waardeveranderingen van derivaten (voorzover geen onderdeel van een cashflow hedge) alsmede van de gehedged items, voorzover deze onderdeel uitmaken van een effectieve fair value hedge, in de winst- en verliesrekening opgenomen in de post resultaat uit financiële transacties. Tot en met 2006 werden deze resultaten opgenomen in de post waardeveranderingen van financiële instrumenten. Deze herrubricering is toegepast vanwege een betere aansluiting met hetgeen in de branche gebruikelijk is. De vergelijkende cijfers zijn aangepast.

De Groep heeft de volgende nieuwe en amendementen op IFRS en IFRIC-interpretaties vanaf 1 januari 2007 toegepast. Toepassing van deze aangepaste standaarden en interpretaties heeft geen effect gehad op de financiële uitkomsten van de Groep, maar heeft wel aanleiding gegeven tot additionele toelichtingen.

- IFRS 7 Financiële instrumenten: informatieverschaffing;
- IAS 1 Amendement – presentatie van de jaarrekening;
- IFRIC 8 Reikwijdte van IFRS 2;
- IFRIC 9 Herbeoordeling van een in een contract besloten derivaat (embedded-derivative);
- IFRIC 10 Tussentijdse financiële verslaggeving en bijzondere waardeverminderingen.

De belangrijkste effecten van de vorenstaande wijzigingen zijn:

IFRS 7 Financiële instrumenten: informatieverschaffing

IFRS 7 voegt een aantal nieuwe toelichtingsvereisten ten aanzien van financiële instrumenten toe aan de bestaande vereisten van IAS 30 en IAS 32, waardoor IAS 30 is vervallen en IAS 32 alleen nog presentatievereisten bevat. IFRS 7 geeft onder meer aan dat een entiteit haar financiële instrumenten dient te groeperen in klassen van vergelijkbare instrumenten en waar toelichting is vereist, deze toelichting per klasse op te nemen. Als gevolg hiervan zijn extra toelichtingen opgenomen inzake kredieten, overige financiële activa, financiële verplichtingen, risicobeheer en niet uit de balans blijvende verplichtingen.

IAS 1 Amendement – presentatie van de jaarrekening

De wijziging heeft betrekking op de toelichting op het eigen vermogen die voortvloeit uit IFRS 7. De toelichting moet het de gebruiker van de jaarrekening mogelijk maken een oordeel te vormen over de doelstellingen, het beleid en de processen voor het beheersen van het eigen vermogen, en is vooral kwalitatief van aard. De invloed van deze aanpassing is beperkt geweest aangezien reeds veel kwantitatieve informatie werd gegeven en aldus alleen uitbreiding van het kwalitatieve deel heeft plaatsgevonden. Dit is opgenomen in het onderdeel risicobeheer.

IFRIC 8 Reikwijdte van IFRS 2

Deze toelichting geeft inzicht in het feit of IFRS 2 (op aandelen gebaseerde betalingen) van toepassing is bij transacties waarbij de entiteit niet in staat is sommige of alle ontvangen goederen en diensten te identificeren waarvoor aandelen zijn betaald/uitgegeven. Aangezien de Groep geen eigen vermogensinstrumenten heeft uitstaan bij haar medewerkers heeft deze interpretatie geen invloed gehad op de jaarrekening van de Groep.

IFRIC 9 Herbeoordeling van een in een contract besloten derivaat (embedded-derivative)

Deze interpretatie stelt dat de datum om te bepalen of een 'embedded-derivative' bestaat, de datum is dat een entiteit voor het eerst een partij in het contract wordt, herbeoordeling dient alleen plaats te vinden indien er een verandering optreedt in het contract dat de kasstromen significant beïnvloedt. Aangezien deze interpretatie in overeenstemming is met onze waarderingsgrondslagen heeft deze geen invloed gehad op de jaarrekening van de Groep.

IFRIC 10 Tussentijdse financiële verslaggeving en bijzondere waardeverminderingen

Deze interpretatie stelt dat een entiteit een bijzondere waardevermindering die tijdens een eerdere tussentijdse periode voor goodwill of voor een belegging in hetzij een eigen-vermogensinstrument, hetzij een tegen kostprijs gewaardeerd financieel actief werd opgenomen, niet terug mag worden genomen. Deze interpretatie heeft geen invloed gehad op de jaarrekening van de Groep.

Grondslagen voor de consolidatie

Consolidatie vindt plaats voor belangen die kwalificeren als groepsmaatschappijen alsmede rechtspersonen waarbij het economisch risico door Friesland Bank N.V. wordt gedragen (waaronder stichtingen in het kader van securitisatie). Groepsmaatschappijen zijn die entiteiten waarover de vennootschap overwegende zeggenschap ('control') heeft. Er is sprake van overwegende zeggenschap indien de vennootschap de mogelijkheid heeft om, direct of indirect, het financiële en operationele beleid van een entiteit te bepalen ten einde voordelen te verkrijgen uit de activiteiten van de entiteit. Bij de beoordeling of er sprake is van zeggenschap wordt rekening gehouden met potentiële stemrechten die op dat moment uitoefenbaar of converteerbaar zijn. De jaarrekeningen van groepsmaatschappijen zijn in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen vanaf de datum waarop voor het eerst sprake is van zeggenschap, tot aan het moment waarop deze eindigt. Intragroepsaldi en eventuele niet-gerealiseerde winsten en verliezen op transacties binnen de Groep of baten en lasten uit dergelijke transacties worden bij de opstelling van de geconsolideerde jaarrekening geëlimineerd. Belangen van precies 50% (joint ventures) worden niet geconsolideerd, de equity-methode wordt toegepast om deze belangen te waarderen.

Securitisatie

Friesland Bank heeft een deel van haar particuliere woninghypotheken gesecuritiseerd in 'special purpose entities' (SPE's). Met deze transacties is het economisch eigendom van deze vorderingen overgedragen aan de SPE's. Deze SPE's worden door Friesland Bank in haar geconsolideerde jaarrekening opgenomen, aangezien Friesland Bank op basis van de economische realiteit een deel van de risico's en voordelen behoudt. Aangezien het kredietrisico volledig is overgedragen aan de SPE's worden de gesecuritiseerde vorderingen niet meegenomen in de berekening van de risico gewogen activa.

Securitisatietransacties worden als financieringstransacties (fundingtransacties) behandeld. Dit betekent dat de vorderingen worden overgedragen tegen nominale waarde en aldus geen verkoopresultaten worden gerealiseerd. Het is mogelijk dat Friesland Bank directe of indirecte belangen houdt in de SPE's.

Bij de initiatie van een securitisatietransactie is Friesland Bank direct betrokken op de volgende punten: selecteren van te securitiseren vorderingen, beoordelen/controleren van de opgestelde prospectus, roadshows, persberichten en contacten met Rating Agencies. Na de plaatsing van de transactie blijft Friesland Bank de administratie van de gesecuritiseerde vorderingen voeren. Friesland Bank verstrekt maandelijkse opgaven aan de Trustmaatschappij die de administratie voert voor de SPE's. In de maandelijkse opgaven wordt informatie opgenomen over het verloop van de uitstaande vorderingen en rente en de ontvangen rente, afgeloste leningen en posten met een achterstand. Daarnaast wordt één maal per jaar een opgave gedaan inzake de reële waarde van de uitstaande vorderingen per 31 december.

Grondslagen voor opname van financiële instrumenten

Een financieel actief of passief wordt in de balans opgenomen vanaf het tijdstip dat de vennootschap recht heeft op de voordelen respectievelijk gebonden is aan de verplichtingen voortkomende uit de contractuele bepalingen van het desbetreffende financiële instrument (de 'trade date'). Financiële activa en passiva worden gesaldeerd in de balans opgenomen indien dit op grond van contractuele of wettelijke bepalingen is toegestaan en het stellige voornemen daartoe bestaat.

Grondslagen voor de waardering en resultaatbepaling

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kosten, inclusief bijkomende kosten die - voor financiële instrumenten - worden geamortiseerd op basis van de effectieve interest methode. De volgende activa en verplichtingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde: afgeleide financiële instrumenten (derivaten), financiële instrumenten aangehouden voor handelsdoeleinden, financiële instrumenten geclassificeerd als available for sale, financiële instrumenten die onderdeel uitmaken van een fair value hedge en vastgoedbeleggingen. Voor verkoop aangehouden vaste activa en groepen activa die worden afgestoten, worden gewaardeerd op de laagste van de boekwaarde en de reële waarde minus verkoopkosten.

De lopende interest op vorderingen en schulden is, voor zover bij de toelichting op de desbetreffende post niet anders is medegedeeld, opgenomen onder overlopende activa dan wel overlopende passiva.

Vreemde valuta

Transacties luidend in vreemde valuta worden in euro's omgerekend tegen de geldende wisselkoers per de transactiedatum. In vreemde valuta luidende monetaire activa en verplichtingen worden per balansdatum in euro's omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. De bij omrekening optredende valutakoersverschillen worden in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Reële waarde

Voor financiële instrumenten, die worden verhandeld op gereguleerde financiële markten, wordt de reële waarde gebaseerd op de beurskoers. Voor activa worden biedkoersen gehanteerd en voor passiva laatkoersen. De reële waarde van niet-beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald op basis van de contante waarde van de verwachte kasstromen, (interne) waarderingsmodellen, de marktwaarde van soortgelijke instrumenten of door commissionairs afgegeven biedprijzen. Bij toepassing van contante-waardetechnieken zijn de geschatte toekomstige kasstromen gebaseerd op de beste schattingen van de leiding en de disconteringsvoet is een marktgerelateerde voet voor een vergelijkbaar instrument per balansdatum. Bij gebruik van andere waarderingsmodellen worden de gehanteerde gegevens in het model gebaseerd op marktgerelateerde gegevens per balansdatum. Financiële instrumenten waarvan de reële waarde niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, worden opgenomen tegen kostprijs, minus (indien noodzakelijk) een bijzondere waardevermindering.

Alleen wanneer er duidelijke aanwijzingen zijn dat bijvoorbeeld de transactieprijs afwijkt van andere waarneembare soortgelijke actuele transacties in de markt of gebaseerd op een waarderingsmodel met objectief waarneembare data, dan worden op de eerste dag resultaten genomen over het desbetreffende financiële instrument.

Bijzondere waardeverminderingen

Per balansdatum wordt beoordeeld of er externe of interne objectieve aanwijzingen zijn voor een bijzondere waardevermindering van een bepaald financieel actief. Objectieve aanwijzingen kunnen onder andere bestaan uit een drastische verslechtering van marktomstandigheden of significante financiële moeilijkheden bij de betreffende debiteur.

Bij financiële activa die gewaardeerd zijn tegen geamortiseerde kostprijs, waaronder kredieten, wordt bij dergelijke aanwijzingen op basis van de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, met inbegrip van verwachte uitkeringen uit hoofde van garanties en zekerheden, een eventueel verlies wegens waardevermindering contant gemaakt tegen de oorspronkelijke effectieve rente en verwerkt in de winst- en verliesrekening onder de post waardeverandering van kredieten. Bijzondere waardeverminderingen worden in eerste instantie individueel beoordeeld. Naast deze specifieke voorziening wordt voorts een portefeuillevoorziening

gevormd voor waardeverminderingen die niet specifiek zijn bepaald, maar waarvan op basis van ervaring en algemene- of bedrijfs-economische ontwikkelingen kan worden aangenomen dat ze per balansdatum in de portefeuille aanwezig zijn. Bij de beoordeling op portefeuilleniveau worden de activa gegroepeerd op basis van gelijksoortige kredietkenmerken. Deze kenmerken zijn relevant voor de inschatting van verwachte toekomstige kasstromen voor portefeuilles van activa, omdat deze indicatief zijn voor de mogelijkheid van de debiteur om alle contractueel overeengekomen bedragen te voldoen. Portefeuilles van financiële activa worden op portefeuilleniveau beoordeeld op bijzondere waardevermindering op basis van contractueel overeengekomen kasstromen en de historische ervaring ten aanzien van kredietverliezen op activa met gelijkwaardige kredietkenmerken. De historische ervaring wordt aangepast voor recent waargenomen ontwikkelingen om de effecten van de huidige marktomstandigheden weer te geven die nog niet in de historische ervaring tot uitdrukking zijn gekomen en om effecten en omstandigheden die niet actueel zijn te elimineren.

Wanneer mogelijk wordt geprobeerd leningen te herstructureren in plaats van over te gaan tot de executie/uitponing van zekerheden. Dit kan tot gevolg hebben dat de looptijd van een lening wordt verlengd of de condities in de leningsovereenkomst worden aangepast. Indien een herstructurering succesvol heeft plaatsgevonden, wordt de lening niet langer beschouwd als een lening met een betalingsachterstand. De heronderhandelde voorwaarden worden regelmatig beoordeeld om toekomstige ontvangsten zeker te stellen c.q. betalingsachterstanden te voorkomen. Deze geherstructureerde leningen blijven wel een integraal onderdeel uitmaken van het proces dat leidt tot het nemen van bijzondere waardeverminderingen en indien een specifieke voorziening noodzakelijk blijkt wordt deze contant gemaakt tegen het originele effectieve rentepercentage.

Bij andere activa vindt er jaarlijks een toetsing plaats of er aanwijzingen bestaan voor een bijzondere waardevermindering. Indien sprake is van een dergelijke aanwijzing worden de activa getoetst op bijzondere waardevermindering. Ongeacht of er eventueel aanwijzingen zijn voor een mogelijke waardevermindering, wordt de boekwaarde van goodwill en immateriële activa nog niet in gebruik minstens één keer per jaar onderworpen aan een gedetailleerde waardeverminderingstoets. Er wordt een waardeverminderingsverlies opgenomen indien de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde is gelijk aan de opbrengstwaarde (reële waarde minus verkoopkosten) of, indien hoger, de bedrijfswaarde.

Liquide middelen

Als liquide middelen worden aangemerkt kasmiddelen, onmiddellijk opeisbare tegoeden bij De Nederlandsche Bank N.V. en het saldo van onmiddellijk opeisbare vorderingen op en onmiddellijk opeisbare schulden aan bankiers. Samengestelde transacties worden gesaldeerd opgenomen.

Bankiers en kredieten

Bankiers en kredieten worden geclassificeerd als loans and receivables. Waardering vindt plaats tegen geamortiseerde kostprijs met gebruikmaking van de effectieve rentemethode, waar nodig rekening houdende met bijzondere waardeverminderingen.

Rentedragende waardepapieren en aandelen

De beleggingsportefeuilles rentedragende waardepapieren en aandelen zijn aangemerkt als available for sale. Deze effecten worden bij eerste opname op de balans gewaardeerd tegen kostprijs, inclusief transactiekosten. Vervolgens vindt waardering plaats tegen reële waarde, waarbij de waarderingsverschillen (tot verkoop of bijzondere waardevermindering) via het vermogen worden geleid. Gerealiseerde resultaten bij verkoop worden opgenomen in de winst- en verliesrekening. Preferente aandelen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

De handelsportefeuilles rentedragende waardepapieren en aandelen zijn ingedeeld in de categorie held for trade. Deze worden aanvankelijk opgenomen tegen verkrijgingsprijs en vervolgens gewaardeerd op reële waarde. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde winsten en verliezen worden opgenomen in de winst- en verliesrekening.

Voor wat betreft de rentedragende waardepapieren available for sale wordt de rente op basis van de effectieve interest in de winst- en verliesrekening opgenomen in de post rente. Dividenden inzake de beleggingsportefeuille aandelen worden in de winst- en verliesrekening gerubriceerd onder opbrengsten uit effecten en deelnemingen, dividenden inzake de handelsportefeuille aandelen onder resultaat uit financiële transacties. Dividenden worden op basis van betaalbaarstelling verantwoord. Zowel de handels- als beleggingsportefeuilles rentedragende waardepapieren en aandelen zijn in de balans gerubriceerd onder de post overige financiële activa.

Derivaten en hedge accounting

Friesland Bank maakt voor haar risicomanagement gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), onder andere op het gebied van rente-, valuta- en kredietrisico. Derivaten worden bij eerste opname op de balans gewaardeerd tegen kostprijs. Na de eerste opname worden derivaten gewaardeerd tegen reële waarde, waarbij de verandering hierin in de winst- en verliesrekening wordt opgenomen in de post waardeveranderingen van derivaten. Derivaten worden in de balans gerubriceerd als actief (onder de post overige financiële activa) als de reële waarde positief is en als passief (onder de post financiële passiva) als de reële waarde negatief is.

Voor een deel van de derivaten wordt hedge-accounting toegepast. Bij fair value hedge-accounting wordt de reële waardeverandering als gevolg van het afgedekte risico van specifieke activa of passiva, evenals de reële waardeverandering van het derivaat, in de winst- en verliesrekening verwerkt. Bij cash flow hedge-accounting wordt de verandering in de reële waarde van het derivaat, voor zover effectief, niet in de winst- en verliesrekening, maar in het vermogen verwerkt tot het moment dat het afgedekte item de winst- en verliesrekening beïnvloedt. Hedge-accounting wordt toegepast als wordt voldaan aan de eisen voor wat betreft documentatie (zoals het beleid van risicobeheer, de startdatum van de hedge, een beschrijving van het hedge-instrument en de onderliggende positie, de soort hedge, het afgedekte risico en de wijze van bepaling van de effectiviteit van de hedge) en de daadwerkelijke effectiviteit van de hedge. De effectiviteit wordt maandelijks beoordeeld, waarbij wordt vastgesteld of de afdekking gedurende de verslagperioden waarvoor de afdekking was bedoeld, feitelijk effectief is geweest. Hedge-accounting wordt beëindigd als het hedge-instrument verloopt, wordt uitgeoefend of is verkocht, de hedge niet langer voldoet aan de voorwaarden, de toekomstige transactie niet langer wordt verwacht of als de toewijzing van de hedge-relatie wordt gestaakt. Overigens kwalificeren niet alle in bedrijfseconomische zin effectieve hedges voor hedge-accounting. De resultaten op deze derivaten worden direct in de winst- en verliesrekening verwerkt.

Deelnemingen en participaties

De waardering van deelnemingen (dit zijn strategische aandelenbelangen gehouden door de bank zelf) en participaties (dit zijn aandelenbelangen gehouden door het participatiebedrijf van de bank) is afhankelijk van de mate waarin de bank invloed kan uitoefenen op het beleid. Belangen waarin invloed van doorslaggevende betekenis kan worden uitgeoefend (doorgaans belangen groter dan 50%) worden geconsolideerd. Belangen waar invloed van betekenis kan worden uitgeoefend (doorgaans belangen van 20% tot en met 50%) worden gewaardeerd tegen de equitymethode, zijnde de kostprijs plus het aandeel in het resultaat en vermogensmutaties na verwerving minus het aandeel in gedane uitkeringen na verwerving. Belangen waar invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden in de balans opgenomen in de post deelnemingen. Belangen kleiner dan 20% worden beschouwd als available for sale, met waardering op reële waarde via het vermogen. Deze belangen worden in de balans opgenomen in de post overige financiële activa.

Immateriële activa

Alle overnames worden verwerkt via toepassing van de overnamemethode. Goodwill wordt gewaardeerd tegen kostprijs. Op goodwill wordt niet stelselmatig afgeschreven. Wel wordt jaarlijks of vaker indien gebeurtenissen of wijzigingen in omstandigheden daartoe aanleiding geven, beoordeeld of er een bijzondere waardevermindering opgetreden is als gevolg van structurele wijziging in de verwachte toekomstige kasstromen. Negatieve goodwill (badwill) die bij een overname ontstaat, wordt direct in de winst- en verliesrekening opgenomen. Goodwill inzake niet geconsolideerde deelnemingen en participaties is begrepen in de boekwaarde van het desbetreffende belang, overige goodwill is in de balans opgenomen in de post immateriële activa.

De overige immateriële activa (bestaande uit gekochte of ontwikkelde software alsmede gekochte assurantieportefeuilles) worden gewaardeerd tegen kostprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De afschrijving ten laste van de winst- en verliesrekening geschiedt op basis van de geschatte gebruiksduur van de betreffende immateriële activa, tenzij de gebruiksduur onbepaald is. De afschrijving van de overige immateriële activa start op het moment dat de activa bruikbaar zijn. De geschatte gebruiksduur van de op de balans opgenomen immateriële activa ligt tussen de drie en tien jaar.

Materiële vaste activa

De onroerende zaken en bedrijfsmiddelen worden opgenomen tegen kostprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. Lineaire afschrijving vindt plaats over de geschatte economische levensduur van alle onroerende zaken en bedrijfsmiddelen, met uitzondering van grond in eigendom, waarvan de economische levensduur als onbeperkt wordt aangemerkt. De restwaarde wordt periodiek beoordeeld.

De geschatte gebruiksduur is als volgt:

- Gebouwen 10 – 33 jaar
- Technische installaties 10 – 15 jaar
- Inventarissen 8 – 12 jaar
- Computerapparatuur 3 – 5 jaar

Vaste activa aangehouden voor verkoop

Een vast actief wordt gekwalificeerd als aangehouden voor verkoop indien de boekwaarde daarvan hoofdzakelijk gerealiseerd zal worden door middel van een verkooptransactie die volgens planning binnen twaalf maanden zal plaatsvinden en niet door voortgezet gebruik. Onmiddellijk voorafgaand aan de classificatie als aangehouden voor verkoop wordt de waardering van de activa (en alle activa en verplichtingen van een groep af te stoten activa) geactualiseerd in overeenstemming met de toepasselijke IFRS-standaard. Vervolgens worden vaste activa en groepen activa die worden afgestoten, bij eerste opname als aangehouden voor verkoop, gewaardeerd op de laagste van de boekwaarde en de reële waarde minus verkoopkosten. Bijzondere waardeverminderingen bij de eerste classificatie als aangehouden voor verkoop worden in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Voorraden

De voorraden hebben betrekking op geconsolideerde industriële participaties en worden gewaardeerd tegen kostprijs of lagere opbrengstwaarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden opgenomen wanneer de bank op balansdatum een verplichting heeft (in rechte afdwingbaar of feitelijk), die zijn oorsprong vindt in een gebeurtenis in het verleden en wanneer het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen noodzakelijk is en een betrouwbare schatting van de omvang van de verplichting kan worden gemaakt.

Indien het effect daarvan materieel is, worden de voorzieningen bepaald door de verwachte toekomstige kasstromen contant te maken op basis van een disconteringsvoet vóór belasting die een afspiegeling is van de actuele markttaxaties van de tijdswaarde van geld en, waar nodig, van de specifieke risico's met betrekking tot de verplichting.

Pensioenvoorzieningen

Friesland Bank kent een zogenaamde defined benefit pensioenregeling. De nettoverplichting uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen wordt voor iedere regeling afzonderlijk berekend door een schatting te maken van de pensioenaanspraken die werknemers hebben opgebouwd in ruil voor hun diensten in de verslagperiode en voorgaande perioden. Deze pensioenaanspraken worden gediscoteerd om de contante waarde te bepalen en de reële waarde van de fondsbeleggingen wordt hierop in mindering gebracht. De disconteringsvoet is het rendement per balansdatum van obligaties met een waardering van de kredietwaardigheid van AAA waarvan de looptijd de termijn van de verplichtingen benadert. De berekening wordt uitgevoerd door een erkende actuaaris volgens de 'projected unit credit'-methode.

Wanneer de pensioenaanspraken uit hoofde van een regeling worden verhoogd, wordt het gedeelte van de verhoogde pensioenaanspraken dat betrekking heeft op de verstreken diensttijd van werknemers lineair als last in de winst- en verliesrekening opgenomen over de gemiddelde periode totdat de pensioenaanspraken onvoorwaardelijk worden. Voor zover de aanspraken onmiddellijk onvoorwaardelijk worden, wordt de last onmiddellijk in de winst- en verliesrekening opgenomen. Wanneer de pensioenaanspraken uit hoofde van een regeling worden verlaagd, wordt dit onmiddellijk als bate in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Actuariële winsten en verliezen die ontstaan bij het berekenen van de verplichting uit hoofde van een pensioenregeling, voor zover eventuele niet opgenomen cumulatieve actuariële winsten of verliezen meer bedragen dan 10% van de contante waarde van de brutoverplichting uit hoofde van de toegezegd-pensioenregeling, dan wel van de reële waarde van de fondsbeleggingen indien deze hoger is, wordt dat gedeelte in de winst- en verliesrekening opgenomen over de verwachte gemiddelde resterende diensttijd van de werknemers die aan de regeling deelnemen. Voor het overige wordt de actuariële winst of het actuariële verlies opgenomen op de balans.

Naast pensioenen worden ook andere langetermijnpersoneelsbeloningen opgenomen in de balans zoals bijvoorbeeld regelingen voor jubilea. Voor deze componenten zijn geen beleggingen aanwezig, de toekomstige uitkeringen en kosten worden op dezelfde wijze gediscoteerd als de pensioenen.

Overige voorzieningen

De in de balans opgenomen overige voorzieningen betreffen mogelijke toekomstige verplichtingen voor het terugbetalen van nog niet verdiende assurantieprovisies. De omvang van deze voorzieningen wordt bepaald op basis van zowel historische gegevens als een toekomstige inschatting.

Baten

Baten worden verantwoord voor zover het waarschijnlijk is dat de economische voordelen van transacties ten goede komen aan de groep en ze betrouwbaar kunnen worden bepaald. Rentebaten en –lasten inzake financiële instrumenten worden in de winst- en verliesrekening verantwoord op basis van de effectieve rentemethode. Verkoopresultaten inzake rentedragende financiële instrumenten worden verantwoord als resultaat financiële transacties. Provisiebaten en –lasten worden verantwoord in de periode waar zij betrekking op hebben. Dividenden worden opgenomen op het moment van betaalbaarstelling.

Lasten

De personeels- en andere beheerskosten worden toegerekend aan het boekjaar waar zij betrekking op hebben.

Belastingen

De belasting naar de winst of het verlies over het boekjaar omvat de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare winstbelastingen en uitgestelde winstbelastingen. De winstbelasting wordt in de winst- en verliesrekening opgenomen, behoudens voor zover deze betrekking heeft op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen worden opgenomen, in welk geval de belasting in het eigen vermogen wordt verwerkt. De belasting is berekend aan de hand van belastingtarieven die zijn vastgesteld op balansdatum, dan wel waartoe materieel reeds op balansdatum is besloten, en correcties op de over voorgaande jaren verschuldigde belasting.

De voorziening voor uitgestelde belastingverplichtingen (belastinglatenties) wordt gevormd op basis van de balansmethode, waarbij een voorziening wordt getroffen voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en verplichtingen ten behoeve van de financiële verslaggeving en de fiscale boekwaarde van die posten. Voor de volgende tijdelijke verschillen wordt geen voorziening getroffen: fiscaal niet aftrekbare goodwill, de eerste opname van activa of verplichtingen die noch de commerciële noch de fiscale winst beïnvloeden en verschillen die verband houden met investeringen in dochterondernemingen voor zover zij in de voorzienbare toekomst waarschijnlijk niet zullen worden afgewikkeld. Het bedrag van de voorziening voor uitgestelde belastingverplichtingen is gebaseerd op de wijze waarop de boekwaarde van de activa en verplichtingen naar verwachting zal worden gerealiseerd of afgewikkeld, waarbij gebruik wordt gemaakt van de belastingtarieven die zijn vastgesteld op balansdatum, dan wel waartoe materieel reeds op balansdatum besloten is.

De boekwaarde van actieve belastinglatenties wordt jaarlijks per de balansdatum beoordeeld en verlaagd voorzover het niet langer waarschijnlijk is dat voldoende belastbare winst in de toekomst zal worden gerealiseerd om geheel of gedeeltelijk gebruik te maken van de actieve belastinglatentie. Het bedrag van de uitgestelde belastingvorderingen wordt verlaagd voor zover het niet langer waarschijnlijk is dat het daarmee samenhangende belastingvoordeel zal worden gerealiseerd.

Gesegmenteerde informatie

Primair onderscheidt Friesland Bank voor haar interne performancemeting de volgende bedrijfsonderdelen: het bankbedrijf, het participatiebedrijf en de bancaire deelnemingen (een aantal strategische belangen, waaronder Van Lanschot N.V.). Aangezien er geen specifieke financiering per bedrijfsonderdeel bestaat, is voor de bepaling van de gesegmenteerde resultaten extracomptabel rente over het gemiddeld geïnvesteerd vermogen toegerekend. Deze extracomptabele rente is gekoppeld aan het rendement op de rentedragende activa in het bankbedrijf. Beperkte segmentatie naar geografisch gebied vindt plaats (alleen hoofdsommen) aangezien hoofdzakelijk (> 95%) zaken in Nederland worden gedaan.

Toekomstige wijzigingen in verslaggevingsregels

Met ingang van 1 januari 2008 worden de volgende verslaggevingsregels van toepassing. Friesland Bank heeft ervoor gekozen deze niet vervroegd toe te passen:

- IFRIC 11 Deze interpretatie van IFRS 2 (Transacties in groepsaandelen en ingekochte eigen aandelen) zal geen invloed hebben op de jaarrekening van de Groep bij toepassing vanaf 1 januari 2008, aangezien de Groep geen aandelen heeft uitstaan bij werknemers en het optieplan voor werknemers is opgeheven in 2006.
- IFRIC 13 Klantenloyaliteitsprogramma's (zoals airmiles en spaarpunten) zal geen invloed hebben op de jaarrekening van de Groep bij toepassing vanaf 1 januari 2008, aangezien de Groep geen dergelijke spaarprogramma's kent.
- IFRIC 14 Hierin worden aanwijzingen gegeven over de berekening van het plafond op het netto-pensioen actief en de interactie met een minimale dekkingsgraad zoals bijvoorbeeld DNB die eist bij de Nederlandse pensioenfondsen. Deze interpretatie heeft momenteel geen invloed op de jaarrekening van de Groep aangezien er geen sprake is van een overschot.

Met ingang van 1 januari 2009 worden de volgende verslaggevingsregels van toepassing. Friesland Bank moet nog gaan besluiten of zij deze vervroegd wenst toe te passen per 1 januari 2008:

- IFRS 8 Gesegmenteerde informatie: deze richtlijn dient ter vervanging van IAS 14. In IFRS 8 wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen primaire en secundaire segmentatie en wordt deze informatie gebaseerd op interne rapportages welke niet IFRS compliant behoeven te zijn. Nieuwe toelichtingsvereisten hebben onder andere betrekking op producten en diensten per segment en bijzondere posten.

1.6 Toelichting op de geconsolideerde balans

(x € 1.000)

1. Kasmiddelen

Onder deze post vallen wettige betaalmiddelen met inbegrip van in vreemde valuta luidende bankbiljetten en munten, alsmede onmiddellijk opeisbare tegoeden bij de centrale bank.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Kasmiddelen	11.757	10.041
- Tegoeden bij de centrale bank	78.583	36.952
	90.340	46.993

2. Bankiers

Hieronder worden opgenomen alle met de bedrijfsuitoefening van de bank samenhangende vorderingen op bankiers, onder welke titel dan ook, mits niet belichaamd in effecten.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Direct opeisbare tegoeden	633.765	78.231
- Niet-direct opeisbare tegoeden	55.653	267
	689.418	78.498

Voor de vorderingen opgenomen onder dit hoofd is geen voorziening voor oninbaarheid getroffen.

3. Kredieten

Hieronder worden opgenomen alle met de bedrijfsuitoefening van de bank samenhangende vorderingen, voorzover het geen vorderingen op bankiers en effecten zijn.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Kredieten aan de overheid	154.542	148.269
- Kredieten aan grote ondernemingen	1.813.192	1.491.413
- Kredieten aan kleine en middelgrote ondernemingen	1.204.878	1.197.359
- Woninghypotheken aan particulieren	3.784.249	3.710.864
- Overige particuliere kredieten	759.985	818.523
- Voorziening voor oninbaarheid	-94.878	- 95.255
	7.621.968	7.271.173

In de post kredieten zijn door de bank gesecuritiseerde vorderingen ten bedrage van € 1,3 miljard (2006: € 611,1 miljoen) opgenomen. Dit betreft particuliere woninghypotheken waarvan het economische eigendom is overgedragen aan zogenaamde Special Purpose Entities (SPE's): Stichting Eleven Cities No. 1, Stichting Eleven Cities No. 2 en Stichting Eleven Cities No. 3. Het kredietrisico op deze leningen wordt gedragen door de desbetreffende stichtingen, het renterisico berust bij Friesland Bank. In 2007 is er geen voorziening voor oninbaarheid aanwezig bij de gezamenlijke SPE's; in 2006 was deze eveneens nihil. De hoofdsommen van gesecuritiseerde vorderingen met een achterstand groter dan 90 dagen en/of in behandeling bij bijzonder beheer bedragen € 13,0 miljoen (2006: € 6,3 miljoen). De in het kader van deze securitisaties uitgegeven schuldbewijzen bedragen € 1,3 miljard (2006: € 641,3 miljoen) en zijn aan de passiefzijde van de balans in de posten schuld-bewijzen (zie onderdeel 16) en achtergestelde schulden (zie onderdeel 21) opgenomen.

	2007	2006
De kredieten uitgesplitst naar zekerheden:		
- overheidsgarantie	5%	6%
- hypothecaire dekking	49%	52%
- overige zekerheden (inclusief blanco)	46%	42%
	100%	100%

Onder overige zekerheden en blanco kredieten zijn kredieten opgenomen waarvoor de Groep zakelijk onroerend goed, bedrijfsmiddelen, voorraden, debiteuren, hoofdelijke garanties en dergelijke als onderpand heeft verkregen van de kredietnemer. De verstrekking van blanco financieringen vindt onder strikte voorwaarden / condities plaats.

Het verloop van de voorziening voor oninbaarheid is als volgt:

	Grote ondernemingen	Kleine/middel- grote onder- nemingen	Woning- hypotheken	Overige particuliere kredieten	Totaal 2007
2007					
Stand per 1 januari	41.982	36.067	14.155	3.051	95.255
Afboekingen	-150	-4.593	-1.789	-445	-6.977
Verminderingsen	-11.045	-15.321	-7.740	-609	-34.715
Toevoegingen	16.448	12.476	10.132	1.976	41.032
Ontvangsten	-	47	-	236	283
Geconsolideerde participaties en deelnemingen	-	-	-	-	-
Stand per 31 december	47.235	28.676	14.758	4.209	94.878
Specifieke voorziening	47.235	28.489	14.263	3.211	93.198
Portefeuille voorziening	-	187	495	998	1.680
Kredieten met waardevermindering, die specifiek zijn voorzien:					
Bruto kredietwaarde	119.484	121.767	58.189	7.889	307.329
Zekerheden	57.276	99.268	47.216	5.835	209.595
Netto kredietwaarde	62.208	22.499	10.973	2.054	97.734

2006	Grote ondernemingen	Kleine/middel- grote onder- nemingen	Woning- hypotheken	Overige particuliere kredieten	Totaal 2006
Stand per 1 januari	43.669	42.537	9.919	3.904	100.029
Afboekingen	-	-5.225	-281	-256	-5.762
Verminderings	-10.847	-11.852	-3.115	-530	-26.344
Toevoegingen	9.160	10.548	7.632	-188	27.152
Ontvangsten	-	59	-	121	180
Geconsolideerde participaties en deelnemingen	-	-	-	-	-
Stand per 31 december	41.982	36.067	14.155	3.051	95.255
Specifieke voorziening	41.982	35.842	13.998	2.176	93.998
Portefeuille voorziening	-	225	157	875	1.257
Kredieten met waardevermindering, die specifiek zijn voorzien:					
Bruto kredietwaarde	117.443	174.175	55.478	6.374	353.470
Zekerheden	62.124	139.509	42.477	5.179	249.289
Netto kredietwaarde	55.319	34.666	13.001	1.195	104.181

De zekerheden voor de bank bestaan hoofdzakelijk uit onroerend goed, verpandingen van vorderingen en voorraden en garantstellingen.

	Specifieke voorziening	Portefeuille voorziening	Totaal 2007	Specifieke voorziening	Portefeuille voorziening	Totaal 2006
Stand per 1 januari	93.998	1.257	95.255	91.773	8.256	100.029
Afboekingen	-5.985	-992	-6.977	-5.175	-587	-5.762
Verminderings	-34.715	-	-34.715	-26.344	-	-26.344
Toevoegingen	39.900	1.132	41.032	33.744	-6.592	27.152
Ontvangsten	-	283	283	-	180	180
Geconsolideerde participaties en deelnemingen	-	-	-	-	-	-
Stand per 31 december	93.198	1.680	94.878	93.998	1.257	95.255

Het bedrag aan rentebaten dat is opgebouwd ten aanzien van kredieten waarvoor een voorziening is getroffen bedraagt nihil, aangezien rente op verrekeningsdatum in rekening-courant van de cliënt wordt gemuteerd en aldus een integraal onderdeel uitmaakt van het uitstaande obligo.

Het bedrag aan de non-performing loans (dit zijn kredieten waarvoor geen rente meer wordt verantwoord) bedraagt € 47,9 miljoen (2006: € 49,4 miljoen). Het deel van de voorziening voor oninbaarheid dat betrekking heeft op de non-performing loans is € 43,1 miljoen (2006: € 38,3 miljoen).

4. Overige financiële activa

Hieronder zijn opgenomen de handelsportefeuilles (held for trade) en beleggingsportefeuilles (available for sale), rentedragende en niet rentedragende waardepapieren (zoals aandelen en participaties) en derivaten met een positieve reële waarde.

Deze post bestaat uit:

	Beurs- genoteerd	Niet beurs- genoteerd	Totaal 2007	Beurs- genoteerd	Niet beurs- genoteerd	Totaal 2006
Obligaties held for trade	-	-	-	-	-	-
Aandelen held for trade	-	-	-	1.680	-	1.680
Obligaties available for sale / prefs	363.260	363.018	726.278	383.571	675.447	1.059.018
Aandelen available for sale	146.308	22.912	169.220	57.348	25.790	83.138
Participaties available for sale	6.516	51.135	57.651	7.824	68.434	76.258
Derivaten	-	30.433	30.433	-	18.952	18.952
	516.084	467.498	983.582	450.423	788.623	1.239.046

2007 **2006**

De uitsplitsing van de overige financiële activa naar emittent is als volgt:

- Overheden	356.653	617.263
- Private sector	626.929	621.783

2007 **2006**

Het verloop van de obligaties available for sale / prefs is als volgt:

Stand per 1 januari	1.059.018	907.649
- Aankopen	922.017	612.555
- Verkopen	-143.318	-347.831
- Lossingen	-1.048.928	-103.667
- Herwaarderingen	-24.650	-6.020
- Waardeveranderingen (impairment)	-37.861	-3.668

Stand per 31 december	726.278	1.059.018
-----------------------	----------------	-----------

2007 **2006**

Het verloop van de aandelen available for sale is als volgt:

Stand per 1 januari	83.138	46.448
- Aankopen	195.450	64.251
- Verkopen	-91.927	-36.116
- Herwaarderingen	-17.441	8.445
- Waardeveranderingen (impairment)	-	110

Stand per 31 december	169.220	83.138
-----------------------	----------------	--------

	2007	2006
Het verloop van de participaties available for sale is als volgt:		
Stand per 1 januari	76.258	105.182
- Aankopen	2.750	1.473
- Verkopen	-21.000	-32.368
- Herwaarderingen	-2.957	3.089
- Herrubricering van deelnemingen	3.750	-
- Waardeveranderingen (impairment)	-1.150	-1.118
Stand per 31 december	57.651	76.258

De derivaten kunnen als volgt nader worden gespecificeerd:

	Gecon- tracteerd bedrag 2007	Reële waarde 2007 Activa	Verplich- tingen	Gecon- tracteerd bedrag 2006	Reële waarde 2006 Activa	Verplich- tingen
Derivaten aangehouden voor:						
- handelsdoeleinden						
Rentecontracten, swaps	1.152.267	10.458	17.029	711.476	2.527	36.794
Rentecontracten, opties	140.758	906	990	93.838	709	791
Valutacontracten, forwards	28.473	1.598	1.390	20.062	164	161
Valutacontracten, opties	5.182	56	56	30.975	162	162
Credit default swaps	25.000	11	-	25.000	22	-
Subtotaal	1.351.680	13.029	19.465	881.351	3.584	37.908
- Fair value hedge accounting						
Rentecontracten, swaps	223.256	6.962	271	351.701	8.561	177
Rentecontracten, futures	75.000	-	-	83.100	-	-
Subtotaal	298.256	6.962	271	434.801	8.561	177
- Cash flow hedge accounting						
Rentecontracten, swaps	425.000	3.397	-	425.000	501	6.199
- Aandelenopties cliënten	-	7.045	7.045	-	6.306	6.306
Totaal	2.074.936	30.433	26.781	1.741.152	18.952	50.590

De gecontracteerde waarde geeft de onderliggende waarde van de activa, referentieprijzen of indices aan, die als basis dient voor de bepaling van waarde van de derivaten. De gecontracteerde waarde geeft het volume van uitstaande transacties aan op balansdatum, echter is geen indicatie voor het uitstaande marktrisico of kredietrisico.

De volgende tabel geeft de ongerealiseerde winsten en verliezen weer die nog niet in de winst- en verliesrekening zijn opgenomen:

2007	Reële waarde	Winsten	Verliezen	Bruto	Belasting	Netto
Obligaties	726.278	2.514	11.848	-9.334	-2.380	-6.954
Aandelen	169.220	2.161	7.657	-5.496	-394	-5.102
Participaties	57.651	21.364	-	21.364	157	21.207
Derivaten	30.433	11.306	-	11.306	2.883	8.423
	983.582	37.345	19.505	17.840	266	17.574

2006	Reële waarde	Winsten	Verliezen	Bruto	Belasting	Netto
Obligaties	1.059.018	8.793	-	8.793	2.240	6.553
Aandelen	83.138	16.466	322	16.144	1.994	14.150
Participaties	76.258	17.465	-	17.465	59	17.406
Derivaten	18.952	3.048	-	3.048	777	2.270
	1.237.366	45.772	322	45.450	5.070	40.380

Eventuele ongerealiseerde verliezen die nog niet in de winst- en verliesrekening zijn opgenomen worden beschouwd als tijdelijke waardedalingen. Voor de posten opgenomen onder dit hoofd zijn voor € 39,0 miljoen (2006: € 4,7 miljoen) aan waardeverminderingen doorgevoerd ten laste van de winst- en verliesrekening.

5. Deelnemingen

Hieronder zijn opgenomen aandelenbelangen waar invloed van betekenis kan worden uitgeoefend.

	2007	2006
Dit betreft deelnemingen in:		
- Kredietinstellingen	401.449	340.306
- Participaties	60.354	60.904
- Geconsolideerde industriële participaties	5.878	4.962
- Overige deelnemingen	12.394	11.362
	480.075	417.534

	2007	2006
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	417.534	377.223
- Aankopen	49.731	55.312
- Verkopen	-32.635	-46.783
- Resultaat	75.532	67.083
- Herwaarderingen	9.688	-3.774
- Dividenden	-36.126	-26.403
- Herrubricering naar aandelen	-3.750	-
- Waardeveranderingen	101	-5.124
Stand per 31 december	480.075	417.534

	2007	2006
De uitsplitsing naar verhandelbaarheid is als volgt:		
- Beursgenoteerd	118.767	100.925
- Niet beursgenoteerd	361.308	316.609

De beurswaarde van de beursgenoteerde deelnemingen bedraagt € 207,2 miljoen (2006: € 195,8 miljoen).

	2007	2006
De balanswaarde van de deelnemingen (niet gecorrigeerd voor het procentuele belang van de Groep) geeft het volgende beeld (in miljarden euro's):		
Totale activa	22,4	20,2
Totale verplichtingen	20,6	18,6

Het aandeel van de Groep in de nettowinst bedraagt € 75,5 miljoen (2006: € 65,0 miljoen).

6. Immateriële activa

Deze post bestaat uit geactiveerde goodwill inzake geconsolideerde deelnemingen en overige immateriële activa zoals software en gekochte assurantieportefeuilles.

	2007	2006
Dit betreft:		
- Goodwill private equity-belangen	24.452	24.188
- Software	6.270	3.356
- Assurantieportefeuilles	607	926
	31.329	28.470

Het verloop van deze post is als volgt:

	Good- will	Overige activa	Totaal 2007	Good- will	Overige activa	Totaal 2006
Stand per 1 januari	24.188	4.282	28.470	1.996	3.987	5.983
- Aankopen	5.226	4.223	9.449	22.192	2.719	24.911
- Desinvesteringen	-3.113	-	-3.113	-	-	-
- Afschrijvingen	-	-1.628	-1.628	-	-2.433	-2.433
- Waardeveranderingen	-1.849	-	-1.849	-	-	-
- Consolidaties	-	-	-	-	9	9
Stand per 31 december	24.452	6.877	31.329	24.188	4.282	28.470
Cumulatieve aanschafwaarde	24.452	11.031	35.483	24.188	6.808	30.996
Cumulatieve afschrijvingen	-	4.154	4.154	-	2.526	2.526

Voor de posten opgenomen onder dit hoofd hebben geen bijzondere waardeverminderingen plaatsgevonden.

7. Materiële vaste activa

Hieronder worden opgenomen bedrijfsgebouwen en –terreinen, machines en installaties en andere bedrijfsmiddelen, zoals technische en administratieve uitrusting.

Het verloop van deze post is als volgt:

	Onroerende zaken	Overige bedrijfs- middelen	Totaal 2007	Onroerende zaken	Overige bedrijfs- middelen	Totaal 2006
Stand per 1 januari	71.664	13.998	85.662	81.183	20.115	101.298
- Investerings	5.042	8.181	13.223	2.851	5.418	8.269
- Desinvesterings	-1.845	-46	-1.891	-220	-2.485	-2.705
- Afschrijvingen	-3.941	-6.013	-9.954	-4.738	-6.306	-11.044
- Herrubricering	-	-	-	-2.463	-	-2.463
- Overige mutaties (waaronder (de)consolidatie)	-	178	178	-4.949	-2.744	-7.693
Stand per 31 december	70.920	16.298	87.218	71.664	13.998	85.662
Cumulatieve aanschafwaarde	112.813	70.109	182.922	110.911	65.596	176.507
Cumulatieve afschrijvingen	41.893	53.902	95.795	39.247	51.598	90.845

8. Vaste activa aangehouden voor verkoop

Dit betreft vaste activa waarvan het stellige voornemen bestaat deze op korte termijn te verkopen.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Deelnemingen	-	-
- Onroerende zaken	4.203	6.963
	4.203	6.963

9. Belastingen

Onder dit hoofd worden opgenomen acute en latente belastingvorderingen en -verplichtingen.

	2007	2006
Het saldo van de belastingvorderingen en -verplichtingen na aftrek van waardecorrecties bestaat uit:		
- Saldo acute belastingvorderingen en -verplichtingen	2.257	6.160
- Saldo uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen	84.726	67.182
	86.983	73.342

Acute belastingvorderingen en -verplichtingen

	2007	2006
- Acute belastingvorderingen	2.257	6.160
- Acute belastingverplichtingen	-	-
	2.257	6.160

	2007	2006
Balanswaarde per 1 januari	6.160	10.111
Verrekend met de belastingdienst	-1.154	-4.301
Aanpassingen inzake definitieve aangiften voorgaande jaren	-212	-1.031
Mutatie boekjaar	-2.537	1.381
Balanswaarde per 31 december	2.257	6.160

Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen

De uitgestelde belastingvorderingen- en verplichtingen zijn berekend naar een tarief vennootschapsbelasting van 25,5% (2006: 25,5%), zijnde het meest recente wettelijk vastgestelde tarief vennootschapsbelasting. De uitgestelde belastingvorderingen worden opgenomen in de balans voor zover het waarschijnlijk is dat de vorderingen verrekenbaar zijn met toekomstige resultaten. In het boekjaar heeft geen waardecorrectie plaatsgevonden (2006: € 8,9 miljoen inzake de wijziging van het tarief vennootschapsbelasting naar 25,5%).

De uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen kunnen als volgt worden toegerekend:

	Vorderingen		Verplichtingen		Totaal	
	2007	2006	2007	2006	2007	2006
Kredieten	20.277	21.104	-	-	20.277	21.104
Overige financiële activa	5.500	9.449	-	-	5.500	9.449
Immateriële activa	6.855	7.650	-	-	6.855	7.650
Materiële vaste activa (incl. verkoop)	2.330	-	-	362	2.330	-362
Overige schulden	630	-	-	-	630	-
Voorzieningen	20.414	22.314	-	-	20.414	22.314
Te verrekenen verliezen	26.562	4.894	-	-	26.562	4.894
Latente liquidatieverliezen	2.158	2.158	-	-	2.158	2.158
Overig	-	-	-	25	-	-25
	84.726	67.569	-	387	84.726	67.182
Saldering vorderingen en verplichtingen binnen fiscale eenheid	-	-387	-	-387	-	-
Totaal	84.726	67.182	-	-	84.726	67.182

Het totale bedrag aan belastingen dat gedurende het boekjaar rechtstreeks ten gunste van het eigen vermogen werd gebracht bedroeg € 4,9 miljoen (2006: € 1,4 miljoen) en heeft alleen betrekking op rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen inzake herwaardering van aandelen en obligaties en opname van de waardeverandering in de cashflow hedges in de post overige vermogenscomponenten.

Het verloop van de uitgestelde belastingvorderingen kan als volgt worden weergegeven:

	2007	2006
Balanswaarde per 1 januari	67.182	73.755
Latente waarderingsverschillen, aanpassing in verband met tariefswijziging	-	-6.058
Latente waarderingsverschillen, aanpassing in verband met definitieve aangifte	-9.693	-2.872
Latente waarderingsverschillen, huidig boekjaar	5.273	10.145
Verliesverrekening, aanpassing in verband met tariefswijziging	-	-7.104
Verliesverrekening, aanpassing in verband met definitieve aangifte	10.565	14.768
Verliesverrekening, huidig boekjaar	11.104	-15.452
Herrubricering	302	-
Verkoop deelneming	-7	-
Balanswaarde per 31 december	84.726	67.182

10. Voorraden

Dit betreft de voorraden van de geconsolideerde industriële participaties.

11. Handelsdebiteuren

Dit betreft de handelsdebiteuren van de geconsolideerde industriële participaties.

12. Overige activa

Dit betreft alle activa die niet onder de andere actiefposten kunnen worden gerubriceerd.

13. Overlopende activa

Dit betreft vooruitbetaalde kosten, te ontvangen rente en overige te ontvangen nog niet gefactureerde bedragen.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Te vorderen rente	39.031	33.942
- Overige bedragen	264	671
	39.295	34.613

14. Bankiers

Hieronder worden opgenomen alle met de bedrijfsuitoefening van de bank samenhangende schulden aan bankiers voor zover niet belichaamd in een schuldbewijs dan wel een achtergestelde schuld.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Direct opeisbare schulden	31.002	771
- Niet-direct opeisbare schulden	158.733	264.713
	189.735	265.484

15. Toevertrouwde middelen

Hieronder worden opgenomen alle met de bedrijfsuitoefening van de bank samenhangende schulden voor zover geen schulden aan bankiers en voor zover niet belichaamd in een schuldbewijs dan wel een achtergestelde schuld.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Spaargelden	2.283.679	2.088.110
- Overige toevertrouwde middelen	3.128.523	2.916.922
	5.412.202	5.005.032

16. Schuldbewijzen

Hieronder worden opgenomen obligaties, medium term notes en overige schuldbewijzen. Daarnaast worden hier de onder het securitisatieprogramma uitgegeven notes opgenomen, voorzover deze niet achtergesteld zijn. Deze beursgenoteerde notes zijn uitgegeven door Stichting Eleven Cities No. 1, Stichting Eleven Cities No. 2 en Stichting Eleven Cities No. 3. Voor deze notes zijn zekerheden gesteld in de vorm van woninghypotheken en hebben deze notes een rating gekregen van Moody's Investors Service Limited en Fitch Ratings Ltd.

Friesland Bank heeft in 2007 een portefeuille woninghypotheken met een waarde van € 934,25 miljoen gesecuritiseerd, waardoor het economische eigendom volledig is overgedragen aan Stichting Eleven Cities No. 3.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- 5,75% obligatielening 1997 per 2007	-	114.504
- 5,25% obligatielening 1998 per 2008	136.222	137.393
- Medium term notes	1.470.000	1.620.000
- Notes in het kader van securitisatietransacties	1.319.780	638.329
- Overige schuldbewijzen	2.963	3.015
	2.928.965	2.513.241

Friesland Bank heeft € 100,0 miljoen aan A2 notes van Stichting Eleven Cities No. 3 (2006: nihil) in eigen bezit. De positie in A2 notes tellen voor 50% mee in de risico gewogen activa van de bank. Aangezien Stichting Eleven Cities No. 3 volledig wordt geconsolideerd heeft eliminatie van deze post plaatsgevonden inclusief de daarbij behorende rente.

Een overzicht van de notes in het kader van securitisatietransacties:

	Rating Moody's/Fitch	Oorspronke- lijke hoofsom	Datum se- curitisatie	Hoofdsom ultimo 2007	Hoofdsom ultimo 2006	Eerste call optie datum	Contractuele datum afloop
<i>Stichting Eleven Cities No. 1</i>							
Senior Class A notes	Aaa/AAA	358.000	26/7/02	138.875	171.329	n.v.t.	juli 2062
Mezzanine Class B notes	A2/A	13.500	26/7/02	13.500	13.500	juli 2012	juli 2062
Junior Class C notes	Baa2/BBB	3.500	26/7/02	3.500	3.500	juli 2012	juli 2062
<i>Stichting Eleven Cities No. 2</i>							
Senior Class A notes	Aaa/AAA	421.500	28/10/03	360.885	421.500	n.v.t.	okt. 2071
Mezzanine Class B notes	A1/A	21.500	28/10/03	21.500	21.500	okt. 2013	okt. 2071
Junior Class C notes	Baa2/BBB	7.000	28/10/03	7.000	7.000	okt. 2013	okt. 2071
<i>Stichting Eleven Cities No. 3</i>							
Senior Class A1 notes	Aaa/AAA	230.000	5/06/07	179.520	-	n.v.t.	mei 2078
Senior Class A2 notes	Aaa/AAA	644.000	5/06/07	644.000	-	n.v.t.	mei 2078
Mezzanine Class B notes	Aa2/AA	18.600	5/06/07	18.600	-	mei 2014	mei 2078
Mezzanine Class C notes	A1/A	18.500	5/06/07	18.500	-	mei 2014	mei 2078
Mezzanine Class D notes	Baa1/A-	8.400	5/06/07	8.400	-	mei 2014	mei 2078
Junior Class E notes	Baa3/BBB+	5.500	5/06/07	5.500	-	mei 2014	mei 2078
Senior Class A2 notes in eigen bezit				-100.000	-		
				1.319.780	638.329		
<i>Stichting Eleven Cities No. 3</i>							
Achtergestelde Class F note (zie post 21)	-/ BBB-	9.250	5/06/07	9.250	-	mei 2014	mei 2078

De eerste call optiedatum betreft de vooraf vastgestelde datum waarop de SPE het recht zal hebben om de notes vervroegd af te lossen.

17. Financiële verplichtingen

Hieronder worden opgenomen de derivaten met een negatieve reële waarde. Voor een nadere specificatie naar derivatensoort en gecontracteerde waardes wordt verwezen naar de toelichting bij post 4 overige financiële activa.

18. Overige schulden

Deze post bevat die passiva die niet onder een van de overige passiefposten kunnen worden gerubriceerd, waaronder nog te verrekenen posten in het betalingsverkeer en overige schulden van geconsolideerde participaties.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Bancaire schulden	76.137	79.582
- Overige schulden industriële participaties	41.086	40.969
	117.223	120.551

19. Overlopende passiva

Dit betreft vooruit ontvangen bedragen, te betalen rente alsmede overige te betalen bedragen.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Te betalen rente	118.948	111.253
- Overige bedragen	9.067	8.122
	128.015	119.375

20. Voorzieningen

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Voorziening voor pensioenen	40.398	39.651
- Overige voorzieningen	4.039	2.697
	44.437	42.348

Friesland Bank heeft vanuit het verleden meerdere pensioenregelingen met haar werknemers, waarbij de werknemers een pensioen is toegezegd dat 70% zal bedragen van het eindloon danwel het middelloon. Het toegezegde pensioen ging tot 1 januari 2006 in, variërend vanaf het 60e, 62e, of 65e levensjaar, echter sindsdien vanaf het 65e levensjaar in verband met gewijzigde wetgeving (Wet VPL (Vut Pensioen en Levensloop)). Hierdoor is een vrijval ontstaan in de pensioenverplichtingen van € 12,1 miljoen in 2006. Voor de werknemers zijn collectieve pensioencontracten gesloten bij verzekeringsmaatschappijen. In de hiernavolgende tabellen worden de pensioenverplichtingen en de reële waarde van de pensioenbeleggingen weergegeven. De pensioenbeleggingen bestaan voor 72,1% (2006: 69,2%) uit vastrentende waardepapieren, 28,0% (2006: 30,8%) uit aandelen en -0,1% (2006: 0%) liquide middelen, waarbij niet in eigen aandelen en/of activa in eigendom van Friesland Bank wordt belegd. Voor VUT en gratificaties, welke ultimo 2007 € 11,3 miljoen bedragen (2006: € 12,0 miljoen), zijn geen specifieke fondsbeleggingen aanwezig.

	2007	2006
Bij de bepaling van de pensioenvoorziening zijn de volgende belangrijke veronderstellingen gehanteerd:		
- Disconteringsvoet	5,00%	4,25%
- Verwachte salarisontwikkeling (inclusief inflatiecorrectie)	2,50%	2,50%
- Verwacht rendement op beleggingen/verzekeringstechnische voorzieningen	4,50%	4,50%
- Verwachte indexatie	2,00%	2,00%

Deze percentages zijn gebaseerd op langetermijnverwachtingen. Het verwachte rendement op beleggingen / verzekeringstechnische voorzieningen is het gewogen gemiddelde van de verwachte rendementen gebaseerd op de beleggingsstrategie, voor aandelen is dit 6% en rentedragende waardepapieren 4%.

Het verloop van de pensioenvoorziening is als volgt (in miljoenen euro's):

	Verplich- tingen	Beleg- gingen	Corridor	Totaal 2007
2007				
Stand per 1 januari	228,2	196,1	-7,6	39,7
- Pensioenkosten boekjaar	8,9	-	-	8,9
- Actuariële rente c.q. rendement beleggingen	9,9	9,1	-	0,8
- Bijdrage werkgever inzake lopend dienstjaar	-	9,1	-	-9,1
- Bijdrage werknemer	-	0,6	-	-0,6
- Uitkeringen	-5,7	-5,7	-	0,0
- Administratiekosten	-	-1,1	-	1,1
- Actuariel resultaat	-26,9	-6,1	-20,4	-0,4
Stand per 31 december	214,4	202,0	-28,0	40,4
2006				
Stand per 1 januari	276,8	184,0	50,0	42,8
- Pensioenkosten boekjaar	10,2	-	-	10,2
- Inperking inzake verhoging pensioengerechtigde leeftijd	-12,1	-	-	-12,1
- Actuariële rente c.q. rendement beleggingen	10,3	8,5	-	1,8
- Bijdrage werkgever inzake lopend dienstjaar	-	8,6	-	-8,6
- Bijdrage werknemer	-	0,2	-	-0,2
- Uitkeringen	-5,4	-5,4	-	0,0
- Administratiekosten	-	-1,1	-	1,1
- Actuariel resultaat	-51,6	1,3	-57,6	4,7
Stand per 31 december	228,2	196,1	-7,6	39,7
<i>Meerjarenoverzicht</i>				
	2007	2006	2005	2004
Pensioenverplichtingen	214,4	228,2	276,8	223,9
Pensioenbeleggingen	202,0	196,1	184,0	161,6
Tekort	12,4	32,1	92,8	62,3

In de resultatenrekening is tot en met 2007 cumulatief € 5,0 miljoen (tot en met 2006 € 5,4 miljoen) verantwoord inzake actuariële verliezen. De premieafdracht voor 2008 bedraagt naar verwachting € 9,3 miljoen.

De overige voorzieningen betreffen voornamelijk verzekeringstechnische voorzieningen, met name voor nog niet verdiende premies. Als gevolg van afspraken met verzekeraars is er een risico aanwezig dat bij voortijdige beëindiging van een verzekeringscontract een deel van de ontvangen premie moet worden gerestitueerd. De omvang van de voorziening wordt bepaald op basis van historische gegevens.

	2007	2006
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	2.697	3.519
- Toevoegingen	2.383	810
- Onttrekkingen	-1.041	-1.632
Stand per 31 december	4.039	2.697

21. Achtergestelde schulden

De onder deze post opgenomen schulden zijn achtergesteld bij alle tegenwoordige en toekomstige verplichtingen van Friesland Bank N.V., vervroegde of gedeeltelijke aflossing is niet toegestaan. Het gemiddeld rentepercentage op de achtergestelde schulden bedraagt 5,2% (2006: 5,3%), de gemiddeld resterende looptijd is 8,6 jaar (2006: 7,0 jaar).

22. Eigen vermogen en solvabiliteit

Het maatschappelijk kapitaal van Friesland Bank N.V. bestaat uit 150.000 gewone aandelen van € 450. Het geplaatste kapitaal bestaat uit 37.463 gewone aandelen van € 450. Alle geplaatste aandelen worden gehouden door Friesland Bank Holding N.V., wiens gewone aandelen op haar beurt geheel gehouden worden door Vereniging Friesland Bank. Het geplaatste en gestorte kapitaal zijn gedurende het boekjaar niet gewijzigd.

In november 2004 heeft Friesland Bank N.V. perpetual capital securities uitgegeven. Dit is een 'eeuwigdurende' obligatielening die genoteerd is aan Euronext. Na voorafgaande toestemming van de toezichthouder mag de lening naar keuze van de bank, in zijn geheel worden afgelost vanaf 3 december 2014. De obligaties zijn achtergesteld bij alle andere huidige en toekomstige schulden van de bank. In het kader van het toezicht is de obligatielening als kernvermogen aangemerkt. De coupon van deze obligatielening is gekoppeld aan het rendement van Nederlandse staatsleningen met een looptijd van 10 jaar, verhoogd met een marge van 0,125%, maar maximaal 8%. De rentevergoeding wordt elk kwartaal opnieuw vastgesteld. Rentebetaling moet worden opgeschort indien door de rentebetaling de solvabiliteitsratio lager wordt dan de minimumvermogensseis zoals door de toezichthouder bepaald. Daarnaast kan de bank besluiten de rentebetalingen op te schorten.

	2007	2006
De samenstelling van het eigen vermogen is als volgt:		
- Geplaatst en gestort kapitaal	16.858	16.858
- Agioreserve	76.319	76.319
- Perpetual Capital Securities	125.000	125.000
- Herwaarderingsreserve	26.847	59.095
- Overige wettelijke en statutaire reserves	166.432	129.804
- Overige vermogenscomponenten	8.423	2.270
- Overige reserves	387.043	391.315
- Resultaat boekjaar	120.623	106.871
- Interim dividend	-5.327	-74.515
- Belang van derden	15.930	23.674
	938.148	856.691

	2007	2006
Het verloop van het eigen vermogen van Friesland Bank N.V. is:		
Stand per 1 januari	856.691	819.805
- Resultaat boekjaar	120.623	106.871
- Dividend	-5.327	-74.515
- Herwaarderingen	-26.095	643
- Belang van derden	-7.744	3.887
Stand per 31 december	938.148	856.691

Voor het gedetailleerde verloop van het eigen vermogen wordt verwezen naar het mutatieoverzicht eigen vermogen op pagina 25. Het mutatieoverzicht eigen vermogen geeft gedetailleerd inzicht in alle mutaties in het eigen vermogen.

Aard en doel van reserves:

Agio Reserve: hieronder worden opgenomen de bedragen die bij het plaatsen van aandelen uitgaan boven de nominale waarde.

Herwaarderingsreserve: in deze reserve worden veranderingen in de reële waarde van voor verkoop beschikbare beleggingen en deelnemingen opgenomen, verminderd met de daarmee samenhangende latente belastingverplichting.

Overige vermogenscomponenten: hieronder is opgenomen het aandeel in de winst of het verlies op afdekkingsinstrumenten in een kasstroomafdekking waarvan is vastgesteld dat het een effectieve afdekking betreft.

Overige wettelijke en statutaire reserves: hieronder worden opgenomen de wettelijke reserve niet-uitgekeerde winst deelnemingen en de reserve redenominatie.

Overige reserves: hieronder zijn de uit het verleden aan het eigen vermogen toegevoegde winsten opgenomen, verminderd met gedane dividenduitkeringen.

Totaal resultaat

Het overzicht totaal resultaat omvat alle mutaties in het eigen vermogen gedurende het jaar, met uitzondering van transacties met aandeelhouders, zoals de uitbreiding van het aandelenkapitaal en uitkering van dividend.

	2007	2006
De specificatie van het totaal resultaat is:		
- Nettowinst beschikbaar voor aandeelhouders Friesland Bank N.V.	120.623	106.871
- Herwaarderingen	-26.095	643
Totaal resultaat	94.528	107.514

Solvabiliteit

De Nederlandsche Bank N.V. heeft normen gesteld voor de verhouding kernvermogen, respectievelijk totaal vermogen en de naar risicocategorie gewogen activa. De minimale vereiste percentages zijn 4% voor kernvermogen en 8% voor totaal vermogen. De onderstaande tabel geeft een overzicht van het aanwezige en minimaal vereiste vermogen.

	Minimaal vereist 2007	Aanwezig 2007	Minimaal vereist 2006	Aanwezig 2006
Kernvermogen	223.727	702.278	221.741	729.734
Ratio kernvermogen	4,0%	12,6%	4,0%	13,2%
Totaal vermogen	447.454	702.278	443.481	729.734
Ratio totaal vermogen	8,0%	12,6%	8,0%	13,2%

De naar risico gewogen activa zijn als volgt opgebouwd:

	Ongewogen 2007	Gewogen 2007	Ongewogen 2006	Gewogen 2006
Kredietrisico				
- 0%-risicoweging	1.753.572	-	1.359.591	-
- 20%-risicoweging	862.643	172.529	214.201	42.840
- 50%-risicoweging	2.381.987	1.190.994	2.724.698	1.362.349
- 100%-risicoweging	4.178.053	4.178.053	4.060.137	4.060.137
Gewogen posten kredietrisico		5.541.576		5.465.326
Gewogen posten overige risico's		51.592		78.191
Naar risico gewogen activa		5.593.168		5.543.517

	2007	2006
De opbouw van het toetsingsvermogen is als volgt:		
- Geplaatst en gestort kapitaal	16.858	16.858
- Agioreserve	76.319	76.319
- Perpetual Capital Securities	125.000	125.000
- Wettelijke en statutaire reserves	166.431	129.804
- Overige reserves	387.043	391.315
- Resultaat boekjaar	120.623	106.871
- Dividend	-5.327	-74.515
- Belang van derden	-	-
- Aftrekposten wegens deelnemingen in en vorderingen op bankiers	-184.669	-41.918
Kernvermogen	702.278	729.734
- Achtergestelde schulden, voor zover die in aanmerking komen	302.616	264.911
- Herwaarderingsreserves	33.801	52.542
- Aftrekposten wegens deelnemingen in en vorderingen op bankiers	-336.417	-317.453
Totaal toetsingsvermogen	702.278	729.734

Belang derden

Onder het belang van derden wordt opgenomen het belang van derden in het eigen vermogen van geconsolideerde deelnemingen en participaties.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Belang derden geconsolideerde deelnemingen	-	-
- Belang derden geconsolideerde participaties	15.930	23.674
	15.930	23.674

1.7 Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

(x € 1.000)

23. Rente

Hieronder worden opgenomen alle baten en lasten die voortvloeien uit het uitlenen c.q. lenen van gelden die het karakter van rente hebben. Hieronder zijn ook begrepen provisies die het karakter van rente hebben, zoals afsluit- en boeteprovisie.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Rentebaten kasmiddelen, bankiers en kredieten	391.268	331.118
- Rentebaten overige financiële activa	38.064	32.099
Totaal rentebaten	429.332	363.217
- Rentelasten bankiers en toevertrouwde middelen	187.208	158.060
- Rentelasten schuldbewijzen	127.311	85.370
- Rentelasten achtergestelde schulden	19.945	17.492
Totaal rentelasten	334.464	260.922
Rente	94.868	102.295

Friesland Bank kent geen financiële activa of financiële verplichtingen die gewaardeerd worden tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst- en verliesrekening.

24. Opbrengsten uit effecten en deelnemingen

Hieronder worden opgenomen de opbrengsten inzake aandelenbelangen die zijn aangemerkt als available for sale alsmede aandelenbelangen die op basis van de equitymethode worden gewaardeerd. In de balans zijn deze belangen opgenomen in de posten overige financiële activa respectievelijk deelnemingen. De specificatie van deze post is als volgt:

	Bancaire deelnemingen	Partici- paties	Bank- bedrijf	Totaal 2007
2007				
Belangen aangemerkt als available for sale				
- Dividenden	2.645	11.972	1.848	16.465
- Verkoopresultaten	-450	3.232	14.865	17.647
	2.195	15.204	16.713	34.112
Belangen gewaardeerd op equitymethode:				
- Aandeel resultaat	56.341	32.576	1.419	90.336
- Verkoopresultaten	27.046	10.189	-	37.235
	83.387	42.765	1.419	127.571
Consolidaties	-	-2.516	-	-2.516
Totaal	85.582	55.453	18.132	159.167
	Bancaire deelnemingen	Partici- paties	Bank- bedrijf	Totaal 2006
2006				
Belangen aangemerkt als available for sale				
- Dividenden	2.198	2.882	925	6.005
- Verkoopresultaten	7.893	16.432	3.446	27.771
	10.091	19.314	4.371	33.776
Belangen gewaardeerd op equitymethode:				
- Aandeel resultaat	51.929	20.010	1.662	73.601
- Verkoopresultaten	11.725	7.494	-	19.219
	63.654	27.504	1.662	92.820
Consolidaties	-	-5.061	-	-5.061
Totaal	73.745	41.757	6.033	121.535

25. Provisie

Onder deze post worden opgenomen de opbrengsten behaald met diensten op het gebied van kredietverlening voor derden, assurantiën, effecten en binnen- en buitenlands betalingsverkeer. De provisielasten zijn beperkt van omvang.

	2007	2006
De specificatie van de provisie luidt als volgt:		
- Assurantiën	19.127	21.315
- Effecten	7.987	7.796
- Betalingsverkeer	5.418	5.125
- Overige	895	958
	33.427	35.194

Er worden geen activiteiten in het kader van trust en andere zaakwaarnemende activiteiten uitgevoerd.

26. Resultaat uit financiële transacties

Onder deze post worden opgenomen de verkoopresultaten op rentedragende waardepapieren, de resultaten op de financiële activa die aangemerkt worden als held for trade, valutaresultaten, overige handelsopbrengsten en de reële waardeveranderingen van derivaten (voorzover geen onderdeel van een cashflow hedge) alsmede die van de gehedgde items voor zover die onderdeel uitmaken van een effectieve fair value hedge.

	2007	2006
Het resultaat uit financiële transacties is als volgt opgebouwd:		
- Resultaat verkoop rentedragende waardepapieren	485	1.157
- Gerealiseerde reële waardeverandering van derivaten	20.756	15.922
- Ongerealiseerde reële waardeverandering van derivaten	10.649	12.013
- Reële waardeverandering van gehedgde items	638	-2.579
- Resultaat handelsportefeuille effecten	-1.097	666
- Resultaat handelsportefeuille valuta	363	492
	31.794	27.671

De Groep past voor een deel van de derivaten hedge accounting toe en kent zowel fair value hedges als cashflow hedges. Fair value hedge accounting wordt gebruikt om waardeveranderingen in de reële waarde als gevolg van rentewijzigingen van activa (over het algemeen obligaties) of passiva (over het algemeen langlopende schulden) te verminderen. De Groep heeft daarnaast op een aantal schuldbewijzen cashflow hedges afgesloten. Deze schuldbewijzen zijn uitgegeven tegen een variabele rentevergoeding, echter zijn middels een renteswap gefixeerd. In 2007 is evenals in 2006 op de cash-flow hedge geen resultaat behaald aangezien deze volledig effectief is. De totale waarde van de cashflow hedges bedraagt € 3,4 miljoen (2006: € 5,7 miljoen), waarbij kasstromen jaarlijks plaatsvinden in april tot einddatum april 2013. De instrumenten die hiervoor gebruikt worden zijn onder andere renteswaps en futures.

In de winst- en verliesrekening zijn de volgende reële waardeveranderingen opgenomen inzake hedge accounting:

2007	Derivaten	Activa	Passiva	Saldo
Renteswaps (cash-flow hedge)	-	-	-	-
Renteswaps (fair value hedge)	-886	-1.360	3.561	1.315
Rentefutures (fair value hedge)	1.938	-1.563	-	375
	1.052	-2.923	3.561	1.690
2006	Derivaten	Activa	Passiva	Saldo
Renteswaps (cash-flow hedge)	-	-	-	-
Renteswaps (fair value hedge)	-2.390	-5.140	8.474	944
Rentefutures (fair value hedge)	4.199	-5.913	-	-1.714
	1.809	-11.053	8.474	-770

27. Overige baten

Hieronder worden die baten opgenomen die niet onder de voorgaande posten gerubriceerd kunnen worden.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Ontvangen huren	582	563
- Diverse overige baten	482	1.258
	1.064	1.821

28. Omzet participaties

Dit betreft de omzet van de geconsolideerde industriële participaties.

29. Personeelskosten

	2007	2006
De uitsplitsing van de personeelskosten luidt:		
- Lonen en salarissen eigen personeel (inclusief bonussen)	57.833	51.229
- Ingeleend personeel	8.704	9.133
- Pensioenlasten	9.810	7.268
- Sociale lasten	6.599	9.419
- Overige personeelskosten	8.255	7.295
	91.201	84.344
- Personeelskosten industriële participaties	18.828	11.608
	110.029	95.952

	2007	2006
Het gemiddeld aantal vaste werknemers gedurende het boekjaar -herrekend naar volledige dienstverbanden- bedraagt:		
Friesland Bank	821	765
Friesland Bank Assurantiën/Aecum	136	127
Bercoop Groep	-	76
Friesland Bank Investments	10	11
	967	979
Industriële participaties	1.125	1.143
	2.092	2.122
	2007	2006
De pensioenlasten bestaan uit (in miljoenen euro's):		
- Pensioenkosten	8,9	10,2
- Inperking inzake verhoging pensioengerechtigde leeftijd	-	-12,1
- Actuariële rente	9,9	10,3
- Rendement op beleggingen	-9,1	-8,5
- Administratiekosten	1,1	1,1
- Actuariel resultaat	-0,4	4,7
- Bijdragen werknemers	-0,6	-
- Compensatie VPL	-	1,6
	9,8	7,3
Het werkelijk behaalde rendement op beleggingen bedroeg in 2007 € 2,9 miljoen (2006: € 9,8 miljoen).		

30. Andere beheerskosten

Onder deze post worden opgenomen de andere bedrijfskosten, zoals kantoorkosten, huisvestingskosten, ICT- en projectkosten, marketingkosten en overige.

	2007	2006
De uitsplitsing van de andere beheerskosten luidt:		
- Kantoorkosten	7.764	7.818
- ICT- en projectkosten	26.976	26.199
- Uitbestede diensten	6.099	5.760
- Huisvestingskosten	5.858	5.237
- Marketingkosten	7.413	6.411
- Diverse kosten	7.848	8.602
	61.958	60.027
- Andere beheerskosten en kostprijs omzet industriële participaties	87.610	79.190
	149.568	139.217

31. Afschrijvingen

Onder deze post worden opgenomen de afschrijvingen op materiële vaste activa zoals onroerende zaken en bedrijfsmiddelen, alsmede de afschrijvingen op immateriële activa.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Afschrijving onroerende zaken	3.941	3.738
- Afschrijving bedrijfsmiddelen	5.021	5.498
	8.962	9.236
- Afschrijving immateriële activa	1.628	2.433
- Afschrijvingen industriële participaties	992	808
	11.582	12.477

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de toelichting bij de posten 6 en 7.

32. Waardeveranderingen van kredieten

Hieronder worden alle waardeveranderingen opgenomen uit hoofde van kredieten.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Waardeverminderingen/-vermeerderingen van kredieten aan:		
- Grote ondernemingen	5.403	-1.136
- Kleine en middelgrote ondernemingen	-2.849	-1.685
- Woningfinancieringen	2.392	5.280
- Overige particuliere verstrekkingen	1.602	-813
- Waardevermindering in het kader van een nieuw bancaire systeem	-	3.089
	6.548	4.735

Op afgeboekte vorderingen hebben zich geen (2006: geen) waardeaanpassingen voorgedaan, wel is € 0,3 miljoen (2006: € 0,2 miljoen) ontvangen.

33. Waardeveranderingen van overige financiële activa

Hieronder worden gerubriceerd de waardeveranderingen van aandelen en deelnemingen.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Waardeverminderingen van structured investment vehicles aangemerkt als available for sale	35.106	-
- Waardeverminderingen van aandelen belangen aangemerkt als available for sale	3.907	4.660
- Waardeverminderingen van aandelen belangen gewaardeerd op equity-methode	3.036	5.124
	42.049	9.784

De liquiditeitscrisis die volgde op de onstane kredietcrisis in de tweede helft van 2007 heeft een aantal beleggingen in de portefeuille van de bank geraakt. Dit betroffen de zogenaamde Structured Investment Vehicles (SIV's) met een totale onderliggende waarde van € 55 miljoen. In 2007 is € 35 miljoen als structurele waardevermindering afgeboekt ten laste van het resultaat voor deze SIV's.

34. Waardeveranderingen van (im)materiële vaste activa

Hieronder worden gerubriceerd de waardeveranderingen van immateriële activa en materiële vaste activa.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Waardeverminderingen van immateriële activa (software)	-	-
- Waardeverminderingen van materiële vaste activa	1.100	3.035
	1.100	3.035

35. Belastingen

Deze post betreft de op het boekjaar drukkende belastingen over het in de winst- en verliesrekening verantwoorde bedrijfsresultaat. Bij de bepaling van het belastingbedrag is rekening gehouden met vrijgestelde winstbestanddelen en niet voor aftrek in aanmerking komende posten.

	2007	2006
Belastinglast boekjaar	-9.197	4.045
Aanpassingen inzake definitieve aangiften voorgaande jaren	117	245
Aanpassing latenties naar lager belastingtarief	-	8.930
	-9.080	13.220

Het gemiddeld effectieve belastingtarief bedraagt -7,7% (2006: 10,7%). Het van toepassing zijnde belastingtarief bedraagt 25,5% (2006: 29,6%) en kan als volgt met de effectieve belastingdruk worden aangesloten:

	2007 €	2007 %	2006 €	2006 %
Operationeel resultaat	118.022		123.904	
Belasting op basis van het van toepassing zijnde tarief	30.096	25,5	36.675	29,6
Vrijgestelde winst uit deelnemingsvrijstelling	-38.123	-32,3	-31.651	-25,6
Fiscaal aftrekbaar dividend op perpetual capital securities	-1.358	-1,1	-1.468	-1,2
Saldo niet aftrekbare posten	188	0,1	489	0,4
Verschuldigde belasting lopend boekjaar	-9.197	-7,8	4.045	3,2
Aanpassingen inzake definitieve aangiften voorgaande jaren	117	0,1	245	0,2
Aanpassing latenties naar lager belastingtarief	-	-	8.930	7,3
	-9.080	-7,7	13.220	10,7

36. Nettowinst beschikbaar voor belang derden

Hieronder wordt opgenomen het aandeel van derden in de periodewinst.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Belang derden geconsolideerde deelnemingen	-	198
- Belang derden geconsolideerde industriële participaties	6.479	3.615
	6.479	3.813

37. Nettowinst beschikbaar voor aandeelhouders Friesland Bank N.V.

Hieronder wordt opgenomen het aandeel van aandeelhouders in de periodewinst.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Beschikbaar voor houders Perpetual Capital Securities	5.327	4.789
- Beschikbaar voor houders gewone aandelen	115.296	102.082
	120.623	106.871

1.8 Additionele toelichtingsinformatie

(x € 1.000)

38. Gesegmenteerde informatie

De splitsing van het resultaat naar de verschillende bedrijfsonderdelen is als volgt:

2007	Bank- bedrijf	Partici- patie- bedrijf	Bancaire deelne- mingen	Totaal 2007
Rentebaten	442.368	5.226	-	447.594
Rentelasten	-332.987	-6.338	-13.401	-352.726
Rente	109.381	-1.112	-13.401	94.868
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	18.132	55.453	85.582	159.167
Overige inkomsten	66.196	118.667	-	184.863
Operationele inkomsten	193.709	173.008	72.181	438.898
Operationele bedrijfslasten	156.721	114.458	-	271.179
Bedrijfsresultaat	36.988	58.550	72.181	167.719
Waardeveranderingen	42.806	6.891	-	49.697
Operationeel resultaat	-5.818	51.659	72.181	118.022
Waarvan toegerekende financieringsrente ¹	18.262	-4.861	-13.401	-
Totale omvang activa (€ miljoen)	9.417	240	532	10.189
Procentueel aandeel activa	93%	2%	5%	100%
Investerings materiële vaste activa	11.641	1.582	-	13.223
Investerings in immateriële activa	4.223	5.226	-	9.449
Afschrijvingen materiële vaste activa	8.962	992	-	9.954
Afschrijvingen immateriële activa	1.628	-	-	1.628

¹ De financieringsrente wordt toegerekend op basis van het gemiddeld geïnvesteerde vermogen.

2006	Bank- bedrijf	Partici- patie- bedrijf	Bancaire deelne- mingen	Totaal 2006
Rentebaten	367.517	6.989	804	375.310
Rentelasten	-259.747	-5.410	-7.858	-273.015
Rente	107.770	1.579	-7.054	102.295
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	6.033	41.757	73.745	121.535
Overige inkomsten	64.294	100.980	-	165.274
Operationele inkomsten	178.097	144.316	66.691	389.104
Operationele bedrijfslasten	153.850	93.796	-	247.646
Bedrijfsresultaat	24.247	50.520	66.691	141.458
Waardeveranderingen	7.896	9.658	-	17.554
Operationeel resultaat	16.351	40.862	66.691	123.904
Waarvan toegerekende financieringsrente ¹	12.094	-4.236	-7.858	-
Totale omvang activa (€ miljoen)	8.661	275	411	9.347
Procentueel aandeel activa	93%	3%	4%	100%
Investerings materiële vaste activa	6.971	1.298	-	8.269
Investerings in immateriële activa	2.716	22.195	-	24.911
Afschrijvingen materiële vaste activa	10.238	806	-	11.044
Afschrijvingen immateriële activa	2.433	-	-	2.433

Omzet tussen de diverse bedrijfssegmenten wordt niet toegelicht omdat deze er niet is. Aangezien er geen specifieke financiering per bedrijfs onderdeel bestaat is de post schulden eveneens niet afzonderlijk opgenomen.

De activa in het bankbedrijf bestaan voor € 7,6 miljard (2006: € 7,3 miljard) uit commerciële kredietverlening, hiervan betreft 60% (2006: 62%) het particulier bedrijf en 40% (2006: 38%) het zakelijk bedrijf. De activa van het participatiebedrijf bestaan voor € 173 miljoen (2006: € 199 miljoen) uit de boekwaarde van participaties; de overige activa van het participatiebedrijf betreffen met name de activa van geconsolideerde industriële participaties. De activa van de bancaire deelnemingen bestaan uit de boekwaarde van de betreffende belangen.

Friesland Bank doet voornamelijk zaken met banken, overheden en private sector in Nederland. Hierdoor bestaat 95% (2006: 98%) van de activa uit Nederlandse posten. Alle buitenlandse posten ontstaan binnen het bankbedrijf. Gezien de beperkte omvang van de buitenlandse posten vindt geen verdere segmentatie plaats.

¹ De financieringsrente wordt toegerekend op basis van het gemiddeld geïnvesteerde vermogen.

39. Overnames en verkopen van dochterondernemingen

	2007 Private - equity Overname	2007 Verkopen	2006 Bank bedrijf Overname	2006 Private- equity Overname	2006 Verkopen
Activa					
Liquide middelen	74	-	-	830	-
Kredieten	-	-	-	-	-
Overige financiële activa	-	-	-	-	-
Deelnemingen	-	-	9.883	24.853	-
Immateriële activa	1.132	-	-	6.647	-
Materiële vaste activa	143	-	-	92	-
Vorraden	236	-	-	1.917	-
Debiteuren	1.060	-	-	3.166	-
Overige vorderingen	206	-	-	727	-
Totaal activa	2.851	-	9.883	38.232	-
Passiva					
Crediteuren	790	-	-	784	-
Overige kortlopende schulden	732	-	-	573	-
Langlopende schulden	544	-	-	5.515	-
Voorzieningen	-	-	-	1	-
Bank	534	-	-	2.206	-
Totaal passiva	2.600	-	-	9.079	-
Netto activa	251	-	9.883	29.153	-
Goodwill	1.849	-	-	-	-
Aankoopprijs / verkoopopbrengst	2.100	-	9.883	29.153	-
De kostprijs/verkoopopbrengst bestaat uit					
- aandelen (tegen reële waarde)	-	-	-	-	-
- contanten	2.100	-	9.883	29.093	-
- acquisitiekosten	-	-	-	60	-
Totaal	2.100	-	9.883	29.153	-
Kasstromen bij overnames en verkopen					
Liquide middelen in verkregen/verkochte entiteit	74	-	-	830	-
Aankoopprijs / verkoopprijs	-2.100	-	-9.883	-29.153	-
Netto kasstroom bij aan-/verkopen	-2.026	-	-9.883	-28.323	-
Opbrengsten boekjaar	12.955	-	-	53.615	-
Winst/verlies boekjaar	-499	-	-	7.160	-
Bijdrage aan het resultaat van de Groep na overnamedatum	-3.139	-	-	4.355	-

In 2007 zijn er geen bancaire belangen gekocht of verkocht. De balanswaarde van de (gedeeltelijk) overgenomen bedrijven wijkt niet materieel af van de reële waarde zoals deze in het bovenstaande overzicht is opgenomen.

2007

Private-equity belangen

Naam aangekocht bedrijf	Transactiedatum	Verkregen belang	Goodwill	Activiteit
Avensus Nederland BV*	12 maart 2007	33,5%*	€ 1.849	computers en telecom

* Het belang is met terugwerkende kracht per 1 januari 2007 uitgebreid van 49,8% naar 83,3%. Bij Avensus is na de vervanging en uitkoop van het management een reorganisatietraject in gang gezet en is de goodwill volledig afgeschreven.

2006

Bank

Friesland Bank heeft in 2006 haar belang in de financiële instelling Holding Bercoop Groep N.V. op 29 december 2006 uitgebreid van 45% tot 100%, door het kopen van de uitstaande preferente aandelen. Alle resultaten kwamen reeds sinds overname in 2004 toe aan Friesland Bank.

Private-equity belangen

Naam aangekocht bedrijf	Transactiedatum	Verkregen belang	Goodwill	Activiteit
King Nuts	19-05-2006	55%	-	levensmiddelen industrie
Aandelenbeurs Fritom	10-05-2006	100%	-	transport
Houdstermij. Preferente Aandelen NDC	03-01-2006	51%	-	grafische industrie

De betaalde kostprijs voor de private-equity belangen op overnamedatum is volledig toegerekend aan de identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen; hierdoor heeft geen opname van een post goodwill plaatsgevonden.

40. Risicobeheer

40.1.1. Algemeen

Friesland Bank is een ondernemende bank, die bankiert op basis van een verantwoord evenwicht tussen rendement en risico. Friesland Bank streeft naar een gematigd risicoprofiel. Dit wordt gerealliseerd door zich te focussen op de Nederlandse markt, in het bijzonder op de particuliere en zakelijke cliënten. De producten zijn in lijn met die van een algemene bank en sluiten aan bij de financiële levenscyclus van cliënten.

40.1.2. Ontwikkelingen risicoprofiel

Het jaar 2007 wordt voor een belangrijk deel overschaduwd door de kredietcrisis, die zijn oorsprong heeft in de Verenigde Staten. De risicovolle subprime markt is geraakt door de wanbetaling van vele cliënten, als gevolg van hoge rentestanden en geringe economische groei. Vanwege het gebrek aan transparantie was lange tijd niet duidelijk of en in welke mate bancaire partijen door deze crisis geraakt werden. Thans bestaat er nog onzekerheid of andere onderdelen van de economie 'geraakt' zullen worden. Het gebrek aan vertrouwen en de afwachtende houding van marktpartijen zorgde voor oplopende kredietprijzen. Ook Friesland Bank heeft een vergelijkbare houding, kredietlijnen zijn op onderdelen aangescherpt. Friesland Bank heeft geen directe belangen in de 'subprime' markt, maar wel in zogenaamde structured investment vehicles. Deze structured investment vehicles zijn door de kredietcrisis hard geraakt. De waardeverandering op de structured investment vehicles van Friesland Bank, die in 2007 zijn genomen, betroffen het overgrote deel van de nominale waarde.

De kredietportefeuille is geleidelijk gegroeid. Het accent lag dit jaar op de zakelijke portefeuille, in het bijzonder het segment grote ondernemingen, waaronder leningen in syndicaatsverband. Medio 2007 is de scheepshypotheek geïntroduceerd voor de particuliere markt. Verbreding van ons assortiment en spreiding van het risico wordt hiermee bewerkstelligd.

De prijzenslag op de hypotheekmarkt is nog steeds gaande, deze markt heeft de karakteristieken van een commodity markt aangenomen. Friesland Bank heeft de houding van een volger. Het accent is gelegd op kostenbeheersing om op verantwoorde wijze dit product aan de klanten te kunnen blijven aanbieden. In verband met de stijgende rente is in mei van dit jaar de Elfstedenhypotheek gelanceerd. Dit product onderscheidt zich door haar standaardvorm en de lange looptijd. Friesland Bank treedt hierbij op als tussenpersoon. De geldverstrekker heeft recent haar diensten ingetrokken.

In juni is de securitisatie Stichting Eleven Cities No. 3 succesvol op de markt gebracht, de omvang bedroeg ruim € 900 miljoen. De gerealiseerde prijs sloot aan bij de verwachtingen en wordt opgevat als een bevestiging van het lage risicoprofiel.

In tegenstelling tot de verwachtingen is de lange rente niet gestegen, als gevolg van de oplopende inflatie. Een en ander vormde aanleiding de mismatch in de renteposities terug te brengen naar een lager niveau.

De applicatie internetbankieren heeft in 2007 geen bijzondere knelpunten vertoond. Toch zijn op basis van de ervaringen elders in de markt de beveiligingsmaatregelen aangescherpt en het plan voor een crisissituatie als gevolg van een phishing – misleiding van cliënten – is op onderdelen bijgesteld. Helaas moeten we constateren dat fraudes met Optisch Leesbare Overboekingsformulieren (OLO's) door het plaatsen van valse handtekeningen nog steeds plaatsvinden. Het beleid en de acties van Friesland Bank zijn erop gericht deze fraudes uit te bannen; het gebruik van het beveiligde internet voor het aanleveren van acceptgiro's en andere overboekingen wordt gestimuleerd.

40.1.3 Ontwikkelingen risicobeheerorganisatie

Eind 2006 is gestart met het project Koepel, eind 2007 is dit afgerond. Dit project beoogde een optimalisatie van de stafafdelingen op het hoofdkantoor. De uitkomsten van dit project zijn velerlei. Terzake van het risicobeheer dient vastgesteld te worden dat enerzijds de internal governance is aangescherpt en anderzijds taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden strakker zijn belegd. Tevens is besloten de beheersing van het frauderisico aan te scherpen. Hoewel er geen duidelijke signalen zijn, dat het frauderisico binnen onze organisatie meer aandacht behoeft, zijn er vanuit de maatschappij negatieve trends te onderscheiden waarop geanticipeerd dient te worden. Skimming en phishing hebben het afgelopen jaar veel aandacht gevergd.

De structurering van de logische toegangsbeveiliging - het zogenaamde identity & accessmanagement – heeft in 2007 de vereiste nadruk gekregen. Programmatuur is geïnstalleerd om de vastgestelde normen te bewaken en afwijkingen te signaleren. In 2008 zal dit een vervolg krijgen.

In 2007 is een start gemaakt met het ontwikkelen van het concept van Integraal Risico Management. Het creëren van waarde, het COSO Enterprise Risk Management framework en het mission statement van de bank zijn hierbij als uitgangspunt genomen. De uitwerking naar de strategische-, tactische en operationele planniveaus zal in 2008 haar beslag krijgen.

40.2 Structurele waardecreatie en risicobeheer

Friesland Bank streeft naar structurele waardecreatie voor de lange termijn, binnen de randvoorwaarde van een gematigd risicoprofiel. Als belanghebbenden worden in dit kader aangemerkt de aandeelhouder, de vreemd vermogensverschaffer, de toezichthouder, de cliënten en onze werknemers.

40.2.1 Risicobeheerorganisatie

Risicobeheer dient ertoe om het risicoprofiel van de bank op het gewenste gematigde profiel te houden en het raamwerk van structurele waardecreatie goed te laten functioneren. De risicobeheerorganisatie bestaat uit de onderdelen:

- risicoprincipes
- risicocommissies
- risicobeheerafdelingen
- risicotypen
- risicorapportages

40.2.2 Risicoprincipes

Friesland Bank streeft naar ondernemerschap binnen het kader van een verantwoord risicoprofiel, waarbij rendement en risico optimaal op elkaar zijn afgestemd. De bank heeft ten behoeve van de goede invulling van dit risicoprofiel een aantal principes gedefinieerd, waarop gestuurd wordt.

- Rating: Friesland Bank streeft naar het behoud (en waar mogelijk verder verbeteren) van een rating voor de lange en korte termijn van Moody's A2 respectievelijk P -1 en van Fitch respectievelijk A en F1.
- Risicotypering: het hanteren van een gemeenschappelijke groepsbrede risicotypering om eenduidigheid in risicosoorten te waarborgen.
- Risicotolerantie: de risicotolerantie per risicotype bepaalt de beheersdoelstellingen, acceptatiecriteria en de gedragscodes.
- Stresstests: per bedrijfsonderdeel zijn voor de belangrijkste risico's analyses voor stressvolle situaties en maatregelen voor noodsituaties vastgesteld.
- Modellen, die worden gebruikt bij het risicobeheer worden regelmatig getest.
- Proceeseigenaren: door het aanstellen van proceeseigenaren wordt de eenduidigheid in taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden bevorderd.

40.2.3 Risicocommissies

Friesland Bank onderscheidt in haar risicobeheerstructuur een drietal geledingen: toezicht, beleid en uitvoering. Het risicotoezicht berust bij de Raad van Commissarissen; een tweetal commissies zijn hiertoe ingesteld, namelijk de Audit & Compliance- en de Credit Commissie; deze laatste richt zich vooral op de kredietrisico's. De Raad van Bestuur is belast met de goedkeuring van het risicobeleid; voorstellen terzake worden door de relevante commissies samengesteld.

De uitvoering is belegd bij een aantal commissies; de aard van het risico - het risicotype - is leidend bij de indeling:

- Commissie Kredietbeleid (CKB): deze commissie richt zich op het krediet- en operationeel risico. De commissie vergadert eenmaal in de zes weken.
- Kredietcommissie (KC): beoordeelt en fiatteert de kredietvoorstellen die door de commercie zijn samengesteld en door de afdelingen Krediet Risico Management en Juridische Zaken van een advies voorzien zijn. De commissie vergadert tweemaal per week.
- Investmentcomitee: zij beoordeelt de voorstellen die Friesland Bank Investments samenstelt en vergadert eenmaal in de vier weken.
- Asset- en Liability Commissie (ALCO): deze commissie richt zich op het balansbeheer en de risicotypen markt-, rente- en liquiditeitsrisico. De commissie vergadert eenmaal per maand.
- Commissie Wet- en regelgeving: deze commissie richt zich op het integriteits-, juridisch - en compliance risico. De commissie vergadert eenmaal per maand.
- Commissie Productscan: deze commissie richt zich op productspecifieke risico's met betrekking tot bestaande en nieuwe producten. De commissie vergadert eenmaal per drie weken.
- Commissie Business Continuity: deze commissie richt zich op het continuïteitsrisico. In dat kader worden bijzondere gebeurtenissen beschouwd, welke van invloed kunnen zijn op de bank. De commissie vergadert eenmaal in de zes weken.
- Commissie Beleggingen en Derivaten: deze commissie vergadert eenmaal in de maand en beoordeelt beleggingsvoorstellen met een complex karakter.

40.2.4 Risicobeheerafdelingen

De afdeling Risk Management ondersteunt de Raad van Bestuur en de directies bij de bepaling van het gewenste risicoprofiel, het waarderen van de portefeuilles voor sturing op waardecreatie, de prijsbepaling van producten en diensten, funding en kapitalisatie, het modelleren van de risico's en het economisch kapitaal en het signaleren van operationele risico's.

Krediet Risico Management (KRM) is verantwoordelijk voor het proces lenen, hetgeen zowel de inrichting als de uitvoering betreft. KRM ondersteunt de Kredietcommissie en Raad van Bestuur bij het fatteren van kredietvoorstellen. Verder administreert en beheert zij de kredietfaciliteiten en zekerheden.

Het Inspectieteam richt zich op de handhaving van de procedures; dit betreft zowel de kredietverlening als de overige bancaire processen.

De afdeling Compliance adviseert de Raad van Bestuur en de directies met betrekking tot de compliance-aspecten en risico's van de diverse bancaire processen; als beleidsafdeling is zij intensief betrokken bij de inrichting van deze processen. Tevens heeft de invulling van de zorgplicht richting onze klanten haar aandacht. De uitvoering van delen van de Wet op het financieel toezicht en de Wet ongebruikelijke transacties (MOT) zijn bij haar belegd.

Juridische zaken (JZ) heeft als aandachtsterrein het juridisch risico. Zij heeft een beleidsvoorbereidende en operationeel ondersteunende functie, met als belangrijkste taken: het signaleren en adviseren over toekomstige wet- en regelgeving en de uitvoering van de huidige wetgeving. Tevens ondersteunt zij de kredietverlening door het uitbrengen van adviezen terzake van de kredietvoorstellen.

40.2.5 Risicotypen

Friesland Bank onderscheidt de volgende risicotypen op negatieve gevolgen voor de vermogenspositie, het resultaat en/of de continuïteit van de Groep:

- kredietrisico op zakelijke en particuliere kredieten, overheden en financiële instellingen: hieronder valt het risico dat verliezen ontstaan omdat een tegenpartij of uitgevende instelling zijn verplichtingen tegenover de bank niet nakomt. Het gaat hierbij om zowel feitelijke betalingsachterstanden als negatieve waardeveranderingen door de verminderde kredietwaardigheid van de tegenpartij of de uitgevende instelling;
- renterisico is het risico dat de waarde van de financiële activa daalt en/of de waarde van de verplichtingen van de bank toeneemt als gevolg van veranderingen in de rentestand. Het renterisico komt voornamelijk voort uit het feit dat de looptijd van de activa van de bank doorgaans groter is dan die van de verplichtingen van de bank (looptijd mismatch). De rentegevoeligheid van de handelsportefeuille valt onder het marktrisico;
- marktrisico is het risico dat de handelsportefeuille van de bank in waarde daalt als gevolg van koers- of prijschommelingen op de financiële markten;
- ondernemingsrisico heeft betrekking op een mogelijke reductie in de winst bij een teruglopende omzet;
- liquiditeitsrisico wordt gedefinieerd als het risico waaraan de inkomsten en het kapitaal blootstaan indien de bank niet in staat is om op de vervaldagen aan haar verplichtingen te voldoen zonder dat hierdoor onaanvaardbare verliezen ontstaan;
- compliance- en integriteitsrisico: dit risico omvat de niet-naleving van de gedragsregels betreffende integriteit, interne normen, zorgplicht en wet- en regelgeving;
- operationeel risico is het risico dat schade of verlies ontstaat als gevolg van niet afdoende of falende interne processen en/of systemen, menselijk gedrag of externe gebeurtenissen. Hieronder vallen operationele risico's zoals IT-problemen, tekortkomingen van de organisatiestructuur, ontbrekende of inadequaat interne controle, menselijke fouten, fraude en externe bedreigingen.

40.2.6 Risicorapportages

Ten behoeve van de beleidsvoorbereiding, beleidsbepaling en uitvoering worden bovengenoemde commissies alsmede de lijnmanagers voorzien van diverse periodieke risicorapportages. De periodiciteit is veelal maandelijks, echter op onderdelen per kwartaal of jaarlijks.

- Kredietrisico: de omvang van het obligo, de gestelde zekerheden, risicoklasse, risicosegmenten, de value at risk, revisietermijnen, over- en achterstanden;
- Renterisico: de omvang van het obligo, de rentetypische vervalkalender, de duration, earnings at risk, value at risk, sensitiviteit voor wijzigingen in korte en lange rente;
- Marktrisico: de omvang van de posities per valuta en de looptijd van de contracten;
- Aandelenrisico: de omvang van de portefeuille en de value at risk;
- Ondernemingsrisico: de scope beperkt zich tot het bankbedrijf, inclusief assurantiën, en wordt per jaar berekend;
- Liquiditeitsrisico: de liquiditeitstypische vervalkalender en het fundingplan;
- Compliance- en integriteitsrisico: nieuwe wet- en regelgeving, gap-analyses, voortgang en status van de implementatie en incidenten;
- Operationeel risico: de inherente risico's, getroffen maatregelen, resultaten van de risico- en control selfassessments en de restrisico's.

In een aparte rapportage worden de effecten van stress-scenario's behandeld; in het bijzonder wordt nagegaan of het vermogen toereikend is om de continuïteit te borgen.

Voor het verzamelen van de relevante data wordt gebruik gemaakt van een centrale databank. Deze databank is de bron voor zowel bovengenoemde managementrapportages als de rapportages aan De Nederlandsche Bank.

40.3 Activiteiten ten behoeve van structurele waardecreatie

Friesland Bank onderkent ten behoeve een structurele waardecreatie de volgende activiteiten: kapitaalmanagement, prijsstelling en portefeuillemanagement

40.3.1 Kapitaalmanagement

Het kapitaalmanagement richt zich op het optimaliseren van de kapitaalstructuur, zodat het bijdraagt aan het realiseren van de strategische doelstellingen. Naast de traditionele instrumenten van aandelenkapitaal en diverse reserveposten worden ook perpetual capital securities en achtergestelde leningen ingezet. De kapitaalstructuur is gericht op een winstgroei van 10% en een rendement op het eigen vermogen van 15%. De normen die De Nederlandsche Bank stelt, alsmede de indicaties van de rating agencies zijn de basis voor de interne normen. Friesland Bank hanteert een BIS-ratio van minimaal 11%. Voor de beoordeling van haar kapitaaltoereikendheid houdt de bank in toenemende mate rekening met de economische risico's van de bancaire activiteiten. Deze worden beoordeeld met behulp van het economische kapitaal en stresstesten.

40.3.2 Economisch kapitaal

Het economisch kapitaal geeft een beeld van het risicoprofiel van de bank. Dit wordt op basis van modellen zo zuiver mogelijk ingeschat zonder gebruik te maken van prudentiële opslagen. Jaarlijks wordt een stresstestanalyse uitgevoerd, met als doel de toereikendheid van het benodigde economisch kapitaal in stresssituaties te toetsen. De tests die we in 2007 hebben uitgevoerd bevestigden onze indruk dat een 'zwaar weer scenario', waarbij onze grootste deelneming (Van Lanschot) in default geraakt, kan worden opgevangen, zonder onze continuïteit in gevaar te brengen.

40.3.3 Prijsstelling

Een adequate prijsstelling is van belang voor de structurele waardecreatie. De verwachte risico-kosten en de kosten van het kapitaal zijn hierbij belangrijke bouwstenen. In de tarieven zijn deze componenten zichtbaar gemaakt, zodat achteraf de winst geanalyseerd kan worden. De uiteindelijke prijsstelling wordt bepaald door het ALCO, waarbij rekening wordt gehouden met markt-verhoudingen, volumeambities, gewenste rentabiliteit en ruimte voor commerciële acties.

40.3.4 Portefeuillemanagement

Portefeuillemanagement is een belangrijk instrument om waardecreatie op lange termijn te bevorderen en risico's te bepalen. Productlijnen en bedrijfsonderdelen worden hierbij beoordeeld op het rendement dat ze genereren met het oog op het risico en het kapitaal dat wordt gebonden. Ook worden de resultaten gekoppeld aan het economisch kapitaal en wordt per onderdeel de rendement-risicoverhouding beoordeeld.

40.3.5 Kapitaalstoereikendheid

Conform de Wet op het financieel toezicht is de dialoog met DNB opgestart om te komen tot een model voor het vaststellen van de kapitaalstoereikendheid. Friesland Bank rapporteert met betrekking tot pilaar 1 haar risicogewogen activa volgens de Standaardbenadering; voor het markt-risico wordt nog de Minimis regeling gehanteerd. Het operationele risico wordt gerapporteerd conform de Basisindicatorbenadering. Voor de pilaar 2 eisen wordt de Eenvoudige Interne Rating Benadering (EIRB) gevolgd. Acties zijn uitgezet om ook voor pilaar 1 per 2010 de EIRB te volgen en voor operationeel risico de Standaardbenadering. De door Friesland Bank gehanteerde interne normen voor het vaststellen van de kapitaalstoereikendheid hebben niet geleid tot prudentiële opslagen.

Als interne norm voor de vaststelling van de kapitaalstoereikendheid wordt de zogenaamde capital adequacy ratio gehanteerd. Dit is de verhouding economisch kapitaal versus aanwezig vermogen. Door Friesland Bank is besloten dat als norm gehanteerd wordt een range van 60%-80%. Indien sprake is van onder- dan wel overschrijding zullen acties ondernomen worden tot verwerving van activa dan wel kapitaal. In 2007 is Friesland Bank binnen genoemde range gebleven. Voor de toekomst tot 2010 zijn projecties opgesteld. Bij realisatie van de geplande groei zijn acties voorzien tot het aantrekken van kapitaal.

40.4 Risicosoorten en risicobeheer

Aan de activiteiten van de bank zijn diverse risicotypen verbonden. Het risicobeheer is gericht op het identificeren, analyseren en limiteren van de risico's enerzijds en het benutten van de kansen anderzijds. Een verantwoord en optimaal resultaat van rendement en risico wordt beoogd.

40.4.1 Kredietrisico

De volgende tabel laat het maximale kredietrisico zien voor de diverse onderdelen van de balans, inclusief derivaten. Het maximale kredietrisico wordt bruto getoond, dus zonder rekening te houden met het verlagende effect (op het kredietrisico) van zekerheden welke als onderpand zijn verkregen of andere kredietverbeteringen. Het bedrag van de financiële instrumenten die in deze tabel op reële waarde zijn gewaardeerd vertegenwoordigen het huidige kredietrisico, maar niet het maximale risico dat in de toekomst kan ontstaan door wijzigingen in de waarde.

	Toelichting	Bruto maximale kredietrisico 2007	Bruto maximale kredietrisico 2006
Tegoeden bij de centrale bank	1	78.583	36.952
Vorderingen op bankiers	2	689.418	78.498
Kredieten	3	7.621.968	7.271.173
Overige financiële activa	4	983.582	1.239.046
Acute belastingen	9	2.257	6.160
Handelsdebiteuren	11	21.701	17.840
Overige activa	12	37.469	32.012
Overlopende activa	13	39.295	34.613
Subtotaal		9.474.273	8.716.294
Voorwaardelijke schulden	43	98.080	69.840
Herroepelijke faciliteiten	43	659.103	569.405
Onherroepelijke faciliteiten	43	68.740	135.444
Totaal kredietrisico		10.300.196	9.490.983

Het kredietrisico met betrekking tot de overige financiële activa wordt, voorzover dit betrekking heeft op aandelen en obligaties, bewaakt in het ALCO. In dit kader worden de rapportages van Treasury & Financial Markets en Risk Management (economic capital) gehanteerd. Met betrekking tot de kwaliteit van de posten wordt gesteund op de externe rating, aangevuld met interne kennis en analyses. Het kredietrisico van participaties wordt bewaakt in de investeringscommissie, mede op basis van de rapportage van Risk Management (economic capital).

Het kredietrisicobeleid ten aanzien van kredietverlening van de bank is behoudend en voorzichtig. De uitvoering van het beleid is belegd bij de Kredietcommissie, die wekelijks vergadert. Belangrijke beheersinstrumenten zijn: de analyse van economische sectoren, het meten van de kwaliteit van de debiteur en de faciliteit, de spreiding binnen en over economische sectoren.

In het volgende overzicht is een analyse opgenomen van het kredietrisico onderverdeeld naar sector, zonder rekening te houden met zekerheidsstellingen en andere kredietverbeteringen. Friesland Bank hanteert het zogenaamde one-obligor principe. Dit houdt in dat voor de beoordeling van een faciliteit alle directe, indirecte en voorwaardelijke verplichtingen in ogenschouw worden genomen, de zogenaamde risk units. Voor de vaststelling van het exposure (limiet plus eventuele overstand) van een risk unit wordt netting toegepast, indien dat juridisch is overeengekomen met de debiteur of groep van debiteuren. De faciliteiten, die de bank op basis van vastomlijnde criteria aan haar cliënten verstrekt, bestaan overwegend uit vreemd vermogen in de vorm van kredieten in rekening courant en leningen.

in miljoenen euro's	2007	2006
Overheid	155	148
Vastgoed	781	608
Primaire sector	454	382
Groothandel en detailhandel	449	294
Dienstverlening	386	230
Bouw en infrastructuur	254	163
Transport en logistiek	243	173
Particulieren	4.544	4.529
Overig	1.036	924
Totaal	8.302	7.451

Het maximale uitstaande kredietrisico bij één tegenpartij bedraagt € 169,1 miljoen en betreft een bank waarvoor geen zekerheidsstellingen zijn ontvangen (2006: € 75,0 miljoen (gemeente waarvoor geen zekerheidsstellingen zijn ontvangen)).

Het proces van fiatting van kredieten is fijnmazig van aard. Onderscheid wordt gemaakt tussen particuliere en zakelijke debiteuren. Particuliere kredieten worden beoordeeld op basis van inkomens- en vermogenstoetsen. Zakelijke kredieten worden beoordeeld op basis van branche, kwaliteit van het management, cashflows, solvabiliteit en zekerheden. Aan beide categorieën wordt een interne creditrating toegekend waarbij FBo1 het beste en FB12 het slechtst is, voor posten in default geldt een D codering. Jaarlijks vindt een revisie voor zakelijke posten plaats.

De onderstaande tabel geeft de kredietkwaliteit gebaseerd op de interne kredietrating modellen voor risk units die geen achter-/overstanden hebben en niet een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan (voorziening getroffen). Hierbij dient opgemerkt te worden dat in de loop van 2006 bij Friesland Bank een nieuwe systematiek voor kredietratings is ingevoerd. Deze nieuwe rating voldoet aan de eisen die Basel II stelt aan interne ratingsystematieken. Aan het begin van de verslagperiode, ultimo 2006, was de conversie nog niet geheel afgerond. Van € 221 miljoen aan kredieten was nog geen segment vastgesteld. Van € 588 miljoen aan kredieten (grote ondernemingen) was nog geen rating vastgesteld met hulp van de nieuwe systematiek, maar was wel een rating met behulp van de oude systematiek bekend. Aangezien een rating in de oude systematiek niet één-op-één om te zetten is in een rating volgens de nieuwe systematiek zijn deze op een aparte regel getoond.

2007 (in miljoenen euro's)	Goed (FBo1-FBo5)	Voldoende (FBo6-FBo8)	Matig (FBo9-FB10)	Zwak (FB11-FB12)	Totaal 2007
Kredieten					
- Grote ondernemingen	643	477	282	116	1.518
- Kleine en middelgrote ondernemingen	339	585	699	170	1.793
- Woningen hypotheek	3.218	493	157	4	3.872
- Overige particuliere kredieten	154	121	50	27	352
Totaal	4.354	1.676	1.188	317	7.535

2006 (in miljoenen euro's)	Goed (FB01-FB05)	Voldoende (FB06-FB08)	Matig (FB09-FB10)	Zwak (FB11-FB12)	Totaal 2006
Kredieten					
- Grote ondernemingen (nieuwe systematiek)	273	197	224	132	826
- Grote ondernemingen (oude systematiek)	-	-	-	-	588
- Kleine en middelgrote ondernemingen	352	290	255	115	1.012
- Woningen hypotheek	3.205	384	219	15	3.823
- Overige particuliere kredieten	156	89	31	40	316
- Nog te segmenteren posten	-	-	-	-	221
Totaal	3.986	960	729	302	6.786

De hiervoor genoemde vastomlijnde criteria hebben onder andere betrekking op risicomitigatie. Friesland Bank treft zowel op portefeuille- als op individueel niveau van de kredietverlening maatregelen om de risico's te beperken. Substantiële delen van de portefeuille woninghypotheek – ultimo 2007 circa € 1,3 miljard – zijn gesecuritiseerd. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van de Nationale Hypotheek Garantie (NHG), de borgstelling door de overheid in het kader van het Besluit borgstelling MKB en het borgstellingsfonds voor de Landbouw. Op het individuele niveau van de debiteur wordt gekozen voor maatwerk. Dit maatwerk bestaat uit een mix van standaardvormen als hypotheekzekerheid, verpanding van goederen en debiteuren en vermogenstitels, (kredietvervangende) garanties etc. Voor de berekening van de waarde van de zekerheden wordt gebruik gemaakt van marktinformatie, taxatie door derden, ervaringscijfers en op prudente wijze vastgestelde kortingen op boekwaarden. Bij eerdergenoemde revisie wordt standaard nagegaan of de ontwikkeling van de waarde van de zekerheden in lijn is met de gemaakte veronderstellingen en afspraken.

In navolging van wat in het bankwezen gebruikelijk is wordt een debiteur als achterstallig aangemerkt indien er sprake is van een overstand (de limiet is overschreden). Indien deze overstand 90 dagen blijft voortbestaan wordt de post aangemerkt als dubieus. Na het verstrijken van de termijn van 90 dagen wordt de post beoordeeld door de afdeling Krediet Risico Management teneinde vast te stellen of de post op grond van onvermogen tot het nakomen van haar verplichtingen jegens de bank, overgedragen moet worden aan Bijzonder Beheer (onderdeel van de afdeling Krediet Risico Management). Indien overeenstemming is bereikt over de wijze waarop het beheer zal worden gevoerd wordt de post overgedragen aan Bijzonder Beheer en aangemerkt als in default te zijn gegaan. Het is mogelijk dat een post binnen de genoemde termijn van 90 dagen wordt overgedragen aan Bijzonder Beheer indien daarvoor de vereiste signalen zijn afgegeven door accountmanagers etc.

Een analyse van de post overstanden, welke geen bijzondere waardeverandering hebben ondergaan, is als volgt (in miljoenen euro's):

2007	=< 30 dagen	>30 en =<60 dagen	>60 en =<90 dagen	>90 dagen	Totaal 2007
Vorderingen op bankiers	-	-	-	-	-
Kredieten:					
- Grote ondernemingen	10,3	-	11,3	2,3	23,9
- Kleine en middelgrote ondernemingen	7,9	1,2	1,3	3,7	14,1
- Woninghypotheek	2,2	0,2	0,7	-	3,1
- Overige particuliere kredieten	4,4	0,5	0,1	-	5,0
Overige financiële activa	-	-	-	-	-
Overige vorderingen	-	-	-	-	-
Totaal	24,8	1,9	13,4	6,0	46,1

2006	=< 30 dagen	>30 en =<60 dagen	>60 en =<90 dagen	>90 dagen	Totaal 2006
Vorderingen op bankiers	-	-	-	-	-
Kredieten:					
- Grote ondernemingen	19,6	-	-	11,4	31,0
- Kleine en middelgrote ondernemingen	6,6	0,5	1,1	6,1	14,3
- Woninghypotheken	0,9	0,2	-	-	1,1
- Overige particuliere kredieten	1,1	0,1	0,1	-	1,3
Overige financiële activa	-	-	-	-	-
Overige vorderingen	-	-	-	-	-
Totaal	28,2	0,8	1,2	17,5	47,7

De onderstaande tabel geeft de bedragen van heronderhandelde contractvoorwaarden inzake financiële activa door Bijzonder Beheer (onderdeel van de afdeling Krediet Risico Management), waardoor deze niet vervallen zijn en tevens geen bijzondere waardevermindering hebben ondergaan:

(in miljoenen euro's)	2007	2006
Vorderingen op bankiers	-	-
Kredieten		
- Grote ondernemingen	-	-
- Kleine en middelgrote ondernemingen	24,6	2,9
- Woninghypotheken	1,7	1,1
- Overige particuliere kredieten	-	-
Overige financiële activa	-	-
Totaal heronderhandelde kredieten	26,3	4,0

40.4.2 Renterisico

Het renterisico in het bankenboek is inherent aan de kredietuitzettingen, de beleggingsportefeuille en de toevertrouwde gelden. De beleggingsportefeuille bestaat voor een belangrijk deel uit obligaties, die door de overheid zijn geëmitteerd. Rentederivaten worden voornamelijk als risicoverminderend instrument ingezet in het kader van balansbeheer.

De mogelijke renteherzieningen in de posities van de bank worden regelmatig getoetst aan de gestelde limieten. De marktwaarde van de portefeuille, de duration van het eigen vermogen, earnings en value at risk worden nauwlettend gevolgd.

De effectieve rentepercentages per 31 december voor financiële activa en passiva, die niet op reële waarde zijn gewaardeerd, zijn:

	2007	2006
Activa		
Bankiers	4,3%	3,3%
Kredieten	5,3%	4,8%
Passiva		
Bankiers	5,2%	4,9%
Toevertrouwde middelen	3,6%	3,0%
Schuldbewijzen	4,7%	3,9%
Achtergestelde schulden	5,2%	5,3%

Friesland Bank beheerst het renterisico actief. Het risico wordt gemeten met behulp van een aantal vaste scenario's, duration indicatoren en economisch kapitaal. Vervolgens wordt, door actief beheer van de portfolio en hedgeinstrumenten, de balans gevonden tussen het renterisico en de, deels toekomstige, netto rentebaten.

De vaste scenario's bestaan uit verschuivingen van de korte (3 maands) en lange (10 jaars) rente. Deze percentages zijn gekozen als voorbeeld van sterke, maar niet extreme renteontwikkelingen. Zij zijn al geruime tijd in gebruik bij Friesland Bank en bieden daardoor continuïteit. De gevoeligheid van de geprojecteerde toekomstige 12 maands netto rentebaten voor deze scenario-analyses zijn:

Gevoeligheid 12 maands netto rentebaten (in miljoenen euro's):

		2007	2006
Korte rente	+100 basispunten	-1,07	-0,06
Lange rente	+100 basispunten	1,11	3,54

Deze scenario's gaan uit van een pro-forma beweging van de rentecurve en houden op geen enkele wijze rekening met de mogelijke effecten van actieve reacties van Friesland Bank om de negatieve ontwikkeling van de rentecurve te vermijden evenals reacties van klanten op de renteontwikkelingen. In de uitgangssituatie is rekening gehouden met optie-elementen in producten en een vaste omvang van prepayment. De duration van het eigen vermogen bedroeg ultimo 2007 een factor 5,1 (2006: 5,4); een parallelle verschuiving van de gehele rentecurve met 1% zal het eigen vermogen met € 62,5 miljoen (2006: € 69,5 miljoen) doen muteren. Deze berekening is gebaseerd op een gap-analyse; optie-elementen zijn in deze berekening niet meegenomen, met uitzondering van vervroegde aflossing.

Naast de gevoeligheidsanalyse op basis van scenario's, berekent Friesland Bank ook het economisch kapitaal voor renterisico. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een historische simulatie. Het economisch kapitaal is niet alleen gevoelig voor parallelle verschuivingen van de rentecurve, maar ook voor draaiingen, buigingen en andere bewegingen. De berekening van het economisch kapitaal voor renterisico gaat uit van een betrouwbaarheidsinterval van 99,91%. Voor de holding periode is drie maanden aangenomen. De historische simulatie gebruikt rentegegevens over de afgelopen vier jaar, omdat deze geacht worden een goede voorstelling te geven van het huidige macro-economische regime. Ultimo 2007 bedroeg het economisch kapitaal voor renterisico € 14,2 miljoen (2006: € 42,0 miljoen). Deze afname is toe te schrijven aan het gewijzigde gap-profiel van de bank en de verandering in de rentetermijnstructuur.

Voor zowel rentegevoeligheid als economisch kapitaal wordt de positie van Friesland Bank gesaldeerd over alle producten en transacties. Hierbij worden aannames gemaakt voor het gedrag van klanten. Dit is met name relevant voor dagelijks opvraagbare spaargelden en hypotheek, waar de klant de mogelijkheid tot vervroegde afbetaling heeft. Deze aannames worden periodiek getoetst aan de hand van de beschikbare historie.

Friesland Bank is alleen gevoelig voor de rente in het eurogebied. Het effect van de positie in vreemde valuta op het renterisico is verwaarloosbaar klein.

40.4.3 Marktrisiko

Het marktrisiko bestaat uit rente-, prijs- en valutarisiko. Het marktriscobeleid is vooral gericht op het beheersen van het renterisico (zie onderdeel 40.4.2). Prijs- en valutarisiko zijn van geringe omvang. De handelsportefeuille is gelimiteerd op basis van de Minimis bepaling van de toezichthouder.

Het beleid van de bank is erop gericht eventuele valutarisico's af te dekken door middel van derivaten, waaronder valutatermijncontracten. De valutapositie kan als volgt worden weergegeven (in miljoenen euro's):

2007	Actief	Passief	Per saldo	Derivaten	Positie
Amerikaanse dollar	26,9	23,2	3,7	-9,7	-6,0
Britse pond	5,4	5,8	-0,4	0,3	-0,1
Japanse yen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overig	22,8	14,0	8,8	-8,5	0,3
	55,1	43,0	12,1	-17,9	-5,8
2006	Actief	Passief	Per saldo	Derivaten	Positie
Amerikaanse dollar	35,4	35,7	-0,3	1,2	0,9
Britse pond	9,9	11,4	-1,5	1,4	-0,1
Japanse yen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overig	24,7	17,9	6,8	-6,7	0,1
	70,0	65,0	5,0	-4,1	0,9

Het economisch kapitaal voor marktrisico in het handelsboek is op basis van Value at Risk (VaR) berekend en bedraagt ultimo 2007 nihil en is niet hoger geweest dan de ultimo 2006 stand van € 0,9 miljoen. Dit bedrag is berekend op basis van historie van vier jaar, een holding period van drie maanden en een betrouwbaarheidsinterval van 99,91%.

Het aandelenrisico omvat het risico van waardeveranderingen als gevolg van volatiliteit in de financiële markten. In de portefeuille zijn de strategische belangen in een aantal banken opgenomen. Het risico wordt gemonitord door de VaR periodiek te berekenen en die te vergelijken met de limieten. De VaR berekening vindt plaats op basis van de volgende veronderstellingen: 4 jaar historie, holding periode van 1 jaar en een betrouwbaarheidsinterval van 99,91%. Ultimo december bedroeg het economisch kapitaal € 520,6 miljoen (2006: € 453,8 miljoen).

40.4.4 Ondernemingsrisico

Het ondernemingsrisico heeft betrekking op een mogelijke reductie in de winst bij een teruglopende omzet. Hierbij wordt gecorrigeerd voor de variabele kosten. De scope beperkt zich tot het bankbedrijf, inclusief assurantiën, zoals dat in de jaarrekening is gedefinieerd. Omzet en kosten zijn aan de jaarrekening ontleend. Het ondernemingsrisico wordt per jaar berekend, op basis van een parametrische VaR. Hierbij wordt de geschatte volatiliteit van de omzet, vermenigvuldigd met de omzet van het meest recente boekjaar, vermenigvuldigd met 99,91% (betrouwbaarheidsinterval) minus de variabele kosten. Vervolgens wordt het bedrag gemiddeld over de afgelopen drie jaar. Ultimo december bedroeg het economisch kapitaal € 29,9 miljoen (2006: € 29,9 miljoen).

40.4.5 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico omvat het risico dat de bank niet kan voldoen aan haar verplichtingen uit hoofde van opgevraagde gelden. De liquiditeit wordt nauwkeurig gemeten in week-, maand- en jaarprognoses. De bank voldoet aan de normen van De Nederlandsche Bank.

Hieronder worden een aantal bancaire activa en passiva uitgesplitst naar verwachte liquiditeits-technische looptijd (in miljoenen euro's):

2007	< 1 mnd	1 mnd- 3 mnd	3 mnd- 1 jaar	subtotaal <1 jaar	1 jaar- 5 jaar	> 5 jaar	subtotaal >1 jaar	Totaal
Activa								
Bankiers	634	-	25	659	30	-	30	689
Kredieten	291	390	1.038	1.719	3.402	2.501	5.903	7.622
Obligaties	40	25	55	120	236	370	606	726
Passiva								
Bankiers	31	25	13	69	111	10	121	190
Toevertrouwde middelen	1.562	988	1.072	3.622	1.289	501	1.790	5.412
Schuldbewijzen	3	1	139	143	619	2.167	2.786	2.929
Achtergestelde schulden	8	8	33	49	85	269	354	403

2006	< 1 mnd	1 mnd- 3 mnd	3 mnd- 1 jaar	subtotaal <1 jaar	1 jaar- 5 jaar	> 5 jaar	subtotaal >1 jaar	Totaal
Activa								
Bankiers	78	-	-	78	-	-	-	78
Kredieten	1.125	227	223	1.575	627	5.069	5.696	7.271
Obligaties	318	195	43	556	183	320	503	1.059
Passiva								
Bankiers	12	23	70	105	128	33	161	266
Toevertrouwde middelen	2.034	750	766	3.550	995	460	1.455	5.005
Schuldbewijzen	7	150	116	273	740	1.500	2.240	2.513
Achtergestelde schulden	5	-	35	40	117	216	333	373

Hierna worden een aantal bancaire activa en passiva uitgesplitst naar resterende contractuele liquiditeitstechnische looptijd (in miljoenen euro's):

2007	< 1 mnd	1 mnd- 3 mnd	3 mnd- 1 jaar	subtotaal <1 jaar	1 jaar- 5 jaar	> 5 jaar	subtotaal >1 jaar	Totaal
Activa								
Bankiers	634	-	25	659	30	-	30	689
Kredieten	1.127	117	189	1.433	873	5.316	6.189	7.622
Obligaties	40	25	55	120	236	370	606	726
Passiva								
Bankiers	31	25	13	69	111	10	121	190
Toevertrouwde middelen	3.103	717	527	4.347	902	163	1.065	5.412
Schuldbewijzen	3	-	136	139	595	2.195	2.790	2.929
Achtergestelde schulden	8	8	33	49	85	269	354	403

2006	< 1 mnd	1 mnd- 3 mnd	3 mnd- 1 jaar	subtotaal <1 jaar	1 jaar- 5 jaar	> 5 jaar	subtotaal >1 jaar	Totaal
Activa								
Bankiers	78	-	-	78	-	-	-	78
Kredieten	1.032	37	159	1.228	849	5.194	6.043	7.271
Obligaties	120	393	43	556	183	320	503	1.059
Passiva								
Bankiers	12	23	70	105	128	33	161	266
Toevertrouwde middelen	2.896	654	510	4.060	736	209	945	5.005
Schuldbewijzen	1	150	115	266	1.371	876	2.247	2.513
Achtergestelde schulden	5	-	35	40	117	216	333	373

40.4.6 Compliance-en integriteitsrisico

Dit risico omvat de niet-naleving van de gedragsregels betreffende integriteit, interne normen, zorgplicht en wet- en regelgeving. Friesland Bank onderscheidt bij het beheersen van dit risicotipe een viertal pilaren, namelijk: integriteit van haar medewerkers, de producten die wij aanbieden, de klanten en de samenwerkingsverbanden, zoals intermediairs.

Diverse instrumenten worden ingezet om de integriteit te borgen, zoals als pré-employment screening, verklaringen omtrent het gedrag, het opstellen van productletters. De integriteit van de cliënten wordt dagelijks volgens een vaste systematiek gemonitord. De volgende activiteiten worden uitgevoerd: cliëntenscans op basis van customer due diligence regelgeving en interbancaire applicaties als het Verificatie Informatie Systeem (VIS) voor paspoortcontrole, Externe Validatie Applicatie (EVA) ingeval van mogelijke fraudes en transactiemonitoring voor het witwassen. Bevindingen inzake pogingen tot phishing, illegale websites, evenals de skimmingactiviteiten van criminelen krijgen de nodige aandacht en worden in een periodieke rapportage vastgelegd.

40.4.7 Operationeel risico

Het operationeel risico omvat het risico op verlies als gevolg van falende interne processen, systemen en mensen of door externe gebeurtenissen. De bank beperkt de operationele risico's door het stimuleren van het risicobewustzijn van medewerkers en het treffen van beheersmaatregelen. Onder andere gebeurt dat door het aanbrengen van functiescheiding tussen front- en backoffice, confirmatie van transacties, dagelijkse beoordeling van posities en strikte autorisatie van grote transacties. De processen zijn onderverdeeld in bancaire en ondersteunende processen; per proces is een eigenaar aangesteld. Risicoanalyses worden in opdracht van deze proceseigenaar uitgevoerd. De gesignaleerde restrisico's worden beoordeeld.

Het Orco en het lijnmanagement hebben informatie nodig om operationele risico's te onderkennen en te analyseren, risicobeperkende maatregelen in te voeren en de effectiviteit van dergelijke maatregelen te bepalen. Diverse programma's en instrumenten zijn hiervoor beschikbaar, waaronder:

- Risk en Control Self-Assessment. Een hulpmiddel voor het lijnmanagement om risico's systematisch in kaart te brengen en te beoordelen, zodat risicobeperkende maatregelen kunnen worden genomen in het geval van onacceptabele risico's. De risico's worden met ondersteuning van deskundigen (veelal medewerkers operationeel risicobeheer) beoordeeld.
- Key Risk Indicators. Een methode om mogelijke veranderingen in het operationele risicoprofiel te signaleren. Deze kernindicatoren van risico's maken het mogelijk trends over een langere periode te analyseren en waar nodig actie te ondernemen.
- Key Operational Risk Control. Een naslagwerk waarin voor bepaalde standaardprocessen de belangrijkste risico's en de vereiste controlemaatregelen duidelijk zijn omschreven. De beschrijvingen dragen bij aan een verbeterd risicobewustzijn en vormen input voor de Risk Self-Assessment.

41. Reële waarde van financiële instrumenten

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor dat instrument tussen twee partijen zou kunnen worden uitgewisseld indien objectieve en onafhankelijke prijsvorming mogelijk is. De hieronder vermelde reële waarde is bepaald op basis van de marktwaaarde of -indien dit niet mogelijk is- door het contant maken van verwachte toekomstige kasstromen. Indien handel op een beurs plaatsvindt, geeft de beursnotering een goede indicatie van de reële waarde. In de meeste gevallen is een dergelijke beurswaarde echter niet beschikbaar en dienen schattingsmethoden te worden toegepast om de reële waarde te benaderen. Deze methoden zijn naar hun aard subjectief en gaan uit van bepaalde veronderstellingen, waaronder de inschatting van toekomstige kasstromen en het gehanteerde discontopercentage. Voorts is de op enig moment geschatte reële waarde afhankelijk van op dat moment geldende omstandigheden. De informatie over reële waarden van financiële instrumenten van verschillende financiële instellingen is dan ook niet altijd goed vergelijkbaar.

De reële waarde van de beursgenoteerde obligaties, aandelen, participaties, deelnemingen en derivaten is bepaald op basis van beurskoersen. Dit is circa 9% van het totaal. Voor de overige balansposten is gebruik gemaakt van interne waarderingsmodellen. Dit is circa 91% van het totaal.

In de onderstaande tabel wordt per balanspost de boekwaarde en de reële waarde aangegeven (in miljoenen euro's):

	Boek- waarde 2007	Reële waarde 2007	Verschil 2007	Boek- waarde 2006	Reële waarde 2006	Verschil 2006
Activa						
Kasmiddelen	90	90	-	47	47	-
Bankiers	689	692	3	78	78	-
Kredieten	7.622	7.532	-90	7.271	7.175	-96
Overige financiële activa	984	984	-	1.239	1.239	-
Deelnemingen	480	823	343	417	781	364
Immateriële activa	31	31	-	28	28	-
Materiële vaste activa	87	95	8	86	86	-
Vaste activa aangehouden voor verkoop	4	4	-	7	7	-
Overige en overlopende activa	202	202	-	174	174	-
	10.189	10.453	264	9.347	9.615	268
	Boek- waarde 2007	Reële waarde 2007	Verschil 2007	Boek- waarde 2006	Reële waarde 2006	Verschil 2006
Passiva						
Bankiers	190	193	3	265	273	8
Toevertrouwde middelen	5.412	5.400	-12	5.005	5.004	-1
Schuldbewijzen	2.929	2.946	17	2.513	2.519	6
Financiële verplichtingen	27	27	-	51	51	-
Overige schulden	117	117	-	121	121	-
Overlopende passiva	128	128	-	119	119	-
Voorzieningen	44	44	-	42	42	-
Achtergestelde schulden	403	395	-8	373	386	13
	9.250	9.250	-	8.489	8.515	26
Activa minus passiva	939	1.203	264	858	1.100	242

42. Derivaten en hedge-accounting

Derivaten zijn financiële instrumenten belichaamd in contracten waarvan de waarde afhankelijk is van één of meer onderliggende activa, referentieprijzen of indices. Voorbeelden van derivaten zijn valutatermijncontracten, renteswaps, opties en forward rate agreements. Transacties in derivaten worden door de bank afgesloten voor het beheren van de eigen rente- en valutarisico's en ten behoeve van cliënten. Veelal worden bedrag, looptijd en prijs van derivatencontracten direct met een tegenpartij overeengekomen in de over-the-counter (OTC) markt.

Naast het marktrisico (het risico vanwege verandering van bijvoorbeeld rente en koers) bestaat er ten aanzien van derivaten ook een kredietrisico. Het kredietrisico wordt bepaald door het mogelijke verlies dat ontstaat als een tegenpartij in gebreke blijft. Het kredietrisico wordt gemeten door de positieve vervangingswaarde van de derivatencontracten te vermeerderen met een percentage van het notional amount (bepaald door de looptijd en de aard van de contracten). Indien dit (ongewogen) kredietequivalent wordt gewogen met het tegenpartijrisico (over het algemeen banken) resteert het gewogen kredietequivalent.

De posities in derivaten kunnen als volgt worden weergegeven (in miljoenen euro's):

Ultimo 2007	≤ 1 jaar	> 1 jaar - ≤ 5 jaar	> 5 jaar	Totaal	Positieve markt- waarde	Negatieve markt- waarde
<i>Rentecontracten</i>						
OTC, swaps	184	484	1.133	1.801	21	17
OTC, opties	7	112	22	141	1	1
OTC, forwards	75	-	-	75	-	-
	266	596	1.155	2.017	22	18
<i>Valutacontracten</i>						
OTC, opties	5	-	-	5	-	-
OTC, forwards	27	1	-	28	2	1
	32	1	-	33	2	1
Totaal	298	597	1.155	2.050	24	19
Ultimo 2006	≤ 1 jaar	> 1 jaar - ≤ 5 jaar	> 5 jaar	Totaal	Positieve markt- waarde	Negatieve markt- waarde
<i>Rentecontracten</i>						
OTC, swaps	146	457	885	1.488	12	43
OTC, opties	-	90	4	94	1	1
OTC, forwards	83	-	-	83	-	-
	229	547	889	1.665	12	44
<i>Valutacontracten</i>						
OTC, opties	31	-	-	31	-	-
OTC, forwards	19	1	-	20	-	-
	50	1	-	51	-	-
Totaal	279	548	889	1.716	12	44

De kredietequivalenten zijn als volgt weer te geven (in miljoenen euro's):

	Ongewogen 2007	Gewogen 2007	Ongewogen 2006	Gewogen 2006
Rentecontracten	21	21	20	16
Valutacontracten	2	3	1	1
Aandelencontracten	-	-	-	-
	23	24	21	17

43. Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Dit betreft onder andere voorwaardelijke schulden uit hoofde van transacties waarbij de bank zich garant heeft gesteld voor de verplichtingen van een derde en onherroepelijke faciliteiten die tot een kredietrisico kunnen leiden, bijvoorbeeld niet opgenomen kredietfaciliteiten in rekening-courant.

	2007	2006
Voorwaardelijke schulden uit hoofde van garanties en dergelijke	80.457	64.145
Voorwaardelijke schulden uit hoofde van onherroepelijke accreditieven	17.623	5.695
Voorwaardelijke schulden	98.080	69.840
Herroepelijke faciliteiten	659.103	569.405
Onherroepelijke faciliteiten	68.740	135.444

De looptijden van de voorwaardelijke schulden en (on)herroepelijke faciliteiten kunnen als volgt naar looptijd worden ingedeeld in miljoenen euro's:

- korter dan één jaar	€ 706 (2006: € 644)
- van één tot vijf jaar	€ 43 (2006: € 63)
- vijf jaar en langer	€ 77 (2006: € 68)

Er is een beperkt aantal procedures tegen Friesland Bank N.V. aanhangig. Op grond van de thans beschikbare informatie en gesterkt door adviezen van de betrokken juridische adviseurs is de Raad van Bestuur van mening dat niet te verwachten valt dat de uitkomst van die procedures van wezenlijke nadelige invloed zal zijn op de vermogenspositie van Friesland Bank N.V.. Voor een deel zijn voor deze procedures voorzieningen gevormd, wanneer waarschijnlijk is dat deze betaald zullen worden.

De verplichtingen uit hoofde van langlopende huur- en leasecontracten (met name huur van panden en operationele autoleasecontracten) bedroegen per einde van het boekjaar:

- korter dan één jaar	€ 3,4 miljoen (2006: € 2,1 miljoen)
- van één tot vijf jaar	€ 9,2 miljoen (2006: € 3,5 miljoen)
- vijf jaar en langer	€ 1,8 miljoen (2006: € 0,0 miljoen)

In het boekjaar is inzake langlopende huur- en leasecontracten ten laste van het resultaat gekomen € 3,6 miljoen (2006: € 3,1 miljoen).

In het boekjaar is Friesland Bank voor € 1,5 miljoen verplichtingen aangegaan ten behoeve van investeringen in materiële vaste activa.

44. Zekerheidstellingen

In verband met zekerheidstellingen ten behoeve van bepaalde passiva en voor buiten de balans opgenomen voorwaardelijke schulden, alsmede in het kader van transacties op de financiële markten, staan bepaalde activa niet ter vrije beschikking. Dit betreft kasmiddelen € 81,4 miljoen (2006: € 69,4 miljoen) en overige financiële activa € 244,3 miljoen (2006: € 323,9 miljoen).

45. Verhoudingen met verbonden partijen

In beperkte mate vinden -tegen marktconforme tarieven- reguliere bancaire transacties, zoals kredietverlening en betalingsverkeer, plaats met verbonden partijen.

	Bankiers debet	Kredieten	Bankiers credit	Toever- trouwde middelen
2007				
Van Lanschot	5.388	-	-	-
Private equity belangen	-	10.354	-	9.711
	Bankiers debet	Kredieten	Bankiers credit	Toever- trouwde middelen
2006				
Van Lanschot	4.650	-	3.500	-
Kempens & Co N.V.	60	-	-	-
Private equity belangen	-	12.124	-	992
Friesland Bank Holding	-	-	-	4.605

Er zijn geen voorzieningen voor oninbaarheid gevormd. In het resultaat is € 0,7 miljoen (2006: € 0,9 miljoen) opgenomen aan rentebaten en provisies en € 0,1 miljoen (2006: € 0,2 miljoen) aan lasten inzake verbonden partijen.

Binnen de Groep worden de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen als key-management aangemerkt, aangezien zij het operationele en financiële beleid bepalen, respectievelijk toetsen.

Raad van Bestuur

De arbeidsvoorwaarden van de leden van de Raad van Bestuur worden vastgesteld door de Raad van Commissarissen op advies van de Remuneratiecommissie. Conform bestendig beleid vindt gebaseerd op een onafhankelijke, externe marktvergelijking om de twee jaar een herijking plaats van de beloning van de leden van de Raad van Bestuur. In dit kader is in december 2006 de beloning van de leden van de Raad van Bestuur opnieuw vastgesteld voor de jaren 2007 en 2008.

De leden van de Raad van Bestuur komen naast hun basissalaris in aanmerking voor een bonus. Dit is een prestatiegebonden bonus die afhankelijk is van de bereikte doelstellingen. Het pensioen-gevend salaris van de leden van de Raad van Bestuur is gelijk aan 116% van het salaris. De pensioen-leeftijd is in 2006 gewijzigd van 60 of 62 jaar naar 65 jaar in verband met aanpassing van wetgeving (Wet VPL (Vut Pensioen Levensloop)). De kosten van de pensioenregeling komen voor rekening van Friesland Bank.

De bezoldiging (inclusief pensioenlasten) van de leden en voormalige leden van de Raad van Bestuur bedraagt € 2.146.000 (2006: € 1.787.000, inclusief een gebruteerde kostenvergoeding inzake voorgaande jaren). De specificatie is als volgt:

2007	Salaris	Bonus	Overig	Pensioen	Totaal
drs. W.F.C. Cramer	407.000	146.000	-	91.000	644.000
T. Branbergen	283.000	83.000	-	52.000	418.000
A. Vlaskamp	315.000	104.000	-	81.000	500.000
drs. E.H.M.M. Krijnsen RA	315.000	104.000	-	36.000	455.000
drs. G.T. van Wakeren RBA	91.000	18.000	-	20.000	129.000
2006	Salaris	Bonus	Overig	Pensioen	Totaal
drs. W.F.C. Cramer	422.000	142.000	-	103.000	667.000
T. Branbergen	293.000	89.000	-	52.000	434.000
A. Vlaskamp	318.000	96.000	-	77.000	491.000
mr. drs. A. Offringa (voormalig bestuurslid) *	38.000	-	157.000	-	195.000

* dit betreft vergoeding na uitdiensttreding

Eind 2006 is besloten om de optieregeling 'optieplan Friesland Bank Holding N.V.' te beëindigen en zijn alle certificaten van aandelen ingekocht.

De per balansdatum uitstaande bedragen inzake leningen en dergelijke ten behoeve van leden van de Raad van Bestuur bedragen € 2.947.000 (2006: € 2.091.000) zijn:

	2007	gem %	2006	gem %
drs. W.F.C. Cramer	1.203.000	3,9%	1.212.000	4,0%
T. Branbergen	571.000	4,5%	386.000	3,0%
A. Vlaskamp	781.000	3,9%	493.000	2,9%
drs. G.T. van Wakeren RBA	392.000	3,7%	-	-

Raad van Commissarissen

Conform bestendig beleid vindt gebaseerd op een onafhankelijke, externe marktvergelijking om de twee jaar een herijking plaats van de beloning van de leden van de Raad van Commissarissen. In dit kader is in december 2006 de beloning van de leden van de Raad van Commissarissen opnieuw vastgesteld voor de jaren 2007 en 2008. De vaste beloning van de voorzitter en de vice-voorzitter bedragen respectievelijk € 35.000 en € 28.000 per jaar. De overige leden ontvangen een vaste beloning van € 24.000 per jaar. Alle commissieleden ontvangen een vacatiegeld per commissievergadering van € 1.500. De specificatie van de bezoldiging € 303.000 (2006: € 171.000) en de uitstaande bedragen inzake leningen en dergelijke € 1.556.000 (2006: € 1.776.000) ten behoeve van de leden van de Raad van Commissarissen zijn:

	Bezoldiging		2007	Uitstaande bedragen		
	2007	2006		gem%	2006	gem%
prof. drs. K. Wezeman	69.000	37.000	-	-	-	-
J. Keijzer	64.000	30.000	-	-	-	-
drs. H. Visser	34.000	18.000	-	-	-	-
drs. L.M.L.H.A. Hermans	24.000	18.000	-	-	-	-
dr. G. Benedictus	38.000	27.000	87.000	6,1%	216.000	4,5%
A. Oosterhof	30.000	19.000	1.333.000	3,9%	1.424.000	4,0%
mr. L. Lindner	44.000	22.000	136.000	5,3%	136.000	4,5%

46. Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan die dermate belangrijk zijn dat zij de oordeelsvorming van gebruikers van deze jaarrekening beïnvloedt.

Opgemaakt op 3 april 2008, te Leeuwarden door de Raad van Bestuur:

drs. W.F.C. Cramer, voorzitter

drs. E.H.M.M. Krijnsen RA

A. Vlaskamp

drs. G.T. van Wakeren RBA

1.9 Belangrijke deelnemingen

Geconsolideerde deelnemingen

FBA/Aecum B.V.	Leeuwarden	100%
FB/Aecum Assurantiën B.V.	Leeuwarden	100%
Bercoop Assurantiën B.V.	Oldeberkoop	100%
Friesland Bank Assuradeuren B.V.	Leeuwarden	100%
Friesland Bank Investments B.V.	Leeuwarden	100%
Friesland Bank Participaties B.V.	Leeuwarden	100%
Friese Participatie Maatschappij B.V.	Leeuwarden	100%
Overijsselse Participatie Maatschappij B.V.	Enschede	100%
Haarlemse Participatie Maatschappij B.V.	Haarlem	100%
Fries Trustkantoor B.V.	Leeuwarden	100%
Beheerder Friesland Fund B.V.	Leeuwarden	100%
Bewaarder Friesland Fund B.V.	Leeuwarden	100%
Friesland Bank Garant Fonds N.V.	Leeuwarden	100%
B.V. Bewaarbedrijf Friesland Bank	Leeuwarden	100%
Holding- en Beleggingsmaatschappij Kring Noord B.V.	Leeuwarden	100%
Beheersmaatschappij Het Noorden B.V.	Leeuwarden	100%
Stichting Eleven Cities No. 1	Amsterdam	100%
Stichting Eleven Cities No. 2	Amsterdam	100%
Stichting Eleven Cities No. 3	Amsterdam	100%
De Koepel B.V.	Leeuwarden	100%
Beheermaatschappij Bercoop B.V.	Oldeberkoop	100%
Woudenhof Beheer B.V.	Oldeberkoop	100%

Geconsolideerde industriële participaties

Aandelenbeurs Fritom N.V.	Leeuwarden	100%
Avensus Nederland B.V.	Utrecht	83%
Doedijns International Holding B.V.	Waddinxveen	70%
Haatland Kampen B.V.	Kampen	67%
King Nuts Holding B.V.	Bodegraven	55%
Houdstermaatschappij Preferente Aandelen NDC B.V.	Leeuwarden	51%

Niet-geconsolideerde deelnemingen

Frieschriedt B.V.	Leeuwarden	50%
Van Lanschot N.V.	's Hertogenbosch	28%

Niet-geconsolideerde industriële participaties

Damheer B.V.	Heerenveen	50%
N.V.A Capital B.V.	Oldenzaal	50%
Nykamp Nyboer B.V.	Oldenzaal	47%
Mennens Holding B.V.	Amsterdam	45%
Orffa Holding B.V.	Werkendam	45%
SupportPlus Europe B.V.	Oldenzaal	43%
Succes Holding B.V.	Rijswijk	40%
Berghave N.V.	Naarden	38%
SMCS Holding B.V.	Utrecht	38%
Triade Holding B.V.	Amsterdam	37%
Newion Investments B.V.	Nijehaske	35%
Alrec Instore Communication Group B.V.	Leeuwarden	34%
Wits Groep B.V.	Heerenveen	33%
De Drie Eiken N.V.	Amsterdam	32%
The Institute of Travel Holding B.V.	Amsterdam	29%
BR Holding B.V.	Zwolle	29%
De Haan Zonwering B.V.	Drachten	28%
De Oliehoorn Beheer B.V.	Zwaag (Hoorn)	28%
MeesPierson Informal Opportunity Fund	Rotterdam	28%
Twentures Holding B.V.	Enschede	28%
Main Entertainment I	Den Haag	26%
Jongbloed B.V.	Heerenveen	25%
Ophtec Holding B.V.	Groningen	25%
De Boer Stalinrichtingen B.V.	Leeuwarden	25%
Prins Holding B.V.	Dokkum	24%
Steinfort Beheer B.V.	Franeker	24%
Actuera Holding B.V.	Rotterdam	20%
Nimbus Investments IX B.V.	Zeist	20%

2. Vennootschappelijke jaarrekening

2.1 Vennootschappelijke balans per 31 december 2007

(x € 1.000)

Toelichting

2007

2006

Activa

Kasmiddelen	1	90.334	43.384
Kortlopend overheidspapier	2	-	348.233
Bankiers	3	600.300	70.575
Kredieten aan de overheid		154.542	148.269
Kredieten aan de private sector		6.133.990	6.265.445
Kredieten	4	6.288.532	6.413.714
Rentedragende waardepapieren	5	786.835	646.555
Aandelen	6	169.220	84.817
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	7	298.579	396.288
Overige deelnemingen	8	413.842	351.668
Immateriële activa	9	6.270	3.356
Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen	10	79.234	75.185
Overige activa	11	141.439	110.649
Overlopende activa	12	36.219	33.082

Totaal activa

8.910.804

8.577.506

2.2 Vennootschappelijke winst- en verliesrekening over 2007¹

(x € 1.000)	2007	2006
Resultaat deelnemingen na belastingen	132.756	108.948
Overig resultaat na belastingen	-12.129	-2.077
Nettowinst	120.623	106.871

¹ bij de opstelling van de vennootschappelijke winst- en verliesrekening is gebruik gemaakt van artikel 402 boek 2 BW

2.3 Grondslagen

De vennootschappelijke jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, Boek 2, Titel 9. Friesland Bank N.V. maakt gebruik van de faciliteit om in de vennootschappelijke jaarrekening de in de geconsolideerde jaarrekening gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling toe te passen.

Friesland Bank N.V. hanteert in haar geconsolideerde jaarrekening de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals aanvaard binnen de Europese Unie. Vanwege het feit dat Friesland Bank ervoor gekozen heeft de in de geconsolideerde jaarrekening gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling ook toe te passen in de vennootschappelijke jaarrekening zijn het geconsolideerde en vennootschappelijke eigen vermogen en de geconsolideerde en vennootschappelijke nettowinst aan elkaar gelijk.

Er wordt dan ook verwezen naar de grondslagen zoals opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening hoofdstuk 1.5 Grondslagen met uitzondering van de waardering van deelnemingen in groepsmaatschappijen. De deelnemingen in groepsmaatschappijen (aandelenbelangen waar invloed van betekenis kan worden uitgeoefend) worden gewaardeerd op de nettovermogenswaarde.

2.4 Toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening

(x € 1.000)

1. Kasmiddelen

Onder deze post vallen wettige betaalmiddelen met inbegrip van in vreemde valuta luidende bankbiljetten en munten, alsmede onmiddellijk opeisbare tegoeden bij de centrale bank.

Deze post bestaat uit:

- Kasmiddelen

- Tegoeden bij de centrale bank

2007

2006

11.751

9.532

78.583

33.852

90.334

43.384

2. Kortlopend overheidspapier

Hieronder wordt opgenomen het door de overheid uitgegeven waardepapier met een looptijd korter dan twee jaar.

3. Bankiers

Hieronder worden opgenomen alle met de bedrijfsuitoefening van de bank samenhangende vorderingen op bankiers, onder welke titel dan ook, mits niet belichaamd in effecten.

2007

2006

Deze post bestaat uit:

- Direct opeisbare tegoeden

545.300

35.308

- Niet-direct opeisbare tegoeden

55.000

35.267

600.300

70.575

Voor de vorderingen opgenomen onder dit hoofd is geen voorziening voor oninbaarheid getroffen.

4. Kredieten

Hieronder worden opgenomen alle met de bedrijfsuitoefening van de bank samenhangende vorderingen, voorzover het geen vorderingen op bankiers en effecten zijn.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Kredieten aan de overheid	154.542	148.269
- Kredieten aan de private sector, particulier	3.200.772	3.762.859
- Kredieten aan de private sector, zakelijk	3.028.096	2.591.098
- Voorziening voor oninbaarheid	-94.878	-88.512
	6.288.532	6.413.714

	2007	2006
De zakelijke kredieten gespecificeerd naar bedrijfstak:		
- agrarische sector	17%	17%
- industrie, bouwnijverheid	8%	10%
- handel	7%	7%
- zakelijke en financiële dienstverlening	56%	53%
- overige dienstverlening	10%	10%
- overig	2 %	3%
	100%	100%

	2007	2006
De kredieten uitgesplitst naar zekerheden:		
- overheidsgarantie	7%	9%
- hypothecaire dekking	38%	46%
- overige zekerheden (inclusief blanco)	55%	45%
	100%	100%

Onder overige zekerheden en blanco kredieten zijn kredieten opgenomen waarvoor de Groep zakelijk onroerend goed, bedrijfsmiddelen, voorraden, debiteuren, hoofdelijke garanties en dergelijke als onderpand heeft verkregen van de kredietnemer. De verstrekking van blanco financieringen vindt onder strikte voorwaarden / condities plaats.

Het verloop van de voorziening voor oninbaarheid is als volgt:

	Zakelijke kredieten	Particuliere kredieten	Totaal 2007	Zakelijke kredieten	Particuliere kredieten	Totaal 2006
Stand per 1 januari	76.066	12.446	88.512	83.365	8.263	91.628
Juridische fusie Holding Bercoop Groep N.V.	4.955	1.788	6.743	-	-	-
Afboekingen	-4.743	-2.234	-6.977	-4.010	-524	-4.534
Verminderings	-26.366	-8.349	-34.715	-22.878	-1.204	-30.672
Toevoegingen	28.924	12.108	41.032	19.530	5.790	31.910
Ontvangsten	47	236	283	59	121	180
Stand per 31 december	75.911	18.967	94.878	76.066	12.446	88.512

5. Rentedragende waardepapieren

Hieronder zijn opgenomen de door publiekrechtelijke lichamen, bankiers en anderen geëmitteerde rentedragende waardepapieren, voor zover geen overheidspapier herfinancierbaar bij de centrale bank.

	2007	2006
De uitsplitsing naar het doel van de portefeuille is als volgt:		
- Waardepapieren behorende tot de beleggingsportefeuille	786.835	646.555
- Waardepapieren behorende tot de handelsportefeuille	-	-
	786.835	646.555
	2007	2006
Het verloop van de beleggingsportefeuille is als volgt:		
Stand per 1 januari	646.555	715.481
- Aankopen	1.061.511	215.997
- Verkopen	-163.956	-169.769
- Lossingen	-700.696	-101.767
- Afwaarderingen ten laste van het resultaat	-35.105	-
- Herwaarderingen	-21.474	-13.387
	786.835	646.555
Stand per 31 december	786.835	646.555
	2007	2006
De uitsplitsing naar emittent is als volgt:		
- Overheden	356.653	613.263
- Particuliere sector	430.182	33.292
	786.835	646.555
	2007	2006
De uitsplitsing naar verhandelbaarheid is als volgt:		
- Beursgenoteerd	363.260	379.571
- Niet beursgenoteerd	423.575	266.984
	786.835	645.555

Het nog niet geamortiseerde verschil tussen de verkrijgingswaarde en de aflossingswaarde van de rentedragende waardepapieren in de beleggingsportefeuille bedraagt € 6,5 miljoen (2006: € 5,8 miljoen). Het bedrag aan rentedragende waardepapieren dat in het volgende boekjaar opeisbaar wordt bedraagt € 79,7 miljoen (2006: € 52,5 miljoen).

6. Aandelen

Hieronder worden opgenomen de door kredietinstellingen en andere ondernemingen geëmitteerde aandelen, voor zover geen deelnemingen in groepsmaatschappijen en geen overige deelnemingen.

	2007	2006
De uitsplitsing naar het doel van de portefeuille is als volgt:		
- Aandelen behorende tot de beleggingsportefeuille	169.220	83.137
- Aandelen behorende tot de handelsportefeuille	-	1.680
	169.220	84.817
	2007	2006
Het verloop van de beleggingsportefeuille is als volgt:		
Stand per 1 januari	83.137	45.697
- Aankopen	195.451	64.251
- Verkopen	-91.927	-30.728
- Herwaarderingen	-17.441	3.807
- Waardeveranderingen	-	110
Stand per 31 december	169.220	83.137
	2007	2006
De uitsplitsing naar verhandelbaarheid is als volgt:		
- Beursgenoteerd	146.308	59.027
- Niet beursgenoteerd	22.912	25.790
	169.220	84.817

De som der herwaarderingen van de aandelen in de beleggingsportefeuille bedraagt negatief € 5,1 miljoen (2006: positief € 14,1 miljoen). De verkrijgingswaarde van de aandelen in de handelsportefeuille bedraagt € 0,0 miljoen (2006: € 1,7 miljoen).

7. Deelnemingen in groepsmaatschappijen

Hieronder zijn opgenomen alle aandelenbelangen waar invloed van betekenis kan worden uitgeoefend en die tevens groepsmaatschappij zijn conform artikel 24b Boek 2 BW.

	2007	2006
Dit betreft deelnemingen in:		
- Kredietinstellingen	-	17.375
- Overige deelnemingen	298.579	378.913
	298.579	396.288

	2007	2006
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	396.288	347.859
- Aankopen	-	9.883
- Resultaat	47.857	41.611
- Herwaarderingen	-8.675	-2.214
- Dividenden	-120.035	-506
- Overige mutaties	-16.856	-345
Stand per 31 december	298.579	396.288
	2007	2006
De uitsplitsing naar handelbaarheid is als volgt:		
- Beursgenoteerd	-	-
- Niet-beursgenoteerd	298.579	396.288

8. Overige deelnemingen

Hieronder zijn opgenomen alle aandelenbelangen waar invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, voor zover geen deelnemingen in groepsmaatschappijen.

	2007	2006
Dit betreft deelnemingen in:		
- Kredietinstellingen	401.449	340.306
- Overige deelnemingen	12.393	11.362
	413.842	351.668
	2007	2006
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	351.668	314.362
- Aankopen	40.628	23.500
- Verkopen	-19.578	-13.973
- Resultaat	57.372	53.085
- Herwaarderingen	9.688	-3.774
- Dividenden	-25.936	-21.532
Stand per 31 december	413.842	351.668
	2007	2006
De uitsplitsing naar handelbaarheid is als volgt:		
- Beursgenoteerd	118.767	100.925
- Niet-beursgenoteerd	295.075	250.743

9. Immateriële activa

Deze post bestaat uit geactiveerde goodwill inzake geconsolideerde deelnemingen en overige immateriële activa zoals software en gekochte assurantieportefeuilles.

	2007	2006
Dit betreft:		
- Goodwill	-	-
- Software	6.270	3.356
	6.270	3.356

Het verloop van deze post is als volgt:

	Goodwill	Software	Totaal 2007	Goodwill	Software	Totaal 2006
Stand per 1 januari	-	3.356	3.356	-	2.546	2.546
- Aankopen	-	4.204	4.204	-	2.542	2.542
- Afschrijvingen	-	-1.290	-1.290	-	-1.732	-1.732
Stand per 31 december	-	6.270	6.270	-	3.356	3.356
Cumulatieve aanschafwaarde	-	9.516	9.516	-	5.312	5.312
Cumulatieve afschrijvingen	-	3.246	3.246	-	1.956	1.956

10. Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen

Hieronder worden opgenomen bedrijfsgebouwen en -terreinen, machines en installaties en andere bedrijfsmiddelen, zoals technische en administratieve uitrusting.

Het verloop van deze post is als volgt:

	Onroerende zaken	Overige bedrijfsmiddelen	Totaal 2007	Onroerende zaken	Overige bedrijfsmiddelen	Totaal 2006
Stand per 1 januari	63.291	11.894	75.185	66.676	13.642	80.318
Juridische fusie Holding Bercoop Groep N.V.	2.428	286	2.714	-	-	-
- Investerings	4.819	6.762	11.581	1.344	5.232	6.576
- Desinvesteringen	-1.686	-135	-1.821	-220	-2.039	-2.259
- Afschrijvingen	-3.575	-4.850	-8.425	-4.509	-4.941	-9.450
Stand per 31 december	65.277	13.957	79.234	63.291	11.894	75.185
Cumulatieve aanschafwaarde	104.434	62.812	167.246	97.578	55.899	153.477
Cumulatieve afschrijvingen	39.157	48.855	88.012	34.287	44.005	78.292

11. Overige activa

Onder dit hoofd worden opgenomen edele metalen, munten en penningen, belastingvorderingen en verder alle activa die niet onder de andere actiefposten kunnen worden gerubriceerd. In deze post is een bedrag van € 82,8 miljoen (2006: € 70,6 miljoen) aan (latente) vennootschapsbelasting opgenomen.

12. Overlopende activa

Dit betreft vooruitbetaalde kosten, te ontvangen rente en overige te ontvangen nog niet gefactureerde bedragen.

13. Bankiers

Hieronder worden opgenomen alle met de bedrijfsuitoefening van de bank samenhangende schulden aan bankiers voor zover niet belichaamd in een schuldbewijs dan wel een achtergestelde schuld.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Direct opeisbare tegoeden	31.002	24.315
- Niet-direct opeisbare tegoeden	158.733	251.820
	189.735	276.135

14. Toevertrouwde middelen

Hieronder worden opgenomen alle met de bedrijfsuitoefening van de bank samenhangende schulden voor zover geen schulden aan bankiers en voor zover niet belichaamd in een schuldbewijs dan wel een achtergestelde schuld.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- Spaargelden	2.283.679	1.899.720
- Overige toevertrouwde middelen	3.256.591	3.068.222
	5.540.270	4.967.942

15. Schuldbewijzen

Hieronder worden opgenomen obligaties, medium term notes en overige schuldbewijzen.

	2007	2006
Deze post bestaat uit:		
- 5,75% obligatielening 1997 per 2007	-	114.504
- 5,25% obligatielening 1998 per 2008	136.222	137.393
- Medium term notes	1.470.000	1.620.000
- Overige schuldbewijzen	1.219	1.269
	1.607.441	1.873.166

16. Overige schulden

Deze post bevat die passiva die niet onder een van de overige passiefposten kunnen worden gerubriceerd, waaronder nog te verrekenen posten in het betalingsverkeer.

17. Overlopende passiva

Dit betreft vooruitontvangen bedragen, te betalen rente alsmede overige te betalen bedragen.

18. Voorzieningen

Deze post bestaat uit:

- Voorziening voor pensioenen
- Overige voorzieningen

	2007	2006
	40.398	37.871
	336	361
	40.734	38.232

Friesland Bank biedt meerdere pensioenregelingen aan haar werknemers aan, waarbij de werknemers een pensioen is toegezegd dat 70% zal bedragen van het eindloon danwel het middelloon. Het toegezegde pensioen ging tot 1 januari 2006 in variërend vanaf het 60e, 62e, of 65e levensjaar, echter sindsdien vanaf het 65e levensjaar in verband met gewijzigde wetgeving (Wet VPL (Vut, Pensioen en Levensloop)). Hierdoor is een vrijval in 2006 ontstaan van € 11,7 miljoen in de verplichtingen. Voor de werknemers zijn collectieve pensioencontracten gesloten bij verzekeringsmaatschappijen. In de hiernavolgende tabellen worden de pensioenverplichtingen en de reële waarde van de pensioenbeleggingen weergegeven. De pensioenbeleggingen bestaan voor 72,1% (2006: 69,2%) uit vastrentende waardepapieren, voor 28,0% (2006: 30,8%) uit aandelen en -0,1% (2006: 0%) liquide middelen. Er wordt niet in eigen aandelen en/of activa in eigendom van Friesland Bank belegd. Voor VUT en gratificaties, welke ultimo 2007 € 11,3 miljoen bedragen (2006: € 12,0 miljoen), zijn geen specifieke fondsbeleggingen aanwezig.

Bij de bepaling van de pensioenvoorziening zijn de volgende belangrijke veronderstellingen voor de lange termijn gehanteerd:

	2007	2006
- Disconteringsvoet	5,00%	4,25%
- Verwachte salarisontwikkeling (inclusief inflatiecorrectie)	2,50%	2,50%
- Verwacht rendement op beleggingen/verzekeringstechnische voorzieningen	4,50%	4,50%
- Verwachte indexatie	2,00%	2,00%

Deze percentages zijn gebaseerd op langetermijnverwachtingen. Het verwachte rendement op beleggingen / verzekeringstechnische voorzieningen is het gewogen gemiddelde van de verwachte rendementen gebaseerd op de beleggingsstrategie; voor aandelen is dit 6% en rentedragende waardepapieren 4%.

Het verloop van de pensioenvoorziening is als volgt (in miljoenen euro's):

	Verplich- tingen	Beleg- gingen	Corridor	Totaal 2007
2007				
Stand per 1 januari	219,0	189,9	-8,8	37,9
Juridische fusie Holding Bercoop Groep N.V.	9,2	6,2	1,2	1,8
- Pensioenkosten boekjaar	8,9	-	-	8,9
- Actuariële rente c.q. rendement beleggingen	9,9	9,1	-	0,8
- Bijdrage werkgever inzake lopend dienstjaar	-	9,1	-	-9,1
- Bijdrage werknemer	-	0,6	-	-0,6
- Uitkeringen	-5,7	-5,7	-	0,0
- Administratiekosten	-	-1,1	-	1,1
- Actuariel resultaat	-26,9	-6,1	-20,4	-0,4
Stand per 31 december	214,4	202,0	-28,0	40,4
2006				
Stand per 1 januari	269,3	178,5	50,0	40,8
- Pensioenkosten boekjaar	9,7	0,0	0,0	9,7
- Vrijval inzake verhoging pensioengerechtigde leeftijd	-11,7	-	-	-11,7
- Actuariële rente c.q. rendement beleggingen	9,9	8,2	0,0	1,7
- Bijdrage werkgever inzake lopend dienstjaar	0,0	8,1	0,0	-8,1
- Bijdrage werknemer	0,0	0,3	0,0	-0,3
- Uitkeringen	-5,2	-5,2	0,0	0,0
- Administratiekosten	0,0	-1,0	0,0	1,0
- Actuariel resultaat	-53,0	1,0	-58,8	4,8
Stand per 31 december	219,0	189,9	-8,8	37,9
Meerjarenoverzicht				
	2007	2006	2005	2004
Pensioenverplichtingen	214,4	219,0	269,3	223,9
Pensioenbeleggingen	202,0	189,9	178,5	161,6
Tekort	12,4	29,1	90,8	62,3

In de resultatenrekening is tot en met 2007 cumulatief € 5,0 miljoen (2006: € 5,4 miljoen) verantwoord inzake actuariële verliezen. De premieafdracht voor 2008 bedraagt naar verwachting € 9,3 miljoen.

De overige voorzieningen betreffen voornamelijk verzekeringstechnische voorzieningen, met name voor nog niet verdiende premies. Als gevolg van afspraken met verzekeraars is er een risico aanwezig dat bij voortijdige beëindiging van een verzekeringscontract een deel van de ontvangen premie moet worden gerestitueerd. De omvang van de voorziening wordt bepaald op basis van historische gegevens.

	2007	2006
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	361	357
- Toevoegingen	24	4
- Vrijval	-49	-
Stand per 31 december	336	361

19. Achtergestelde schulden

De onder deze post opgenomen schulden zijn achtergesteld bij alle tegenwoordige en toekomstige verplichtingen van Friesland Bank N.V., vervroegde of gedeeltelijke aflossing is niet toegestaan. Het gemiddeld rentepercentage op de achtergestelde schulden bedraagt 5,2% (2006: 5,3%), de gemiddeld resterende looptijd is 7,4 jaar (2006: 7,0 jaar).

20. Eigen vermogen

Het geconsolideerd en vennootschappelijk eigen vermogen is gelijk. Voor de toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans.

21. Voorwaardelijke schulden en onherroepelijke faciliteiten

Dit betreft onder andere voorwaardelijke schulden uit hoofde van transacties waarbij de bank zich garant heeft gesteld voor de verplichtingen van een derde en onherroepelijke faciliteiten die tot een kredietrisico kunnen leiden, bijvoorbeeld niet opgenomen kredietfaciliteiten in rekening-courant.

	2007	2006
Voorwaardelijke schulden uit hoofde van garanties en dergelijke	80.457	63.419
Voorwaardelijke schulden uit hoofde van onherroepelijke accreditieven	17.623	5.695
Voorwaardelijke schulden	98.080	69.114
Herroepelijke faciliteiten	659.103	569.405
Onherroepelijke faciliteiten	50.740	108.212

Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen

Voor de bezoldiging van en de kredietverlening aan de leden van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen wordt verwezen naar de geconsolideerde jaarrekening (post 45).

Opgemaakt op 3 april 2008, te Leeuwarden door de Raad van Bestuur:
 drs. W.F.C. Cramer, voorzitter
 drs. E.H.M.M. Krijnsen RA
 A. Vlaskamp
 drs. G.T. van Wakeren RBA

3 Overige gegevens

Statutaire bepalingen inzake de winstverdeling

De winstverdeling vindt plaats overeenkomstig de artikelen 25 en 26 van de statuten van Friesland Bank N.V. In hoofdlijnen zijn de statutaire bepalingen inzake de winstverdeling als volgt:

Van de winst, zoals die blijkt uit de vastgestelde jaarrekening, zullen zodanige bedragen worden gereserveerd als de Raad van Bestuur, onder goedkeuring van de Raad van Commissarissen, zal bepalen. De daarna resterende winst staat ter vrije beschikking van de algemene vergadering.

De vennootschap kan aan de aandeelhouders slechts uitkeringen doen voor zover haar eigen vermogen groter is dan het bedrag van het geplaatste kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden.

Ten laste van de door de wet voorgeschreven reserves mag slechts een tekort worden gedelgd voor zover de wet dat toestaat.

Winstverdeling

Het voorstel voor de winstverdeling is als volgt:

	2007	2006
Resultaat boekjaar	120.623	106.871
Interimdividend gewone aandelen, € 0,00 (2006: € 1.787,30) per aandeel	-	-66.958
Interimdividend perpetual	-5.327	-4.789
	115.296	35.124
Als volgt te verdelen:		
- Slotdividend gewone aandelen, € 0,00 (2006: € 0,00) per aandeel	-	-
- Toevoeging aan de wettelijke en statutaire reserves	27.558	36.628
- Toevoeging aan de overige reserves	87.738	-1.504
	115.296	35.124

Accountantsverklaring

Aan: Raad van Commissarissen van Friesland Bank N.V.

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2007 van Friesland Bank N.V. te Leeuwarden gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en de vennootschappelijke jaarrekening. De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit de geconsolideerde balans per 31 december 2007, de winst- en verliesrekening, het mutatieoverzicht eigen vermogen en het kasstroomoverzicht over 2007 alsmede uit een overzicht van de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen. De vennootschappelijke jaarrekening bestaat uit de vennootschappelijke balans per 31 december 2007 en de vennootschappelijke winst- en verliesrekening over 2007 met toelichting.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de vennootschap. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de entiteit heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel betreffende de geconsolideerde jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Friesland Bank N.V. per 31 december 2007 en van het resultaat en de kasstromen over 2007 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW.

Oordeel betreffende de vennootschappelijke jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de vennootschappelijke jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Friesland Bank N.V. per 31 december 2007 en van het resultaat over 2007 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amsterdam, 3 april 2008

Ernst & Young Accountants
namens deze

w.g. mr. drs. G.H.C. de Méris RA

Personalia

Situatie op 31-12-2007

Raad van Bestuur

drs. W.F.C. Cramer (1961)

Lid RvB sinds: 01-12-2004

Voorzitter RvB sinds: 27-04-2005

T. Branbergen (1951)

Lid RvB sinds: 01-06-2001

A. Vlaskamp (1956)

Lid RvB sinds: 01-07-2004

drs. E.H.M.M. Krijnsen RA (1968)

Lid RvB sinds: 01-01-2007

drs. G.T. van Wakeren RBA (1960)

Lid RvB sinds: 15-09-2007

Raad van Commissarissen

prof. drs. K. Wezeman (1940), voorzitter

Benoemd in 1999, zittingsperiode eindigt in 2011

Voormalige hoofdfunctie: Hoogleraar Administratieve

Organisatie Rijks Universiteit Groningen

Overige functies:

Voorzitter RvC Hordijk Holding B.V.

Voorzitter RvC Koopman Holding B.V.

Voorzitter bestuur Stichting Woningmaatschappen VSN

mr. L. Lindner (1944), secretaris

Benoemd in 2005, zittingsperiode eindigt in 2009

Voormalige hoofdfunctie: Concernstafdirecteur Algemene

Zaken Koninklijke Friesland Foods N.V.

Overige functies:

Lid RvC Neerlands Glorie B.V.

Lid RvC Koninklijke Tichelaar N.V.

Vice voorzitter Golf & Country Club Lauswolt

Lid Kernteam Programma voor Commissarissen en Toezicht-houders van de Erasmus Universiteit Rotterdam

J. Keijzer (1942)

Benoemd in 2000, zittingsperiode eindigt in 2008

Voormalige hoofdfunctie: lid directie NPM Capital N.V.

Overige functies:

Directeur Bosplaat Advies

Adviseur Nationaal Register Commissarissen en Toezicht-houders

Voorzitter RvC Koopmans Koninklijke Meelfabrieken N.V.

Lid RvC en voorzitter Audit Committee Stern Groep N.V.

Lid RvC Wadinko Beheer B.V.

Voorzitter Raad van Toezicht "Astma Fonds" Longstichting

Lid RvC W&S Holding B.V.

Voorzitter bestuur Stichting Arbo Unie Nederland

Lid bestuur Het Internationaal Danstheater

drs. H. Visser (1944)

Benoemd in 2001, zittingsperiode eindigt in 2009

Voormalige hoofdfunctie: CFO NUON N.V.

Overige functies:

Voorzitter RvC Royal Huisman Shipyard B.V.

Lid RvC Vion N.V.

Boardmember AGCO Corporation

Bestuurslid Stichting Preferente Aandelen OPG N.V.

Voorzitter Koninklijke Vereniging Warmbloedpaarden Stamboek (KWPN)

Boardmember Sterling Investments Ltd.

Voormalig lid hoofddirectie Rabobank Nederland

drs. L.M.L.H.A. Hermans (1951)

Benoemd in 2004, zittingsperiode eindigt in 2008

Hoofdfunctie: Voorzitter Koninklijke Vereniging MKB Nederland

Overige functies:

Voorzitter Nederlands Uitgevers Verbond

Lid RvC Sportclub Heerenveen

Lid dagelijks bestuur Sociaal-Economische Raad

Adviseur Ernst & Young

dr. G. Benedictus (1952)

Benoemd in 2004, zittingsperiode eindigt in 2008

Hoofdfunctie: Eigenaar Adviesbureau (veterinair consultant)

Overige functies:

Voorzitter AOC Friesland

Voorzitter Bond van Friese Vogelbeschermingswachten

Voorzitter Stichting Agrarische Schouw

Vice-voorzitter Provinciale Staten van Fryslân

Voorzitter Indoor Friesland

Lid RvC LTO Vastgoed

Lid bestuur Hapin

A. Oosterhof (1947)

Benoemd in 2004, zittingsperiode eindigt in 2008

Hoofdfunctie: Akkerbouwer

Overige functies:

Lid van de Gebiedscommissie Dongeradeel

Vestigingen

Regio Leeuwarden

Dokkum	De Dijk 4
Franeker	Voorstraat 2
Gytsjerk	R. van Nautaweg 51
Leeuwarden	Borniastraat 2
Leeuwarden	Havingastate 5
Leeuwarden	Zaailand 108
Sint Annaparochie	Statenweg 11
Stiens	Wythústerwei 14

Regio Drachten

Buitenpost	Kuipersweg 32
Burgum	Bulthuisingsingel 1
Drachten	Burg. Wuiteweg 27
Oosterwolde	Dertien Aprilstraat 2
Surhuisterveen	Torenplein 7
Zwaagwesteinde	Schoolstraat 30

Regio Heerenveen

Gorredijk	Hofland 2
Grou	Mr. P.J. Troelstrawei 6
Heerenveen	Nieuwstraat 4
Joure	Midstraat 20

Regio Sneek

Bolsward	Jongemastraat 41
Harlingen	Noorderhaven 114
Koudum	Hoofdstraat 1
Lemmer	Vissersburen 88
Sneek	Hegedyk 9

Regio Bank Bercoop

Oldeberkoop	Willinge Prinsstraat 20
Wolvega	Hoofdstraat Oost 57

Regio Groningen

Groningen	Paterswoldseweg 811
-----------	---------------------

Regio Alkmaar

Alkmaar	Kennemerstraatweg 31-33
---------	-------------------------

Regio Assen

Assen	Oostersingel 11
-------	-----------------

Regio Zwolle

Zwolle	Burg. Van Royensingel 10
--------	--------------------------

Regio Enschede

Enschede	M. Harpertsz Tromplaan 52
----------	---------------------------

Regio Amsterdam

Amsterdam	Museumplein 17
-----------	----------------

Regio Utrecht

Utrecht	Maliebaan 22
---------	--------------

FBA/Aecum B.V.

Leeuwarden	Zuiderstraat 2
Houten	Hoofdveste 32/B

Friesland Bank Investments B.V.

Leeuwarden	Beursplein 1
Amsterdam	Museumplein 17
Enschede	M. Harpertsz Tromplaan 52

